Drottningar i Kungahälla jämte andra berättelser

Bokutgåva

Albert Bonniers förlag, Stockholm 1899.

DROTTNINGAR I KUNGAHÄLLA

På det stora Kungahällas grund.

Om någon, som hört talas om den gamla staden Kungahälla, skulle komma till den plats vid Nordre älf, där den en gång var belägen, skulle han helt säkert blifva mycket förvånad. Han skulle fråga sig om kyrkor och kastell kunnat smälta bort som snö, eller om jorden öppnat sig för att sluka dem. Han är kommen till ett ställe, där det i forna tider stod en mäktig stad, och han finner ej en gata, ej en skeppsbrygga. Han får hvarken se ruinhögar eller brandtomter, han finner endast en herregård, omgifven af gröna träd och röda lador. Han får endast se vida fält och ängar, där plogen går fram år efter år, utan att hindras af grundmurar eller stensatta gårdar.

Man kan ju tänka sig, att han allra först skulle gå ned till älfstranden. Han skulle nog ej vänta, att där finna några af de stora skepp, som foro till Östersjöhamnarna och det fjärran Spanien. Men han skulle hoppas att få se något spår af de gamla skeppsvarfven, af de stora båthusen och bryggorna. Han tänker, att han skall finna någon af de stora ugnarna, där man brände salt, han vill se den nötta stenläggningen på den gatan, som förde till hamnen. Han frågar efter tyskbryggan och svenskbryggan, han vill se gråterskornas brygga, där Kungahällas kvinnor sade farväl till sina män och söner, då dessa drogo bort på långtur. Men då han kommer ned till älfstranden, får han ej se annat än den böljande vassen. Han får se en gropig körväg, som leder ned till färjestaden, han får se några rankiga roddbåtar och en liten platt färja, som för en bondvagn öfver till Hisingen. Men inga stora fartyg komma sakta uppför älfven, han får ej ens se några mörka skeppsskrof ligga och förmultna på älfbottnen.

Då han ej finner något märkligt nere vid hamnen, söker han kanske reda på den ryktbara Klosterkullen. Han kunde vilja se spår af de skanspålar och vallar, som omgåfvo den förr i världen. Han kunde vilja se det höga kastellet och de långa klosterbyggnaderna. Han skulle säga sig, att det åtminstone borde finnas några spillror kvar af den härliga Korskyrkan, där det undergörande korset, som var hemfördt från Jerusalem, förvarades. Han tänker på den massa af minnesmärken, som täcka de heliga kullar, hvilka höja sig öfver andra forntidens städer, och hans hjärta börjar klappa af glad förväntan. Men då han kommer till den gamla kullen, som reser sig öfver åkrarna, finner han där ingenting annat än några susande träd. Han skall ej finna murar och torn eller gaflar, genomsprängda af spetsbågsfönster. Trädgårdssoffor och stolar skall han se under träden, men ingen pelarprydd klostergård, inga skönhuggna grafstenar.

Nå, då han ej heller här funnit något, skall han kanske börja söka efter den gamla kungsgården. Han skall tänka på de stora salarna, efter hvilka Kungahälla fått sitt namn. Kanske kunde det dock ännu finnas något kvar af det alnstjocka timret i väggarna eller af de djupa källrarna under den stora hallen, där de norska kungarna firade gästabud. Han tänker på kungsgårdens jämngröna gårdsplan, där kungarna redo in silverskodda fålar och där drottningarna mjölkade guldhornade kor. Han kommer att tänka på den höga jungfruburen, på brygghuset med de stora kittlarna, på den stora stekarestugan, där en oxhalfva lades på en gång i grytan, och hela svin vändes på spettet. Han tänker på trälhuset och falkburen och visthusboden, byggnad vid byggnad hela gården rundt, mossgrodda af ålder, utsirade med drakhufvuden. Af en sådan mängd byggnader måtte det dock finnas något spår, tänker han.

Men då han frågar efter den gamla kungsgården, för man honom till en herregårdsbyggnad med glasveranda och vinterträdgård. Högsätesbänken är försvunnen och alla silfverbeslagna dryckeshorn och alla oxhudsklädda sköldar. Man kan ej ens visa honom den släta gårdsplanen med det korta, täta gräset och med smala gångstigar upptrampade på den svarta mullen. Han får se jordgubbsland och rosenplantering, han får se glada barn och unga flickor, som leka under äpple- och päronträd. Han får ej se kämpar, som brottas, eller riddare, som spela fjäderboll.

Kanske han efterfrågar eken på torget, under hvilken kungarna höllo ting och där de tolf domstenarna voro resta. Eller den långa gatan, som man påstod skulle vara milslång! Eller de rika köpmansgårdarna, som åtskildes af mörka gränder, och alla hade brygga och båthus nere vid älfven! Eller Mariekyrkan vid torget, där de sjöfarande offrade små, riggade skepp och de bedröfvade små hjärtan af silfver!

Men ingenting skall man hafva att visa honom. Kor och får beta, där den långa gatan strök fram. Det växer råg och hafre på torget, och stall och ladugård resa sig, där människor fordom trängdes omkring lockande salustånd.

Helt säkert skall detta göra honom mycket bedröfvad. Finnes då ingenting kvar skall han säga, har man då alls ingenting att låta mig se?

Och han skall kanske tro, att man bedragit honom. Han skall säga, att det stora Kungahälla omöjligt kan hafva legat här. Det måste hafva varit beläget annorstädes.

Då skall man föra honom ned till älfstranden och man skall visa honom ett grofhugget stenblock, och man skall skrapa undan de silfvergrå lafvarna, så att han kan se, att det finnes några figurer inristade i stenen.

Han skall alls ej kunna förstå hvad de föreställa, de skola vara lika otydbara för honom, som fläckarna på månskifvan. Men man skall försäkra honom, att de föreställa ett skepp och en älg och att de blifvit inristade där i forntiden till minne af stadens första grundläggning.

Och då han alltjämt ingenting förstår, skall man berätta honom hvad hällristningen föreställer.

* * *

SKOGSDROTTNINGEN

Marcus Antonius Poppius var en ansedd romersk köpman. Han idkade handel med aflägsna länder och från hamnen i Ostia sände han väl utrustade triremer till Spanien, till Britannien och äfven till Germaniens nordkust. Lyckan gynnade honom, och han samlade otroliga rikedomar, som han gladde sig att lämna i arf till sin ende son. Tyvärr hade dock denne son ej ärft sin fars duglighet. Ack, hela världen känner till dessa förhållanden! En rik mans ende son! Behöfver man säga mer? Det har alltid varit samma historia.

Man skulle kunna tro, att gudarna gifva de rike männen dessa odrägliga lättingar, desse slöe, bleke, trötte dårar till söner för att visa människorna den oändliga dårskapen i att samla rikedomar. När skola människorna få sina ögon öppnade? När skola de börja att taga vara på gudarnas lärdomar?

Den unge Silvius Antonius Poppius var vid tjugo års ålder så långt kommen, att han hunnit pröfva alla lifvets njutningar. Han lät också gärna förstå, att han var trött vid dem alla, men detta oaktadt märkte man intet afbrott i den ifver, hvarmed han efterjagade dem. Tvärtom blef han alldeles förtviflad, då en envis, besynnerlig otur, som på en gång började förfölja honom, störande grep in i hans nöjeslif. Hans numidiska hästar blefvo halta dagen före årets förnämsta kappkörning, hans olofliga kärleksförbindelser blefvo

upptäckta, hans skickligaste kock dog i träskfeber. Detta var mer än nog för att bryta en sinnesstyrka, som ej härdats i möda och ansträngning. Den unge Poppius kände sig så olycklig, att han beslöt att beröfva sig lifvet. Han tycktes tro, att han ej på ett mera verksamt sätt kunde gäcka dessa oturens gudar, som förföljde honom och gjorde hans lif till en pina.

Man kan förstå en olycklig, som begår själfmord för att undfly människors förföljelser, men endast en dåre, som Silvius Antonius kan vilja begagna sig af en dylik utväg för att undfly gudarna. Det kommer en att tänka på den ryktbara berättelsen om mannen, som flydde för lejonet och sprang rätt in i dess uppspärrade gap.

Den unge Poppius var alltför vekligt sinnad för att välja en blodig död. Icke heller behagade det honom att dö för ett plågsamt gift. Efter noggrant öfvervägande beslöt han sig för att dö den lena döden i vågorna. Men då han kom ned till Tibern för att dränka sig, kunde han ej förmå sig att anförtro sin kropp åt det smutsiga, tungt framglidande flodvattnet. En lång stund stod han obeslutsam och stirrade ned i strömmen. Då greps han af den trollmakt, som ligger och drömmer öfver floderna. Han erfor den stora, heliga trånad, som besjälar dessa naturens oroliga vandrare, han ville se hafvet.

»Jag vill dö i ett klarblått haf, som ända ned till sin botten genomsilas af solljus,» sade Silvius Antonius. »Min kropp skall hvila på en röd bädd af koraller. De skumböljor jag upprör, då jag nedsjunker i djupet, skola vara snöhvita och friska, de skola ej likna det sotstänkta lödder, som står och darrar vid flodkanten.»

Han skyndade genast hem, lät spänna för och körde ut till Ostia. Han visste, att ett af hans fars skepp låg segelfärdigt i hamnen. Den unge Poppius manade sina hästar till den yttersta skyndsamhet och lyckades komma ombord, just då ankaret hissades. Det är lätt att förstå, att han ej ansåg sig behöfva någon packning eller utrustning. Han brydde sig ej ens om att fråga skepparen hvart kosan styrdes. Det bar ju i alla händelser af ut till hafs, och det var nog för honom.

Det dröjde ej heller länge, innan den unge själfmördaren uppnådde hvad han önskade. Triremen hade lämnat Tibermynningen och Medelhafvet utbredde sig för Silvius Antonius, blått, skumglittrande och solbeglänst. Hafvet var sådant, att det kom Silvius Antonius att sätta tro till poeternas påstående, att det svallande vattnet endast var ett tunt hölje, som dolde den skönaste värld. Han måste tro deras ord, att den, som modigt genomtränger vattentäcket, genast når hafsgudens pärleslott. Den unge mannen lyckönskade sig att hafva valt detta dödssätt. Egentligen kunde man ej kalla det så, det var omöjligt att tro, att detta vackra vatten kunde döda. Det var endast en genväg in i en värld, hvars njutningar ej skulle vara bedrägliga och endast efterlämna trötthet och afsmak.

Det var med möda han kunde lägga band på sin ifver. Men däcket rundt omkring honom var uppfylldt af sjöfolk. Till och med Silvius Antonius kunde förstå, att om han nu sprunge i hafvet, skulle följden helt enkelt blifva den, att en af hans fars raska sjömän kastade sig i vattnet och fiskade upp honom.

Emellertid kom skepparen, sedan seglen blifvit hissade och roddarna kommit sig riktigt i farten, med största höflighet fram till honom.

»Du ämnar således följa mig till Germanien, min Silvius,» sade han. »Du gör mig en stor ära.»

Den unge Poppius påminde sig med ens, att denne man aldrig kommit hem från en resa, utan att föra med sig till honom som en gåfva något märkvärdigt föremål från de barbarländer han besökt. Han hade gifvit honom trästycken, ur hvilka vildarna kunde framkalla eld, stora oxhorn, hvilka de begagnat som dryckeskärl, och ett halsband af björntänder, hvilket varit en stor höfdings utmärkelsetecken.

Denne präktige man strålade af belåtenhet öfver att hafva sin herres son ombord på sitt skepp. Han ansåg

det som ett nytt bevis på den gamle Poppius' klokhet, att han sände sonen till aflägsna länder och ej längre lät honom gå bland de lata unga romarna och lära veklighet.

Den unge Poppius tog honom ej ur hans villfarelse. Han var rädd för att skepparen genast skulle hafva vändt om hem med honom, om han förrådt sin afsikt.

»Sannerligen, Galenas,» sade han, »ville jag ej gärna följa dig på denna resa, men jag fruktar, att jag måste bedja dig landsätta mig i Bajæ. Jag har fattat mitt beslut för sent. Här ser du mig utan packning, utan pengar.»

Men Galenas försäkrade honom, att för en så lätt afhulpen brist behöfde han ej afstå från resan. Stod han ej på sin fars välutrustade skepp? Han skulle hvarken behöfva sakna varma, pälsfodrade kläder, om vädret blef hårdt, eller lätta dräkter af syriska väfnader, sådana sjömännen brukade ikläda sig, då de i godt väder kryssade i någon vänlig arkipelag.

*

Tre månader efter affärden från Ostia rodde Galenas' trirem fram i en klippig skärgård. Hvarken skepparen eller någon af manskapet hade full reda på hvar de befunno sig, men de voro glada öfver att för en stund vara skyddade för de stormar, som rasade ute på det öppna hafvet.

Man skulle verkligen kunnat tro, att Silvius Antonius hade rätt i sitt påstående, att en gudom förföljde honom. Ingen på skeppet hade någonsin gjort en sådan resa. De olyckliga sjömännen sade till hvarandra, att de ej haft två dagars vackert väder, sedan de lämnat Ostia. Den ena stormen hade jagat den andra. De hade måst underkasta sig otroliga lidanden. Hunger och törst hade plågat dem, under det att de både dag och natt, uttröttade och nästan sjuka af sömnlust, hade måst sköta åror och segel.

Det ökade sjömännens missmod, att de ej kunnat drifva någon handel. Hur skulle de kunnat nalkas en kust för att utbreda sina varor på stranden och idka byteshandel under ett sådant väder. Tvärtom, så snart de sett en kust dyka upp ur det envisa regntyngda gråväder, som omgett dem, hade de måst styra ut till hafs af fruktan för dess skumomsprutade klippor. En natt, då de stött på grund på ett skär, hade de måst vräka halfva lasten i sjön. Och den andra hälften vågade de knappast tänka på, ty var det ej att frukta, att också den skulle vara alldeles fördärfvad efter alla de störtsjöar, som öfverspolat skeppet.

Säkert är, att Silvius Antonius ej hade visat sig vara en man med sjölycka. Ty han lefde ännu, Silvius Antonius, han hade ej dränkt sig. Det skulle vara omöjligt att söka förklara hvarför han förlängde en tillvaro, som ej kunde vara behagligare nu, än då han först beslöt sig för att förkorta den. Kanske hade han hoppats, att hafvet skulle bemäktiga sig honom utan hans eget åtgörande. Kanske älskade han ej mer det vredesrytande hafvet, kanske hade han beslutat sig för att dö i det grönskimrande, parfymerade vattnet i sitt marmorbadkar.

Men om Galenas och hans män vetat hvarför den unge Poppius kommit ombord, skulle de helt säkert bittert beklagat, att han ej fullföljde sin afsikt, ty de voro alla öfvertygade, att det var hans närvaro, som hade medfört denna otur. Mången mörk natt hade Galenas fruktat, att sjömännen skulle kasta sig öfver redarens son och vräka honom i hafvet. Mer än en af dem berättade, att han under de hemska stormnätterna sett mörka händer sträckas upp ur vattnet och gripa efter skeppet. Och man trodde sig ej behöfva kasta lott bland skeppsmanskapet för att finna den, som dessa händer ville rycka ned i djupet. Både skeppare och manskap gjorde Silvius Antonius den synnerligt stora äran att tro, att det var för hans skull alla dessa stormar genombrusade luften och upprörde hafvet.

Om Silvius Antonius under denna tid hade uppfört sig som en man, om han hade tagit sin del af arbete och

omtanke, skulle kanske någon af hans följeslagare fattat medlidande för honom som för en olycklig, hvilken ådragit sig gudarnas vrede. Men den unge mannen hade ej förstått att förvärfva deras medkänsla. Han hade ej tänkt på annat än att hålla sig i lä för vinden och att leta fram pälsverk och täcken ur lasten för att skydda sig mot kölden.

Dock för ögonblicket voro alla klagomål öfver hans närvaro förstummade. Så snart stormen hade lyckats drifva in triremen i den omtalade skärgården, hade den upphört att rasa. Den uppförde sig som en vallhund, hvilken tystnar och håller sig stilla, då den ser hjorden på rätt väg hem till fähuset. De tunga skyarna rullade bort från himlen. Solen sken. För första gången på resan kände skeppsmanskapet sommarens välbehag utbreda sig öfver naturen.

På dessa stormjagade män verkade solskenet och värmen nästan som ett rus. I stället för att längta efter hvila och sömn kände de sig muntra som morgonglada barn. Hoppet blossade på nytt upp inom dem. De antogo, att de skulle finna ett stort fastland bakom denna massa af klippiga skär. De väntade sig att finna människor och hvem kunde veta! På denna främmande kust, som kanske ej förr besökts af ett romerskt skepp, skulle troligen deras varor finna god afsättning. Det skulle kanske dock till sist lyckas dem att göra en förmånlig byteshandel, att fylla skeppsrummen med stora hudar af björn och älg, med stora mängder af hvitt vax och guldskimrande bärnsten.

Medan triremen fortsatte att leta sig fram mellan skären, som blefvo allt högre och allt rikare på saftig grönska och skog, skyndade man att pryda den, så att den skulle draga till sig barbarernas blickar. Skeppet, redan utan alla prydnader det vackraste af allt människoverk, låg snart på vågen, täflande i prakt med den skönast befjädrade fågel. Nyss stormvräkt och förhärjadt bar det nu på sin mast en gyllene spira och härliga, purpurrandade segel. I framstammen reste sig en strålande Neptunibild och i bakstammen ett tält af mångfärgade sidendukar. Och man må ej tro, att sjömännen försummade att behänga skeppssidorna med mattor, hvilkas fransar släpade på vattnet, eller att vira de tunga årorna med guldband.

Icke heller behöll skeppsfolket de saltdränkta kläder, som de burit under resan och som stormarna och hafsvattnet gjort sitt bästa att förvandla till trasor. De iförde sig hvita dräkter, virade purpurskärp kring lifvet och satte blänkande ringar om håret.

Äfven Silvius Antonius reste sig ur sin slöhet. Det tycktes, som om han gladde sig att nu ändtligen få syssla med något, som han förstod sig på. Han lät raka och klippa sig samt lät ingnida hela sin kropp med doftande essencer. Därpå hängde han öfver sig en fotsid dräkt, fäste en mantel på sina axlar, satte en bred guldring om håret, och ur det stora smyckeskrin, som Galenas öppnade för honom, plockade han upp ringar och armband, halskedjor och gyllene bälte. Då han var färdigklädd, rullade han upp sidentältets purpurgardiner och lade sig på en låg hvilobädd i tältöppningen för att bli sedd af strändernas invånare.

Under dessa tillrustningar hade skeppet glidit fram genom allt trängre och trängre sund och till sist märkte sjömännen, att de hade råkat in i mynningen till en flod. Man seglade i sött vatten. Fastlandet utbredde sig på ömse sidor om skeppet.

Triremen gled långsamt fram på den glittrande älfven. Vädret var det härligaste, hela naturen var strålande lugn. Men hur ljuft upplifvades ej den stora ödsligheten af det praktfulla köpmansskeppet!

På båda älfstränderna växte hög och tät urskog. De mörka barrträden stodo nedträngda ända till vattnet. Under sitt eviga lopp hade det lyckats älfven att bortföra jorden mellan deras rötter, och än mer än vid åsynen af de uråldriga träden stämdes sjömännen till vördnad vid anblicken af de nakna rötterna, som liknade väldiga jättelemmar. Här, tänkte de, skall det aldrig lyckas människan att odla säd, aldrig skall här röjas rum för en stad eller ens en landtgård. Milsvidt omkring är ju marken genomväfd af detta nätverk af stålhårda rötter. Endast detta är nog för att göra skogens välde evigt, oföränderligt.

Utmed floden stodo träden så tätt, och deras grenverk var så sammangyttradt, att det bildade fasta, ogenomträngliga murar. Dessa murar af stickande barr voro så starka och höga, att ingen befästad stad kunde hafva önskat sig ett väldigare försvar.

Men här och där fanns dock en öppning i barrmuren. Det var mynningarna till de stigar, på hvilka djuren brukade komma ned till älfven för att dricka. Genom dessa öppningar kunde främlingarna smyga en blick in i skogen. Aldrig hade de sett något liknande. I sollös skymning växte träd, hvilkas stammar voro gröfre än tornen vid Roms portar. Där var ett vimmel af träd, som stredo med hvarandra om ljus och luft. Träd trängdes och kämpade, träd förkrymptes och tyngdes ned af andra träd. Träd rotade sig på hvarandras grenar. Träd stredo och täflade, som hade de varit människor.

Men skeppsfolket tänkte att om djur eller människor färdades inne i denna trädvärld, måtte de äga andra sätt att tränga sig fram än romarna kände till, ty från marken och ända upp till toppen var hela skogen ett nätverk af styfva, barrlösa grenar. Från dessa grenar fladdrade ned alnslånga flikar af grå skägglaf, som förvandlade träden till trolska varelser med hår och skägg. Men under dem var skogsbottnen täckt med multnande stammar, och foten skulle hafva sjunkit ner i den murkna veden såsom i smältande snö.

Ut ur skogen trängde en doft, som alla på skeppet kände såsom något ljuft bedöfvande. Det var den starka doften från kåda och vildhonung, som blandades med den unkna lukten från ruttnande stammar och från röda och gula jättesvampar.

Utan tvifvel låg i allt detta något förfärande, men det var också upplyftande att möta naturen i all dess makt, innan människor hade ingripit i dess välde. Det dröjde ej länge, innan en af sjömännen började gnola en hymn till skogsguden, och ovillkorligen föll allt manskapet in med samma sång. Det var ej mera så, att de väntade att finna människor i denna skogsvärld. Deras hjärtan upplöstes af fromma tankar, de tänkte på skogsguden och hans nymfer. De sade sig, att Pan, bortjagad från Hellas' skogar, hade flyktat till yttersta norden. Med from sång drogo de in i hans rike.

Under hvarje paus i sången hörde de en stilla musik i skogen. Barren högt uppe i trädtopparna, som darrade i middagshettan, spelade och sjöngo. Sjömännen höllo allt oftare inne med sången för att höra, om ej också Pans flöjt snart skulle ljuda.

Skeppet framdrefs allt långsammare af roddarna. Sjömännen spejade ned i vattnet, som flöt guldgrönt och svartviolett inne under granarna. De spejade in bland den höga vassen, hvars blad darrade och rasslade för strömdraget. Det var en sådan förväntan öfver dem, att de ryckte till vid åsynen af en irrande slända, vid åsynen af de hvita näckrosorna, som lyste i det vackra dunklet inne bland vasstråen.

Och åter ljöd sången: »Pan, du skogens behärskare!»

De hade öfvergifvit all tanke på köpenskap. De kände, att de stodo vid ingången till gudarnas boningar. All jordisk omsorg hade lämnat dem.

Då med ens vid mynningen till en af dessa djurstigar –

Där stod en älg, ett kungligt djur med bred panna och en skog af spetsar på hornen.

På triremen uppstod andlös tystnad. Årorna spända mot vattnet hejdade farten. Silvius Antonius reste sig från sin purpurbädd.

Allas ögon voro vända mot älgoxen. Man tyckte sig skymta något, som han bar på sin rygg, men skogsdunklet och de nedhängande grenarna gjorde det omöjligt att se tydligt.

Den väldiga älgoxen stod länge och vädrade ut mot triremen med lyftad nos. Ändtligen tycktes han inse, att den ej var något fientligt föremål. Han tog ett steg ned i vattnet. Han tog ännu ett. Bakom de breda hornen framskymtade allt tydligare något ljust och skärt. Bar månne älgoxen på sin rygg en hel skörd af vildrosor?

Skeppsmanskapet gjorde några försiktiga rörelser med årorna. Triremen kom djuret till mötes. Den flyttade sig liksom af sig själf allt närmare vasskanten.

Älgen skred sakta ut i vattnet, satte försiktigt ned foten för att ej fastna bland rötterna på älfbottnen. Nu såg man tydligt öfver hornen ett flickansikte, omgifvet af ljust hår. Älgen bar på sin rygg en af dessa nymfer, som man väntat, som man insåg nödvändigt måste finnas i denna urvärld.

Folket på triremen greps af helig hänförelse. En af dem, som härstammade från Sicilien, påminde sig en sång, som han hade sjungit i sin ungdom, då han lekte på de blomsterrika slätterna omkring Syracusa.

Han började gnola:

»Nymf, Arethusa nämnd, nymf ibland blommor född, Du, som i skogars hägn vandrade månskenshvit!»

Och då de stormhärdade männen uppfattade orden, sökte de dämpa det orkanlika bruset i sina stämmor för att sjunga:

»Nymf, Arethusa nämnd, nymf ibland blommor född».

Man stakade skeppet allt närmare och närmare vasskanten. Man ville ej akta därpå, att det redan ett par gånger skrapat mot bottnen.

Men den unga skogsvarelsen satt och lekte tittut mellan älghornen. Än gömde hon sig, än tittade hon fram. Hon hejdade ej älgen, hon dref den längre ut i vattnet.

Då det högbenta djuret hade kommit ett par famnar framåt, smekte hon det för att få det att stanna. Hon böjde sig ned och ryckte upp några näckrosor. Männen på skeppet sågo skamsne på hvarandra. Nymfen var då kommen endast och allenast för att plocka de hvita näckrosorna, som gungade på älfvattnet. Hon var ej kommen för de romerske sjömännens skull.

Då drog Silvius Antonius en ring af fingret, uppgaf ett rop, som kom nymfen att se upp, och kastade ringen till henne.

Hon sträckte fram handen och uppfångade den. Hennes ögon började glänsa. Hon räckte ut handen efter mer. Silvius Antonius kastade ännu en ring.

Hon vräkte med ens näckrosorna tillbaka i älfven och manade älgen vidare ut i vattnet. Stundom hejdade hon honom, då kom en ring från Silvius Antonius och lockade henne framåt.

Plötsligen öfvergaf henne all tvekan. Färgen steg på hennes kinder. Hon kom närmare skeppet utan att behöfva lockas. Älgen gick i vatten ända till bogarna. Hon kom alldeles under skeppsbord.

Och där hängde sjömännen ut öfver relingen för att hjälpa den sköna nymfen ombord, ifall hon skulle vilja bestiga triremens däck.

Men hon såg ingen annan än Silvius Antonius, som stod där ringprydd och pärlsmyckad och grann som en soluppgång. Och då den unge romaren märkte, att nymfens ögon voro vända mot honom, sträckte han sig längre ut än en hvar annan. Man ropade åt honom att akta sig, att ej förlora fotfästet och falla i vattnet.

Men denna varning var fåfäng. Ovisst är om nymfen genom ett häftigt ryck drog till sig Silvius Antonius,

eller hur det tillgick, men han var öfverbord, innan någon hunnit tänka på att gripa tag i honom.

Dock var det ingen fara, att Silvius Antonius skulle drunkna. Nymfen hade sträckt ut sina rosiga armar och uppfångat honom. Han hade knappast vidrört vattenytan. I samma ögonblick kastade hennes gångare om, störtade bort genom vattnet och försvann i skogen. Och högt hördes den vilda ryttarinnans skratt, då hon bortförde Silvius Antonius.

Galenas och hans män stodo för ett ögonblick skräckslagna. Likasom vid en olycka på sjön kastade somliga kläderna för att simma i land. Galenas hejdade dem.

»Tvifvelsutan är detta gudarnas vilja,» sade han. »Det är för den skull de jagat Silvius Antonius Poppius genom tusen stormar hän till detta okända land. Låtom oss vara glada, att vi varit redskap för deras vilja. Men låtom oss ej heller söka att hindra den.»

Och sjömännen återtogo lydigt sina åror och rodde utför floden, och till årornas taktmässiga slag gnolade de sakta sången om Arethusas flykt.

*

Då man nu har slutat denna berättelse, så måtte ju den resande förstå den gamla hällristningen, som man visat honom på det stora Kungahällas grund. Han måtte ju kunna se både älgen med de månggreniga hornen och triremen med de långa årorna. Man begär ej, att han skall se Silvius Antonius Poppius och den sköna urskogsdrottningen, ty för att se dem tarfvas det, att man ser med de gamla sagoberättarnas ögon.

Och han skall äfven förstå, att hällristningen härrör från den unge romaren själf, och att så äfven är förhållandet med den gamla berättelsen. Silvius Antonius har ord för ord inlärt den till sina efterkommande. Han visste ju, att det skulle glädja dem att veta, att de härstammade från de världsberömda romarna.

Men naturligtvis behöfver ej den främmande tro, att någon af Pans nymfer vandrat på denna älfstrand. Han kan ju förstå, att en vild människostam vandrade omkring i urskogen, och att den stora älgens ryttarinna var dotter till kungen, som behärskade dessa fattiga människor. Och att flickan, då hon bortförde Silvius Antonius, endast ville röfva till sig hans smycken! Och att hon alls ej tänkte på Silvius Antonius själf, hon visste väl knappast, om han var en människa som hon!

Och den resande kan ju förstå, att Silvius Antonius' namn ej ännu skulle ihågkommas på dessa stränder, om han alltid fortfarit att vara samma narr. Han kan få höra huru den unge romaren upprättades af olyckan och af nöden, samt att han, ifrån att vara vildarnas föraktade slaf, blef deras konung. Han var det, som gick lös på urskogen med eld och stål. Han reste den första fast upptimrade gården. Han byggde skepp och odlade säd. Han lade grunden till det stora Kungahällas härlighet.

Och då den resande hör detta, skall han se ut öfver nejden med gladare blickar än förr. Ty fastän stadsgrunden är förvandlad till fält och äng, och älfven är tom på seglare, är det dock denna mark, som låtit honom se syner ur det försvunna och andas drömmarnas luft.

* * *

SIGRID STORRÅDA

Det var en gång en skön vår. Och det var just den våren, då den svenska drottningen Sigrid Storråda hade stämt möte i Kungahälla med den norske konungen Olaf Tryggvason för att träffa aftal om deras giftermål.

Det var ganska underligt, att kung Olaf ville äga drottning Sigrid, ty visserligen var hon rik, skön och storsinnad, men hon var den argaste hedning, medan konung Olaf var kristen och ej tänkte på annat än att bygga kyrkor och tvinga folket att låta döpa sig. Men kanhända tänkte han, att Herren Gud i höjden skulle omvända henne.

Men än underligare var det, att då Storråda hade kungjort för kung Olafs sändebud, att hon ville segla till Kungahälla, så snart hafvet var isfritt, började våren genast. All kyla och snö flydde sin kos, just då det eljes brukar vara full vinter.

Och då Storråda talade om att hon skulle börja rusta ut sina skepp, försvann isen från fjärdarna, ängsmarken började grönska, och fastän det ännu var långt före vårfrudag, kunde boskapen sändas på bete.

Då drottningen rodde mellan Östgötaskären ut i Östersjön, sutto gökar och golo på klipporna, fastän det var så tidigt att man knappast kunnat hoppas att få höra en lärka.

Det blef också stor glädje, hvarest Storråda drog fram. Alla de jättar, som hade måst flytta från Norge under kung Olafs regering, därför att de ej tålde ljudet af kyrkklockor, kommo ut på bergklintarna, då de sågo Storråda segla förbi. De ryckte upp unga löfträd med roten och vinkade med dem till drottningen och då de gingo in i sina stenstugor, där hustrun satt i bekymmer och längtan, skrattade de och sade:

»Nu kvinna skall du ej vara sorgsen mer. Nu reser Storråda till kung Olaf. Nu få vi snart komma åter till Norge.»

Då drottningen seglade förbi Kullaberg, kom Kullamannen ut ur sin bergshåla. Och han lät det svarta berget öppna sig, så att hon såg hur guld- och silfverådror löpte fram därinne och fägnades åt hans rikedom.

Då Storråda for förbi Hallandsfloderna, sam strömkarlen ned för sina forsar och fall och kom ända ut i älfmynningen och spelade på sin harpa, så att skeppen dansade på vågen.

Då hon seglade fram under Nidingarnas skär, lågo hafsfruarna där och blåste i snäckor, så att vattnet sprutade upp till höga skumpelare.

Men då motvind blåste, kommo leda troll upp ur djupet och hjälpte Storrådas skepp fram öfver vågorna. Somliga lågo vid aktern och sköto på, andra togo rep af sjögräs i munnen och spände sig för skeppet som hästar.

De vildaste vikingar, som kung Olaf ej ville tåla i landet för deras ondskas skull, kommo roende mot drottningens skepp med seglen nedfällda och änterbilorna höjda för att börja strid. Men när de kände igen drottningen, läto de henne fara vidare oskadd och ropade efter henne: »Vi dricka en skål för ditt bröllop, Storråda.»

Alla hedningar, som bodde utmed kusten, lade ved på sina stenaltare och offrade både får och get till de gamla gudarna, för att de skulle stå Storråda bi på hennes färd till den norske konungen.

Då drottningen seglade uppför Nordre älf, kom sjörået simmande utmed skeppet, sträckte sin hvita arm upp ur djupet och räckte henne en stor, klar pärla. »Bär denna, Storråda,» sade det, »så att kung Olaf må blifva intagen af din skönhet och aldrig kunna glömma dig.»

Då drottningen hade kommit ett litet stycke uppför älfven, hörde hon ett starkt brusande och buller, så att hon undrade om hon skulle möta ett vattenfall. Ju längre drottningen kom, desto mer tilltog larmet, och hon trodde till sist, att hon skulle komma midt i en stor slaktning.

Men då drottningen rodde förbi Gullön och svängde in i en bred bukt, såg hon det stora Kungahälla ligga på

älfstranden.

Staden var så stor, att hon ej kunde se så långt uppåt älfven, att där ej låg gård vid gård. De voro alla ansenliga och välupptimrade med många uthus; smala gränder löpte emellan de grå timmerväggarna ned till floden, breda gårdsplaner öppnade sig framför stugorna, välupptrampade stigar förde från hvarje gård ned till dess båthus och brygga.

Storråda befallde sina roddare att lyfta årorna långsamt. Hon stod högt i bakstammen af skeppet och såg mot stranden. »Aldrig har jag sett något liknande,» sade hon.

Nu förstod hon, att det starka bullret hon hört, kom allenast af allt det arbete, som pågick i Kungahälla om våren, då skeppen skulle sändas ut på långtur.

Hon hörde smeder hamra med tunga släggor, brödkaflen slamrade i bagarstugan, timmerplankor lastades bullersamt på tunga pråmar, ungersvenner barkade mastträd och hyflade breda årblad.

Mången grön gårdsplan såg hon, där tärnor gingo och snodde rep åt de sjöfarande, där gamla män sutto med nål i hand och satte klutar på grå vadmalssegel.

Hon såg båtbyggare tjärbrå de nya båtarna. Naglar slogos in i starka ekplankor. Ur båthusen skötos skrofven fram för att tätas. Gamla skepp pryddes med nymålade drakbilder. Varor stufvades, folk sade brådskande farväl, tungt packade skeppskistor buros ombord.

Skepp, som redan voro färdiga, lade från land. Storråda såg, att de, som roddes uppåt älfven, förde tung last af sill och salt, men de, som styrdes västerut mot det öppna hafvet, voro högt uppåt masten, lastade med dyrbart ekvirke, hudar och skinn.

Då drottningen såg allt detta, log hon af glädje. Hon sade, att hon ville gärna blifva gift med kung Olaf för att få råda öfver en sådan stad.

Storråda rodde fram till kungsgårdens brygga. Där stod kung Olaf och mötte henne, och då hon steg fram emot honom, syntes hon honom den skönaste han råkat.

Därpå följdes de upp mot kungsgården, och mellan dem båda var stor enighet och vänskap. Och då de skulle sätta sig till bords, log Storråda och glammade med kungen under hela tiden, som biskopen läste bordsbönen, och kungen log och talade äfven han, eftersom han såg, att det behagade Storråda.

Då de slutat måltiden, och alla knäppte sina händer för att lyssna till biskopens bön, började Storråda berätta kungen om sina rikedomar. Hon fortsatte härmed, så länge som bordsbönen varade. Och kungen hörde på Storråda, men ej på biskopen.

Kungen satte Storråda i högsätet, och själf satte han sig vid hennes fötter. Och Storråda berättade honom hur hon låtit innebränna två småkonungar, som vågat fria till henne. Och kungen fröjdade sig och tänkte, att så borde det gå alla småkonungar, som vågade fria till en sådan kvinna som Storråda.

Då det ringde till vespern, reste sig kungen för att enligt vanan gå till Mariekyrkan och bedja. Men då kallade Storråda fram sin skald, och han sjöng kvädet om Brynhild, som lät dräpa Sigurd Fafnisbane. Och kung Olaf gick ej i kyrkan, i stället satt han och betraktade Storrådas mäktiga ögon och såg hur täta de svarta ögonbrynen tecknade sig. Då förstod han, att Storråda var Brynhild och att hon skulle döda honom, om han sveke henne. Han tänkte också, att hon skulle vara kvinna till att låta bränna sig på bål samman med honom. Alltmedan präster mässade och bådo i Mariekyrkan i Kungahälla, satt kung Olaf och tänkte på att han ville rida till Valhall med Storråda framför sig på hästen.

På natten hade färjkarlen vid Älfbacken, som förde folk i sin färja öfver Göta älf mera att göra än någonsin förr. Gång på gång blef han ropad öfver till andra stranden, men då han kom dit, fanns aldrig någon att se. Dock hörde han steg rundt omkring sig, och båten blef fylld, så att den höll på att sjunka. Han for hela natten fram och åter och visste ej hvad detta skulle betyda. Men på morgonen var sanden vid älfstranden full af små fotspår, och i fotspåren hittade färjkarlen små vissna löf, som, då han bättre betraktade dem, visade sig vara ädelt guld. Då förstod han, att det var alla de tomtar och pysslingar, hvilka hade flytt från Norge för kristendomens skull, som nu vände åter.

Men jätten, som bodde i Fontinsberget strax öster om Kungahälla, tog upp stora stenblock och kastade block efter block mot Mariekyrkans torn, så länge som natten varade. Om jätten ej varit så stark, att alla hans stenar gått öfver älfven och fallit ned långt borta på Hisingen, kunde en stor skada ha uppkommit.

Hvarje morgon hade kung Olaf för vana att gå i mässan, men den dagen då Storråda var i Kungahälla, menade han sig ej hafva tid därtill. Så snart han uppstått, ville han genast gå ned till hamnen, där hon bodde på sitt skepp, för att fråga henne om hon ville dricka bröllop med honom före kvällen.

Biskopen hade låtit ringa i klockorna i Mariekyrkan hela morgonen, och då kungen kom ut ur kungsgården och gick öfver torget, slogos kyrkdörrarna upp, och en skön sång strömmade emot honom. Men kungen gick vidare, som om han ingenting hört. Då lät biskopen hejda klockorna, sången upphörde, och ljusen släcktes.

Det kom så plötsligt, att kungen stannade ett ögonblick och såg tillbaka upp mot kyrkan. Det tycktes honom då, att kyrkan var mer oansenlig, än han någonsin förr märkt. Den var lägre än andra hus i staden, torftaket låg tungt öfver de fönsterlösa väggarna, porten var låg och mörk med ett litet skärmtak af granbark.

Medan kungen stod så, kom en ung, smärt kvinna ut ur den mörka kyrkporten. Hon var klädd i röd kjortel och blå mantel och bar ett ljuslockigt barn på armen. Hennes dräkt var torftig, men kungen tänkte, att hon såg ut som den mest ädelborna kvinna han någonsin mött. Hon var hög och af skön gestalt och hade ett ljuft ansikte.

Kungen såg med stor rörelse hur den unga kvinnan tryckte sitt barn intill sig och bar det med sådan kärlek, som ägde hon intet annat kärt eller dyrbart i världen.

Då kvinnan kommit i porten, vände hon det hulda ansiktet och såg tillbaka in i den skumma, fattiga kyrkan med mycken längtan i blicken. Då hon åter vände sig utåt torget, hade hon tårar i ögonen.

Men då hon skulle gå öfver tröskeln ut på torget, svek henne modet. Hon stödde sig mot dörrposten och såg på barnet med sådan ängslan, som ville hon säga: »Hvar, hvar i hela vida världen skola nu vi två få tak öfver hufvudet?»

Kungen stod alltjämt orörlig och betraktade den husvilla. Hvad som rörde honom mest var, att han såg barnet, som satt alldeles sorglöst på hennes arm, sträcka upp en blomma mot hennes ansikte för att locka henne att småle. Och då såg han, att hon sökte förvisa sorgen från sina anletsdrag och log mot sonen.

»Hvem är den kvinnan,» tänkte kungen, »mig synes, att jag sett henne förr. Tvivelsutan är hon en högboren kvinna, som har råkat i nöd.»

Så brådtom än kungen hade för att hinna till Storråda, så kunde han ej slita sina ögon från kvinnan. Han undrade endast hvar han förr hade sett så milda ögon och så ljuft formadt anlete.

Alltjämt stod kvinnan kvar i kyrkporten, som om hon ej kunde slita sig därifrån. Då gick

kungen fram till henne och frågade:

»Hvarför är du så bedröfvad?»

»Jag är utdrifven ur mitt hem,» sade kvinnan och visade in mot den lilla, mörka kyrkan.

Kungen tänkte, att hon menade, att hon vistats i kyrkan, därför att hon ingen annan bostad hade. Han frågade vidare.

»Hvem har drifvit bort dig?»

Hon såg då på honom med outsäglig bedröfvelse.

»Vet du det ej?» sporde hon.

Men då vände sig kungen från henne. Han hade ej tid, tyckte han, ätt stå där och gissa gåtor. Det syntes, som om kvinnan menade, att han drifvit bort henne. Han kunde ej förstå hvad hon syftade på.

Kungen gick raskt vidare. Han kom ned till kungsbryggan, där Storrådas skepp lågo förtöjda. Nere vid hamnen mötte han drottningens tjänare, som alla hade guldbårder på kläderna och silfverhjälm på hufvudet.

Storråda stod högt på skeppet och blickade ut öfver Kungahälla och gladde sig åt dess makt och rikedom. Hon stod och såg ned på staden så, som om hon redan betraktade sig som dess drottning.

Men då kungen såg Storråda, tänkte han genast på den ljufva kvinnan, som kommit fattig och elända ut ur kyrkan. Hvad är detta, tänkte han, jag menar, att hon synes mig skönare än Storråda.

Då Storråda nu log mot honom, påminde han sig hur tårarna hade glänst i den andra kvinnans ögon.

Kung Olaf hade den främmandes ansikte så för tanken, att han därmed måste jämföra Storrådas ansikte drag för drag. Och då han så jämförde, försvann all Storrådas skönhet.

Han såg, att Storrådas ögon voro grymma och hennes mun vällustig. I hvarje drag af hennes ansikte spårade han en synd.

Han såg väl alltjämt, att hon var skön, men han fann ej mer behag i hennes åsyn. Han började afsky henne, som om hon varit en glänsande giftorm.

Då drottningen såg kungen komma, drog ett segerstolt leende öfver hennes läppar.

»Jag väntade dig ej så tidigt, kung Olaf,» sade hon. »Jag hade trott, att du skulle vara i mässan.»

Det kom öfver kungen en lust att retas med Storråda och göra allt, som hon ej ville.

»Mässan är ej ännu börjad,» sade han. »Jag kommer för att bedja dig, att du följer mig i min Guds hus.»

Då kungen sade detta, såg han, att Storråda fick en hvass blick i ögonen, men hon smålog alltjämt.

»Kom hellre hitöfver på skeppet,» sade hon. »Jag vill visa dig de gåfvor jag fört med mig till dig.»

Hon tog upp ett gyllene svärd liksom för att locka honom, men kungen tyckte sig alltjämt se den andra kvinnan jämte henne. Och han tyckte, att Storråda stod bland sina skatter såsom en led drake.

»Jag vill först veta,» sade kungen, »om du vill gå med mig i kyrkan.»

»Hvad skall jag göra i din kyrka?» frågade hon och såg spotsk ut.

Då märkte hon, att kungens ögonbryn drogos samman, och förstod, att han ej var så till sinnes som förra dagen. Hon bytte då genast om sätt och blef mild och undfallande.

»Gå du i kyrkan så mycket dig lyster,» sade hon, »fast jag ej går. För den skull må det ej uppstå ovänskap mellan oss.»

Drottningen gick ned från skeppet och kom fram till konungen. Hon höll i handen ett svärd och en pälsbrämad mantel, som hon ville förära honom.

Just i detsamma kom konungen att se bortåt hamnen. Långt borta såg han den andra kvinnan komma gående. Hon gick lutande med trötta steg, alltjämt med barnet på armen.

»Hvad är det du ser efter så ifrigt, kung Olaf?» frågade Storråda.

Då vände sig den andra kvinnan om och såg på kungen, och vid det hon såg på honom, tyckte han sig se, att öfver hennes och barnets hufvuden tändes gyllene ljusringar, skönare än alla kungars och drottningars smycken. Men straxt därpå vek hon af uppåt staden igen, och han såg henne ej mer.

»Hvad är det du ser efter så ifrigt, kung Olaf?» sporde Storråda än en gång.

Men då kung Olaf vände sig mot drottningen, såg han henne gammal och led, omgifven af all världens ondska och synd, och han förfärades öfver att han skulle hafva kunnat falla i hennes garn.

Han hade dragit af handsken för att räcka henne handen. Men nu tog han handsken och slog henne med den öfver ansiktet. »Hvad skall jag så med dig, din gamla hundhedning?» sade han.

Då for Storråda tillbaka tre steg. Men hon sansade sig raskt och svarade: »Detta slag torde blifva din bane, kung Olaf Tryggvason.»

Och hon var blek som Hel, då hon vände sig från honom och besteg skeppet.

Nästa natt drömde kung Olaf en sällsam dröm.

Hvad han såg framför sig, var ej jorden utan hafsbottnen. Det var en gröngrå mark, öfver hvilken vattnet stod många famnar högt. Han såg fiskar simma efter rof, skeppen såg han glida förbi uppe på vattenytan som mörka moln, och solskifvan såg han blänka matt som en blek måne.

Då kom den kvinnan, som han hade sett i kyrkporten, gående nere på hafvets botten. Hon hade samma lutande gång och samma slitna kläder, som då han mött henne, och hennes ansikte var alltjämt fullt af sorg.

Men där hon gick fram på hafsbottnen delade sig vattnet framför henne. Han såg hur det, liksom drifvet af oändlig vördnad, reste sig upp i hvalf och slöt sig samman i pelare, så att hon gick fram genom en den härligaste tempelsal.

Plötsligen såg kungen, att vattnet, som höjde sig öfver kvinnan, började byta färg. Pelarna och hvalfven blefvo först ljust röda, men togo raskt en allt starkare färg. Hela hafvet rundtom var också rödt, såsom hade det blifvit förvandladt till blod.

På sjöbottnen, där kvinnan gick fram, såg kungen brutna svärd och pilar, brustna bågar och spjut. De voro ej många först, men ju längre hon vandrade in i det röda vattnet, desto tätare lågo de hopade.

Kungen såg bäfvande hur kvinnan vek af från räta vägen för att ej trampa en död man, som låg utsträckt på den gröna tångbädden. Mannen var brynjeklädd, hade svärd i handen och ett djupt sår i hufvudet.

Kungen tyckte, att kvinnan slöt ögonen för att ej se. Hon rörde sig mot ett visst mål utan tvekan eller ängslan. Men han, som drömde, kunde ej vända bort ögonen.

Han såg hela sjöbottnen öfversållad af spillror. Han såg tunga skeppsankare, tjocka rep slingrade sig som ormar, skepp lågo där med uppfläkta sidor, de gyllene drakhufvudena, som suttit å stäfven, blickade mot honom med röda, hotfulla ögon.

»Jag ville väl veta hvilka som hållit slag på sjön och lämnat allt detta till rof åt förgängelsen,» tänkte den drömmande.

Öfverallt såg han döda, de hängde ned från skeppborden eller lågo nedsjunkna i den yfviga tången. Men han hade ej mycken tid att betrakta dem, därför att han måste se efter kvinnan, som alltjämt vandrade framåt.

Ändtligen såg kungen henne stanna framför en död man. Han hade röd lifrock, blank hjälm på hufvudet, skölden var trädd på armen, och ett bart svärd höll han i handen.

Kvinnan böjde sig öfver honom och hviskade, som om hon velat väcka en sofvande: »Kung Olaf,» hviskade hon, »kung Olaf.»

Då såg den drömmande, att mannen på sjöbottnen var han själf. Han kände tydligt igen, att han var den döde.

»Kung Olaf,» hviskade kvinnan än en gång, »jag är den, som du såg utanför kyrkan i Kungahälla. Känner du mig ej?»

Då den döde alltjämt låg orörlig, lade hon sig på knä bredvid honom och hviskade i hans öra:

»Nu har Storråda sändt sin flotta emot dig och tagit hämnd på dig. Ångrar du dig, kung Olaf?»

Än en gång frågade hon: »Nu lider du dödens bitterhet, därför att du valde mig och ej Storråda. Ångrar du dig? Ångrar du dig?»

Då slog den döde ändtligen upp ögonen, och kvinnan hjälpte honom att resa sig. Han stödde sig mot hennes skuldra, och hon vandrade sakta bort med honom.

Åter såg kung Olaf henne vandra och vandra genom natt och dag genom haf och land. Ändtligen tyckte han sig se, att de voro komna längre bort än molnen och högre än stjärnorna.

De vandrade in i en lustgård, där marken lyste som hvitt ljus, och där blommorna voro klara som daggdroppar.

Kungen såg, att när kvinnan trädde in i lustgården, lyfte hon hufvudet, och hennes gång blef lättare.

Då hon kommit ett stycke längre in, började hennes kläder stråla. Han såg, huru de af sig själfva kantades af guldbårder och upplystes af färger.

Han såg också, att en ring af strålar tändes omkring hennes hjässa och beglänste hennes ansikte.

Men den fallne, som stödde sig mot hennes skuldra, upplyfte sitt hufvud och frågade: »Hvem är du?»

»Vet du det ej, kung Olaf?» svarade hon då, och oändlig höghet och härlighet omgaf hennes varelse.

Men kungen fylldes härvid i drömmen af stor glädje öfver att han valt att tjäna den ljufva himladrottningen. Det var en glädje sådan han aldrig förr erfarit, och den var så stark, att den väckte honom.

Då han vaknade upp, kände han tårar skölja ned öfver ansiktet, och han låg med händerna knäppta till bön.

* * *

ASTRID

I.

Mellan de låga stugorna i den gamla kungsgården i Upsala stod jungfruburen. Den var rest på stolpar såsom ett dufslag, man kom dit upp på en trappa så brant som en stege, trädde dit in genom en dörr så låg som en lucka. Väggarna därinne voro betäckta med runor, som skulle betyda kärlek och längtan, vid de trånga glugghålen såg man små runda gropar innötta i trävirket, ty där brukade tärnorna stå stödda mot armbågen och stirra ned på gårdsplanen.

Sedan några dagar gästades kungsgården af den gamle Hjalte skald, och han kom hvarje dag upp i jungfruburen till prinsessan Ingegerd och talade med henne om kungen i Norge, Olaf Haraldson. Och hvarje gång Hjalte kom, satt Ingegerds trälinna Astrid och hörde på hans tal med lika stor glädje som prinsessan.

Allt medan Hjalte talade, lyssnade båda jungfrurna så ifrigt, att de fällde arbetet i skötet och höllo händerna stilla. Den som såg dem, skulle alls ej hafva trott, att något kvinnoarbete då utfördes i jungfruburen. Man skulle alls ej kunnat tro, att de uppsamlade Hjaltes ord, som om de varit silkestrådar och att de däraf formade hvar sin bild af kung Olaf. Man skulle ej kunnat tro, att de i tankarna virkade samman skaldens ord till hvar sin strålande väggbonad.

Men i alla fall var det så, och prinsessans bild var så skön, att hvar gång hon såg den framför sig, skulle hon velat kasta sig ned på knä och tillbedja. Ty hon såg kungen sitta hög och kronbeprydd på sin tron; hon såg en röd- och guldbroderad kåpa hänga från hans skuldra ända ned till hans fötter. Hon såg ej svärd i hans hand, men heliga skrifter, och hans tron såg hon uppbäras af ett kufvadt troll. Hvitt som vax sken hans ansikte mot henne ur långa, jämna lockar, och hans ögon lyste af fromhet och frid. Ack, ack hon förfärades nästan, då hon såg den öfvermänskliga kraft, som lyste ur detta bleka ansikte. Hon förstod, att kung Olaf ej allenast var en konung, hon såg, att han var ett helgon och änglarnas vederlike.

Men sådan var ingalunda den bild, som Astrid skapade sig af kungen. Den ljushåriga trälkvinnan som hade pröfvat både hunger och köld och burit mycken möda, men som ändock var den, hvilken fyllde jungfruburen med gyckel och skämt, tänkte sig kungen helt annorlunda. Hon kunde ej hjälpa, att hvar gång hon hörde talas om honom, måste hon se framför sig vedhuggarens pojke, som om kvällen kom fram ur skogen med yxan på skuldran. »Jag ser dig, jag ser dig så väl,» sade Astrid till bilden, alldeles som hade där varit någon. »Hög är du ej, men skulderbred och lätt och vig, och eftersom du gått i skogsmörkret hela gudslånga dagen, så tar du det sista stycket i ett språng och ler och hoppar högt, då du når ut på vägen. Då lysa tänderna, och håret flyger, och det tycker jag om. Jag ser dig, du har rödlätt ansikte och ett ok med fräknar öfver näsan. Och du har blå ögon, som bli mörka och dystra inne i skogsdjupet, men kommer du bara så långt, att du ser dalen och ditt hem, så ljusna de och bli milda. Så snart du ser din egen stuga i daldjupet, så lyfter du på lufvan och hälsar, och då ser jag din panna. Skulle inte den pannan duga för en kung? Skulle inte den breda pannan kunna bära krona och hjälm?»

Men så olika dessa bilder än voro, så är det visst, att lika högt som prinsessan älskade den heliga bild, som hon hade framtrollat, lika högt älskade den stackars trälkvinnan den käcke ungersvennen, som hon såg komma emot sig ur skogsdjupet.

Och om Hjalte skald hade fått se de båda bilderna, skulle han säkert hafva prisat dem båda. Han skulle

hafva sagt, att de båda liknade kungen. Ty det är kung Olafs goda lycka, skulle han hafva sagt, som velat, att han är en frisk och munter yngling, på samma gång som han är en Guds helige hjälte.

Ty den gamle Hjalte älskade kung Olaf, och ehuru han gått från hof till hof och sett många människor, hade han aldrig kunnat finna hans like. »Hvar finner jag någon, som kommer mig att glömma Olaf Haraldson?» brukade han säga. »Hvar skall jag möta en utmärktare man?»

Hjalte skald var en kärf gubbe med ett sträft utseende. Så gammal han var, hade han svart hår, hans hy var mörk och hans ögonkast hvassa. Och hans sång hade alltid svarat väl till hans utseende. Han hade aldrig funnit andra ord på tungan än stridsord. Han hade aldrig diktat andra sånger än stridssånger.

Den gamle Hjaltes hjärta hade ända hittills varit som vildmarken utanför skogsbons stuga. Det hade varit som ett stort stenrös, ur hvilket ingenting annat vill växa än mager ormbunke och hårdt skärgräs.

Men under sina vandringar hade Hjalte kommit till Upsalahofvet och fått se prinsessan Ingegerd. Han hade sett, att hon var ädlare än hvarje annan kvinna han råkat. Sannerligen var ej prinsessan så mycket ljufvare än andra kvinnor, som kung Olaf var härligare än andre män.

Då uppstod helt plötsligt hos Hjalte den tanken, att han skulle söka väcka kärlek mellan den svenska prinsessan och den norske kungen. Han frågade sig hvarför ej hon, som stod främst bland kvinnor, skulle kunna älska kung Olaf, som var ypperst af män.

Och sedan denna tanke hade slagit rot hos Hjalte diktade han ej mer sina mörka hjältesånger. Han afstod från att vinna pris och ära hos de sträfva kämparna vid Upsalahofvet och satt långa timmar hos kvinnorna i jungfruburen. Och man skulle ej hafva kunnat tro, att det var Hjalte, som talade. Man skulle ej hafva trott, att han kunde finna så fagra och milda ord på sin tunga, som han nu använde för att tala om kung Olaf.

Ingen skulle hafva kunnat känna igen Hjalte. Alltsedan tanken på giftermålet uppstått inom honom, var han alldeles förvandlad. Då den ljufva tanken växte upp ur Hjaltes själ, var det som om en färgrik ros med doftande och lena blad vuxit upp öfver en vildmark.

*

En dag satt Hjalte åter hos prinsessan i jungfruburen. Alla tärnorna voro utgångna utom Astrid.

Hjalte tänkte på att han nu hade talat länge nog om Olaf Haraldson. Han hade sagt allt fagert om honom, som han visste. Men hade det nu gagnat något? Hvad tänkte prinsessan om kungen?

Hjalte började lägga snaror för prinsessan för att få veta hvad hennes mening var om kung Olaf. »Jag skall kunna se det på en blick eller en rodnad,» sade han.

Men prinsessan var en högboren kvinna, hon visste att dölja sina tankar. Hon hvarken rodnade eller log. Hennes ögon antogo ingen strålglans. Hon lät ej Hjalte förstå hvad hon tänkte.

Medan skalden såg in i hennes ädla ansikte, började han blygas öfver sig själf. »Hon är för god för att man skall söka smyga sig öfver henne,» sade han. »Man måste gå emot henne i öppen kamp.»

Så sade Hjalte rent ut: »Kungadotter, om Olaf Haraldson begär dig af din far, hvad skulle du säga därtill?»

Den unga prinsessans ansikte ljusnade, såsom människors ansikten ljusna, då de komma upp på ett berg och skåda hafvet. Hon svarade genast utan omsvep:

»Är han en sådan kung och en sådan kristen, som du har sagt, Hjalte, så vore detta för mig en stor lycka.»

Men knappt hade hon sagt detta, förrän glansen dog bort ur hennes ögon. Man skulle hafva trott, att en dimstod rest sig mellan henne och den stora, sköna synen i fjärran.

»Ack, Hjalte,» sade hon, »du glömmer en sak. Kung Olaf är vår fiende. Det är krig och ej friareanbud vi vänta från honom.»

»Låt detta ej bedröfva dig,» sade Hjalte. »Vill du det allenast, så är allt godt. Jag vet kung Olafs vilja i denna sak.»

Hjalte skald var så nöjd, att han log, då han sade detta, men prinsessan blef mer och mer sorgsen.

»Nej,» sade hon, »hvarken på mig eller kung Olaf beror detta, utan på min fader Olof Skötkonung. Och du vet, att han hatar Olaf Haraldson och ej ens vill tillåta, att någon nämner hans namn. Aldrig låter han mig följa en fiende till hans rike. Aldrig ger han sin dotter till Olaf Haraldson.»

Då prinsessan hade sagt detta, lade hon bort all sin stolthet och började klaga inför Hjalte. »Hvad hjälper det mig, att jag nu lärt känna Olaf Haraldson,» sade hon, »att jag drömmer om honom alla nätter och längtar till honom alla dagar! Hade det ej varit bättre, att jag aldrig hade hört något om honom? Hade det ej varit bättre, om du aldrig kommit hit och talat med mig om honom?»

Då prinsessan sade detta, fylldes hennes ögon af tårar, men då Hjalte såg tårarna, lyfte han handen, het af ifver.

»Gud vill det,» ropade han. »I hören samman. Strid måste byta ut sin röda mantel mot fredens hvita dräkt, så att er lycka kan fröjda jorden.»

Då Hjalte sade detta, böjde prinsessan först sitt hufvud för Guds höga namn, sedan upplyfte hon det med nyvaknadt hopp.

*

Då den gamle Hjalte steg ut genom jungfruburens låga dörr och gick fram på den smala svalgången, som ej skyddades af minsta ledstång, kom Astrid efter honom.

»O, Hjalte,» ropade hon till honom. »Hvarför frågar du ej mig hvad jag skulle svara Olaf Haraldson, om han begärde min hand?»

Det var första gången Astrid talade till Hjalte. Men Hjalte kastade blott en snabb blick på den guldhåriga trälkvinnan, som bar håret krusigt vid tinningarna och i nacken, som hade de bredaste armband och de tyngsta örringar och hade kjorteln bunden med silkessnören och lifstycket så späckadt med pärlor, att det var styft som ett harnesk, sedan gick han vidare utan att svara henne.

»Hvarför spörjer du endast prinsessan Ingegerd?» fortfor Astrid. »Hvarför spörjer du ej också mig. Vet du då ej, att äfven jag är Sveakungens dotter?»

»Vet du ej,» fortfor hon, då Hjalte alls ej svarade, »att fastän min mor var trälinna, så var hon dock kungens ungdomsbrud? Vet du ej, att så länge hon lefde, vågade ingen komma ihåg hennes börd? O, Hjalte, vet du ej, att det först var sedan hon dött och kungen fått en drottning, som alla påminde sig, att hon var en ofri.»

»Det var först sedan jag fått en styfmor, som kungen började tänka på att jag var af låg trälabörd. Men är jag ej en kungadotter, Hjalte, fastän min far anser mig så ringa och föraktlig, att han låtit mig sjunka ned i trälhopen? Är jag ej en kungadotter, fastän min styfmor lät mig gå klädd i trasor, medan min syster gick i gyllentyg. Är jag ej en kungadotter, fastän min styfmor satte mig till att valla ankor och gäss och fastän jag

blifvit straffad med trälpiskan. Och om jag är kungadotter, hvarför frågar du mig ej om jag vill gifta mig med Olaf Haraldson. Se, jag har krusigt guldhår, som står så lätt öfver mitt hufvud som dun. Se jag har sköna ögon, jag har blomstrande kinder. Hvarför skulle ej kung Olaf vilja äga mig?»

Hon följde Hjalte öfver gården och ända fram till kungsstugan. Men Hjalte aktade lika litet på hennes klagan, som en väpnad kämpe aktar stenkast från en pojke. Han lyssnade ej mer till den guldlockiga trälinnan än om hon hade varit trädtoppens sladdrande skata.

*

Ingen skall tro, att Hjalte nöjde sig med detta, att han vunnit Ingegerd för sin kung. Nej, följande dag tog den gamle isländaren mod till sig och talade med Olof Skötkonung om Olaf Haraldson. Men Hjalte fick knappast komma till ordet, kungen afbröt skalden, så snart som han ville tala om hans fiende. Hjalte förstod, att den ädla prinsessan hade rätt. Han tyckte sig aldrig hafva mött större hatfullhet.

»Men detta giftermål måste ändå ske,» sade Hjalte. »Det är Guds vilja, Guds vilja.»

Och det såg alldeles så ut, som om Hjalte hade rätt. Endast ett par dagar senare kom bud från kung Olaf i Norge för att medla fred med Svearna. Och Hjalte uppsökte detta sändebud och sade honom, att freden mellan de båda länderna ej kunde befästas bättre än genom ett giftermål mellan prinsessan Ingegerd och Olaf Haraldson.

Sändebudet trodde väl knappast, att den gamle Hjalte hade kunnat vända en tärnas håg till en främmande man, men han tyckte likväl, att hans förslag var godt. Och han lofvade Hjalte, att han skulle bära fram äktenskapsförslaget inför Olof Skötkonung på det stora vintertinget i Upsala.

Strax därefter lämnade Hjalte Upsala. Han drog omkring från gård till gård på den vida slätten, han trängde långt in i skogarna, han kom ända till hafsstranden.

Hjalte mötte aldrig en människa utan att tala om Olaf Haraldson och prinsessan Ingegerd. »Har du någonsin hört talas om en utmärktare man eller en vänare kvinna,» sade han. »Förvisso är det Guds vilja, att de tillsammans skola genomvandra lifvet.»

Hjalte kom till gamla vikingar, hvilka öfvervintrade vid hafskusten, och som fordom hade röfvat kvinnor på hvarje kust. Han talade med dem om den sköna prinsessan, till dess de sprungo upp och med handen på svärdfästet lofvade honom, att de ville hjälpa henne till sin lycka.

Hjalte gick till gamle, myndige bondemän, som aldrig hade lyssnat till egna döttrars klagan, utan gift dem så, som klokheten och ättens ära fordrade, och han talade med dem så visligt om freden och giftermålet, att de svuro att hellre fråntaga kungen riket, än att en sådan förening ej skulle komma till stånd.

Men till de unga kvinnorna sade Hjalte så hulda ord om Olaf Haraldson, att de svuro att aldrig blicka med välbehag på en ungersven, som ej stode sändebudet bi på tinget och hjälpte till att bryta storkonungens motstånd.

Så gick Hjalte omkring och talade ända tills vintertinget skulle samlas, och folket på snöiga vägar drog ned till de stora tingshögarna i Upsala.

Och då tinget öppnades, var folkets ifver sådan, att det var som om stjärnorna skulle hafva slocknat på himmelen, om ej giftermålet hade blifvit fastställdt.

Och fastän kungen tvenne gånger sade ett sträft nej till både fred och frieri, hvad hjälpte det? Hvad hjälpte det, att han ej ville höra kung Olafs namn nämnas. »Vi vilja ej föra krig med Norge,» ropade folket. »Vi

vilja, att dessa båda, som alla hålla ypperst, tillsammans skola genomvandra lifvet!»

Och hvad kunde så den gamle Olof Skötkonung göra, då folket bröt ut mot honom med hot och hårda ord och sköldegny. Hvad kunde han göra, då han ej såg framför sig annat än lyftade svärd och rasande människor? Måste han ej lofva bort sin dotter, om han ville behålla krona och lif? Måste han ej svära att nästa sommar sända prinsessan till Kungahälla för att möta kung Olaf?

Se, se, på detta sätt blef Ingegerds kärlek främjad af allt folket. Men ingen var det, som sökte hjälpa Astrid till att nå sin lycka, ingen människa fanns, som eftersporde hennes kärlek. Och dock lefde den, den lefde som den fattiga fiskaränkans barn i brist och saknad, men den växte sig dock glad och hoppfull. Den växte och lefde, ty i Astrids själ fanns det såsom vid hafvet frisk luft och ljus och ymnigt skum och vågsvall.

II.

I det rika Kungahälla långt borta vid gränsen fanns en stor, gammal kungsgård. Den var omgifven af en hög, torfklädd vall. Utanför portarna stodo väldiga bautastenar såsom vakt och inne på gården växte en ek, som gaf skugga åt hela kungens hof.

Öfver hela området innanför vallen stodo långa, låga träbyggnader. De vora så gamla, att det växte lafvar på takåsen, bjälkarna i väggarna hade vuxit sig tjocka i urskogen och voro silfverhvita af ålder. Torftaken stodo grönskande och blomstrande. Taklöken satt så tätt som fjäll på en fisk, starrgräset fick knappast rum att sticka upp några enstaka strån mellan den.

Vid sommarens början kom Olaf Haraldson till Kungahälla och i den stora, gamla kungsgården insamlade han allt, som behöfdes för att fira bröllop. Uppför den långa gatan drogo då under ett par veckor långa rader af bönder, som på sina små hästar forslade smör i byttor och ost i säckar, humle och salt, rofvor och mjöl.

Sedan dessa foror ändtligen upphörde, kommo i ett par veckor bröllopsgästerna dragande uppför gatan. Där kommo höga män och kvinnor i karmsadlar med långa följen af tjänare och trälar. Därefter följde hopar af gycklare, af vissångare, af sagoförtäljare. Köpmän kommo ända från Venden och Gardarike, för att locka kungen att köpa brudgåfvor.

Sedan dessa tåg brusat fram genom staden i tvenne veckor, väntade man endast det sista tåget, som var brudens.

Men brudens tåg dröjde och dröjde. Hvarje dag väntade man, att hon skulle stiga i land vid kungsbryggan och sedan, företrädd af pipare och trummare, af glada ungersvenner och allvarliga präster, skrida uppför gatan fram mot kungsgården. Men brudtåget kom ej.

Då bruden så länge lät vänta på sig, sökte allas blickar kung Olafs för att se om han plågades af oro. Men kungen visade alla ett lugnt ansikte. »Om Gud vill,» sade kungen, »att jag skall äga denna sköna kvinna, så lär hon väl komma.»

Och kungen väntade, medan gräset fälldes på ängen, och blåklinten slog ut i rågåkern.

Kungen väntade ännu, då linet rycktes ur jorden, och då humlerankan gulnade på de höga stängerna.

Han väntade ännu, då björnbäret började svartna i klippskrefvan och då nyponet rodnade på törnbuskens nakna grenar.

*

Hela sommaren hade Hjalte gått nere i Kungahälla och väntat på bröllopet. Ingen kunde vänta prinsessan ifrigare än han. Han längtade förvisso med mycket större oro och trånad än kung Olaf själf.

Ej heller nu trifdes Hjalte bland kämparna i kungsstugan. Men långt nedåt älfven fanns en brygga, dit Kungahällas kvinnor brukade gå för att blicka efter sina män och söner, då de drogo bort på långtur. Här brukade de ock samlas hela sommaren, för att speja nedåt älfven efter seglare och för att gråta öfver de bortfarna. Ned till denna brygga kom nu Hjalte alla dagar. Han tyckte om att uppehålla sig bland dem, som sörjde och längtade.

Helt säkert hade ingen af de kvinnor, som någonsin suttit på gråterskornas brygga och väntat, surrat nedåt älfloppet med mer ängsliga blickar än Hjalte skald. Det var ingen, som med större förväntan fäst sina blickar vid hvarje framglidande segel.

Stundom smög sig också Hjalte in i Mariekyrkan. Han bad aldrig om något för egen del. Han kom blott in för att påminna de helige om detta giftermål, som måste ske, som Gud själf hade befrämjat.

Helst af allt talade dock Hjalte i enrum samman med Olaf Haraldson. Han tyckte om att sitta och berätta för honom hvarje kungadotterns ord. Han skildrade hvarje hennes anletsdrag.

»Konung,» sade han till honom. »Bed Gud, att hon kommer till dig. Hvarje dag ser jag dig draga på jakt mot gammal hedendom, som sitter likt en uf, dold i skogs och klyftas mörker. Men din falk, konung, skall aldrig öfvervinna ufven. En dufva allenast kan göra det, allenast en dufva.» –

Skalden frågade konungen om det ej var sant, att han ville bryta ned alla motståndare? Var det ej så, att han ville vara ensam herre i landet? Men aldrig skulle det lyckas honom. Aldrig skulle det lyckas, innan han ägde den krona Hjalte utvalt honom, en krona, som var så prydd med ädelhet och glans, att han som ägde henne måste lydas af alla människor.

Och till sist frågade han kungen, om han ej ville vinna väldet öfver sig själf. Men det skulle aldrig lyckas honom att öfvervinna det egna hjärtats motstånd, om han ej kunde vinna en sköld, som Hjalte sett i jungfruburen i kungsgården i Upsala. Det var en sköld, från hvilken himmelens renhet strålade. Det var en sköld, som skyddade för all ondska och all köttets lust.

*

Men hösten kom och alltjämt dröjde prinsessan. Den ene efter den andre af de stormän, som för bröllopsfestens skull besökte Kungahälla, måste resa. Sist af alla for också den gamle Hjalte skald. Han gick till segels med tungt hjärta, nödd att hinna till sitt hem på det fjärran Island före julen.

Den gamle Hjalte hade knappast hunnit ut i den klippiga skärgården utanför Nordre älfs mynning, förrän han mötte ett långskepp. Genast lät han sina män hålla inne med rodden. Han hade vid första ögonkastet känt igen, att fartyget var den drake, som ägdes af prinsessan Ingegerd.

Utan dröjsmål lät Hjalte ro sig fram mot draken. Han lämnade sin plats vid rodret och ställde sig med glädjestrålande ansikte långt framme i fören. »Det gläder mig, att jag får skåda den sköna mön än en gång,» sade skalden. »Det gläder mig, att hennes ljufva anlete blir det sista, som möter mig före Islandsfärden.»

Det var knappast en rynka att se i Hjaltes ansikte, då han trädde ombord på draken. Han hälsade de raske svennerna, som lyfte årorna, så vänligt som hade de varit hans stallbröder, och han gaf en guldring till tärnan, som vördsamt förde honom till kvinnotältet i skeppets bakstam.

Hjaltes hand skälfde, då han lyfte upp förhänget, som hängde ned för tältöppningen. Detta ögonblick syntes

honom det skönaste i hans lif »Aldrig har jag kämpat för en större sak,» sade han. Aldrig har jag så ifrigt eftersträfvat något som detta giftermål.»

Men då Hjalte kom innanför tältet, trädde han skrämd ett steg tillbaka. Hans ansikte uttryckte den största förvirring.

En hög, skön kvinna hade han sett därinne. Hon hade kommit emot honom med utsträckt hand. Men denna kvinna var ej Ingegerd.

Hjaltes ögon irrade sökande kring det trånga tältet för att finna prinsessan. Visserligen såg han, att hon, som stod därinne, var en kungadotter. Endast en kungadotter kunde se på honom med så stolta blickar, och hälsa honom med sådan värdighet. Och hon bar furstligt pannband och drottningskrud. Men hvarför var hon ej Ingegerd?

Hjalte började häftigt utspörja den främmande. »Hvem är du,» frågade han. – »Känner du mig ej, Hjalte, jag är den kungadotter, med hvilken du talat om Olaf Haraldson.» – »Jag har talat med en kungadotter om Olaf Haraldson, men hon nämnes Ingegerd.» – »Jag nämnes ock Ingegerd.» – »Du må nämnas hur du vill, men du är ej prinsessan. Hvad vill allt detta säga? Vill Sveadrotten svika kung Olaf?» – »Ingalunda sviker han honom. Han sänder honom sin dotter såsom han lofvat.»

Det var ej långt ifrån, att Hjalte dragit sitt svärd för att hugga ned den främmande kvinnan. Han hade redan handen på svärdfästet, men så besinnade han, hur föga det anstod en kämpe att taga en kvinnas lif. Men flera ord ville han ej spilla på denna bedragerska. Han vände sig för att gå.

Den främmande ropade honom tillbaka med mycket blid röst: »Hvart vill du gå, Hjalte, ämnar du fara till Kungahälla för att varna Olaf Haraldson?» – »Just detta är min afsikt,» svarade Hjalte, utan att se på henne. – »Hvarför vill du då lämna mig, Hjalte? Hvarför stannar du ej hos mig? Jag reser ju ock till Kungahälla.»

Nu vände sig Hjalte om och såg på henne. »Är du kvinna till att ha förbarmande med en gammal man?» sade han. »Jag vill säga dig, att jag satt hela min håg till att detta giftermål skulle komma till stånd. Låt mig nu veta hela min olycka! Får Ingegerd alls ej komma?»

Då upphörde prinsessan att retas med Hjalte. »Kom in och sitt ner här under tältet,» sade hon, »och jag skall säga dig allt du vill veta. Jag förstår väl, att det ej båtar till något att dölja sanningen för dig »

Så började hon berätta för honom. »Redan hade det börjat lida mot slutet af sommaren,» sade hon. »Redan hade orrens muntra ungar fått starka pennor i den klufna stjärten och styfhet i de runda vingarna, redan hade de börjat att med snabba, bullersamma vingslag fladdra kring i furuskogens grennät.

Då hade Sveakonungen en morgon kommit ridande öfver slätten. Han hade vändt åter från en lyckad jakt. Vid sadelknappen hade det hängt en gammal orrtupp, svartglänsande och blåsvart, en bister herre, röd i ögonbrynen samt fyra af hans oförfarna ungar, hvilka ännu i sin ringhet buro spräcklig klädnad. Och kungen hade varit mycket stolt. Han tänkte på att det ej ofta hände, att man med falk och hök gjorde en bättre jakt än denna på en morgon.»

Men nu skulle Hjalte veta, att denna morgon hade prinsessan Ingegerd stått med sina tärnor i borgaled och väntat kungen. Och bland tärnorna hade det funnits en, som nämndes Astrid, hvilken likaväl som Ingegerd var en dotter till Sveakungen, ehuru född af en ofri moder och därför hållen som en träl. Och denna unga tärna hade stått där och visat sin syster hur svalorna flockade sig ute öfver fälten och valde sig ledare för den långa flykten. Hon påminde henne om att sommaren nu höll på att fly, denna sommar, som hade bort skåda Ingegerds bröllop och eggade henne att fråga kungen hvarför hon ej fått resa till kung Olaf. Ty Astrid hade velat göra denna resa med sin syster. Hon tänkte, att hon skulle vara glad alla dagar, blott hon en gång finge

skåda Olaf Haraldson.

Men då Sveakungen hade fått se prinsessan hade han ridit emot henne. 'Se, Ingegerd,' hade han sagt, 'här hänga fem orrar vid sadelknappen. På denna enda morgon har jag fällt fem orrar. Hvem tror du kan yfvas af en bättre lycka? Har du någonsin hört att en konung gjort en bättre jakt?'

Men då hade prinsessan harmats, att han kom så stolt och prisade sin egen lycka, han, som stängde lyckans väg för henne. Och för att få ett slut på den ängslan, som förtärde henne sedan veckor tillbaka, hade hon svarat: 'Du fader har med stor ära fällt fem orrar, men jag vet en kung, som på en morgonstund fångade fem kungar, och det var Olaf, den hjälte, som du utvalt till min make.'

Då hade Sveakungen vredgad sprungit ur sadeln, och med knutna näfvar kommit fram till prinsessan.

'Hvad troll har bitit dig?' hade han frågat. 'Hvad ört har förgjort dig? Hur blef din håg vänd till denne man?'

Då hade ej Ingegerd svarat, hon hade skrämd tagit ett steg tillbaka.

Och kungen hade blifvit lugnare. 'Väna dotter,' hade han sagt till henne, 'vet du då ej, att jag har dig kär. Hur skall jag då kunna skänka dig till den, som jag ej kan fördraga? Jag ville följa dig med hulda önskningar. Jag vill kunna komma i din sal. Jag säger dig, att du måste vända din håg till andra länders kungar, ty Norges kung skall aldrig äga dig.'

Härvid hade prinsessan blifvit så förvirrad, ätt hon ej vetat något annat att svara kungen än: 'Jag bad dig icke. Det var folkets vilja.'

Och kungen hade genast frågat om hon menade, att Sveakungen var en träl, som ej fick råda för egna ungar, om han hade en herre, som ägde makt att skänka bort hans döttrar.

»Vill då Sveakung tillåta, att han nämnes löftesbrytare?» hade prinsessan frågat.

Sveakungen hade lett högt. »Var utan omsorg du! Sådant skall ej sägas. Hvarför spörjer du om detta du, som är kvinna? Ännu sitta män i mitt råd. För dylikt skola män veta att finna hjälp.»

Och kungen hade vändt sig till de kämpar, som redo i jägarskaran.

»Min vilja bindes af detta löfte,» sade han till dem. »Jag vill bli fri från detta band.»

Men ingen af kungens män hade svarat ett ord, ingen hade vetat något råd att ge honom.

Allt större harm hade då gripit Olof Skötkonung. Han hade blifvit så vild som en dåre. »Ve er visdom!» hade han ropat gång på gång till sina män. »Jag vill bli fri. Hvi prisar man er visdom?»

Men medan kungen så hade väsnats och skrikit och då ingen hade vetat något att svara honom, steg Astrid fram ur tärnornas krets och framlade ett förslag. Men hon hade endast uttalat det, Hjalte måste tro och veta detta, därför att det förefallit henne lustigt och legat likasom kittlande på tungan, alls ej därför att hon funnit det möjligt och utförbart.

»Hvarför sänder du ej mig?» sade hon. »Jag är också din dotter. Hvarför sänder du ej mig till den norske konungen?»

Men så snart Astrid sagt detta, hade Ingegerd blifvit helt blek. »Tig stilla och gå hädan,» sade hon vredgad. »Gå hädan, du sladdertunga, du lömska, onda ting, som föreslår min fader en sådan nesa.»

Men kungen hade ej tillåtit Astrid att gå. Tvärtom, tvärtom! Han hade sträckt ut handen och dragit henne till

sitt bröst. Han hade skrattat och gråtit och varit yr af glädje som ett lekfullt barn.

»Å,» hade han ropat. »Hvad påhitt! Hvad hedniskt streck! Vi skola kalla Astrid Ingegerd. Vi skola locka Norges kung att äkta henne. Och då det sedan blir kunnigt kring landen, att hon är af trälabörd, så skola många glädjas. Öfverallt skall man sedan drifva spe med den där digre mannen.»

Men då hade Ingegerd gått fram till kungen och bedt: »O fader, o fader, gör ej detta! Jag har kung Olaf af hjärtat kär, det gör mig stor smärta, att du vill bedraga honom.»

Och hon sade, att hon i tålamod ville lyda storkonungens bud och afstå från giftermålet med Olaf Haraldson. Han skulle blott lofva att ej göra honom detta, ej detta.

Men Sveakungen hade ej alls lyssnat till hennes böner. Han hade allenast vändt sig till Astrid, som han smekte, som om hon varit ljuf som hämnden själf. »Du skall få fara, du skall få fara snart, i morgon re'n,» hade han sagt till henne. »Vi måtte väl äga något skepp, som håller sjön. Allt hvad du behöfver af hemgift, dina kläder, kära dotter, och ditt följe, det kan blifva utredt med största hast. Den norske kungen tänker ej på sådant, han tänker blott på glädjen att äga Sveakungens högborna dotter.

Då han sagt detta, hade Ingegerd väl förstått att i detta ingen ändring stod att vinna. Och då hade hon kommit fram till systern, lagt sin hand om hennes hals och fört henne med sig in i sin sal. Och i sin egen högbänk satte hon henne, medan hon själf tog plats på den låga pallen vid hennes fötter. Och hon hade sagt till Astrid, att hon nu skulle sitta däruppe för att vänja sig vid första platsen. Hon skulle sitta där för att veta hvad plats hon skulle intaga som drottning. Ty Ingegerd ville ej, att kung Olaf skulle behöfva blygas öfver sin hustru.

Därpå hade prinsessan sändt sina andra tärnor till klädesloft och fatbur för att hämta den hemgift, som hon ordnat åt sig själf. Och detta allt hade hon skänkt sin syster, på det att Astrid ej skulle komma till Norges kung som en fattig trälkvinna.

Hon hade också nämnt hvilka tjänare och tärnor, som skulle följa Astrid, och till sist hade hon gifvit henne sitt sköna långskepp.

»Visserligen skall du taga mitt långskepp,» sade hon. »Du vet, att många goda svenner där lyfta åran. Ty min vilja är, att du kommer stolt till Norges kung, så att han känner sig hedrad genom sin drottning.»

Och sedan hade prinsessan suttit mäkta länge hos sin syster och talat med henne om kung Olaf. Men hon hade talat så, som man talar om Guds helige män och ej om kungar, och Astrid hade ej förstått mycket af hennes tal. Men så mycket hade hon förstått, att kungadottern hade velat skänka Astrid alla goda tankar, som bodde inom henne, blott för att kung Olaf ej skulle blifva så gäckad, som hennes fader önskade.

Och då hade till sist Astrid, som väl ej var så ond, som alla trodde, glömt hur ofta hon hade måst lida just för sin systers skull, och hon hade önskat, att hon ägt frihet att säga: »Jag skall ej fara». Hon hade äfven talat om denna sin önskan för prinsessan, och de hade båda gråtit och för första gången hade de känt sig som systrar.

Men nu skulle Hjalte förstå, att Astrid ej är en af dem som grubbla och sörja. Då hon kommit ut på hafvet, hade hon glömt all sorg och fruktan. Hon hade fått fara omkring som härskarinna, hon hade blifvit betjänad som en kungadotter. För första gången alltsedan hennes mor dött, hade hon varit lycklig.

Den sköna kungadottern teg ett ögonblick, då hon hade sagt allt detta. Hon såg snabbt upp på Hjalte, som ej hade rört sig så länge, som hon talat. Hon bleknade, då hon såg hvilken smärta, som hans ansikte afspeglade.

»Säg mig hvad du tror, Hjalte,» ropade hon. »Nu äro vi ju snart i Kungahälla. Hur skall det gå mig där? Skall kungen döda mig? Skall han sända mig tillbaka brännmärkt med rödt järn? Säg mig sanningen, Hjalte?»

Men Hjalte svarade henne ej. Han satt och talade för sig själf, utan att han visste det. Astrid hörde hur han mumlade, att därborta i Kungahälla ingen fanns, som kände Ingegerd, och att han själf hade ringa lust att vända åter.

Men nu föll Hjaltes mörka blick på Astrid, och han började utfråga henne. Hon hade ju önskat sig fri för att få svara nej till denna resa. Och då hon nu kom till Kungahälla var hon fri. Hvad ämnade hon alltså göra? Ämnade hon säga kung Olaf, hvem hon var?

Detta var en fråga, som högligen förbryllade Astrid. Hon teg stilla en lång stund. Men därpå började hon bedja Hjalte, att han skulle följa med henne till Kungahälla och säga kungen sanningen. Hon sade Hjalte, att hennes skeppsfolk och tärnor hade förbundit sig att tiga. »Och jag själf vet ju ej hur jag gör,» sade hon. »Hur kan jag veta hvad jag kommer att göra? Jag har ju hört allt hvad du berättat Ingegerd om Olaf Haraldson.»

Då Astrid sade detta, såg hon hur Hjalte återsjönk i grubbel. Hon hörde, att han satt och mumlade, att han ej trodde, att hon skulle komma att bekänna. »Men jag måste dock säga henne hvad hon går till mötes,» sade han.

Och så reste Hjalte sig och talade med djupt allvar. »Hör än en sägen Astrid, som jag ej förr har förtalt dig om kung Olaf.»

Det var på den tiden, då kung Olaf endast var en arm sjökonung, då han blott ägde några goda skepp och några trogna kämpar, men ingen del af sina fäders rike. Det var då, när han stred med ära på fjärran haf, då han förföljde vikingar och skyddade köpmän samt lånade ut sitt svärd till kristna furstar.

Då drömde kungen en gång, att en ljusets furste, en Guds sköna ängel, i natten steg ned till hans skepp och spände upp alla segel samt styrde hän mot norr. Och det syntes kungen, att de ej seglade längre tid än en stjärna behöfver för att slockna en morgon, förr än de kommo till en hög och klippig strand, genombruten af fjordar och kantad af mjölkhvit bränning. Men då de nådde stranden, sträckte ängeln ut handen och talade med sin silfverstämma, som öfverröstade vindens larm i seglen och vågens vilda brusande, då kölen genomträngde den med sådan hisklig fart. »Du Olaf kung», så ljödo ängelns ord, »skall äga detta land till evig tid.» Och som han sade detta, var drömmen slut.

Men nu sökte Hjalte förklara för Astrid att på samma sätt som morgonrodnaden mildrar öfvergången från natten till den solblanka dagen, så hade Gud ej velat, att kung Olaf genast skulle fatta, att drömmen bådat honom öfvermänsklig ära. Kungen hade ej förstått, att Guds vilja var, att han från en af himmelens troner skulle till evig tid regera Norges land, att kungar skulle komma och kungar gå, men helge kung Olaf alltid styra sitt rike.

Kungens ödmjukhet bröt ljusets fulla klarhet, sade Hjalte, och han uttolkade ängelns ord så, att han och männen af hans ätt beständigt skulle styra det landet, som ängeln hade visat honom. Och som han trodde sig igenkänna fädrens rike i detta land, så styrde han dit, och af lyckan hulpen, blef han snart dess konung.

»Och så Astrid är det allt framgent. Väl tyder allting därpå, att en himmelsk kraft bor hos kung Olaf, dock tvekar han ännu och tänker, att han allenast är kallad till en jordisk konung. Han griper ej ännu efter helgonkronan. Men nu är den stund ej fjärran, då full klarhet om hans uppgift måste komma till honom. Nu är den stunden ej fjärran.»

Och den gamle Hjalte talade vidare medan siarljus strålade i hans själ och på hans panna.

»Finnes det väl en kvinna utom Ingegerd, som ej skulle bli förkastad af Olaf Haraldson och bortdrifven från hans sida, då han står upp och fattar ängelns ord, att han är Norges kung till evig tid? Finnes det någon, som då kan följa honom på hans höga vandring utom Ingegerd.»

Och än en gång vände Hjalte sig till Astrid och frågade med stor stränghet: »Svara nu och säg mig om du ej vill tala sanning inför kung Olaf?»

Astrid hade blifvit helt skrämd. Hon svarade mycket ödmjukt. »Hvarför vill du ej följa mig in till Kungahälla? Då skall jag vara tvungen att yppa allt. Ser du ej, Hjalte, att jag ej vet hvad jag vill? Jag skulle ju lofva det du önskar, om jag vore sinnad att bedraga kungen. Jag skulle locka dig att resa vidare, om jag verkligen ville detta, men jag vet att jag är svag. Jag ber dig ju endast, att du följer mig.»

Men knappt hade hon svarat detta, förrän hon såg Hjaltes ansikte antaga en förfärlig vrede. »Hvi skulle jag förhjälpa dig, att undgå ditt hårda öde?» frågade han.

Han sade, att han ej behöfde bevisa henne barmhärtighet. Han hatade henne för hennes synd mot systern. Ingegerds hade den mannen varit, som hon ville stjäla till sig, tjuf, som hon var. En härdad kämpe som Hjalte måste stöna af smärta, då han betänkte hvad Ingegerd lidit. Men Astrid hade ingenting känt. Midt i den ädla ungmöns smärta hade hon kommit grymt förslagen och endast sökt sin fröjd. Å, ve Astrid, ve henne!

Astrid hörde Hjaltes röst sänka sig till så dyster vildhet, som om han mumlat fram en trollsång.

»Du är det,» sade han till henne, »som har förvrängt min skönaste dikt. Ty den skönaste dikt, som Hjalte skald diktat var den, att han skulle sjunga samman den frommaste af kvinnor med den ypperste af män. Men du har förvrängt den dikten och förvandlat den till ett narrspel. Och jag skall straffa dig, du afföda af Hel. Jag skall straffa dig liksom Gud fader straffade den frestarn, som förde in synden i hans värld. Jag skall straffa dig.»

»Men bed mig icke,» fortfor han, »att jag skall följa dig kvinna för att skydda dig för dig själf? Jag tänker på prinsessan hur hon lider af denna lek, som du drifver med kung Olaf. För hennes skull måste du straffas liksom för min. Och jag skall ej följa dig för att förråda dig. Det är min hämnd, Astrid. Jag skall ej förråda dig.»

»Du får fara in till Kungahälla, du Astrid, och om du ej talar af dig själf, får du bli kungens brud. Men sedan, du orm, skall straffet gripa dig. Jag känner kung Olaf och jag känner dig. Så tungt skall ditt lif varda, att du önskar dig döden hvarje dag.»

Då Hjalte sagt detta vände han sig från henne och gick.

Astrid satt stilla en lång stund och tänkte på det hon hört. Men så kom ett löje och öfverfor hennes ansikte. Han glömde, den gamle Hjalte, att hon hade pröfvat alla lidanden, att hon lärt att le åt plågor. Men lyckan, lyckan hade hon aldrig pröfvat!

Och Astrid reste sig och gick ut i tältöppningen. Hon såg den bistre Hjaltes skepp styra hän mot väster. Hon tyckte sig långt långt bort i fjärran se det dimhöljda Island, som med köld och mörker välkomnade sin vidtbereste son.

III.

Det är en solblank dag på hösten. Det är ej det minsta moln på himmelen. Det är en sådan dag, då man tänker: den väna solen vill ge jorden allt ljus hon har! Den väna solen är som en moder, hvars son skall resa bort och som nu i afskedsstunden ej vill vända sitt öga från den älskade.

I den långa dalen där Kungahälla ligger, stå många små runda kullar, hvilka äro klädda med bokskog. Och nu på hösten hafva träden anlagt så granna skrudar, att man måste förvåna sig öfver dem. Det är som om träden ville draga ut på friarefärder. Det är, som hade de klädt sig i guld och skarlakan för att vinna rika brudar med sin prakt.

Den stora ön Hisingen på älfvens andra strand är också smyckad. Men på Hisingen stå hvitgula björkar. På Hisingen stå träden ljusklädda, som om de voro tärnor, hvilka skola stå brud.

Men uppför älfven, som störtar nedåt mot hafvet så stolt och yr, som om höstens regn hade fyllt den med brusande vin, kommer skepp på skepp roende mot hemmet. Och då skeppen komma i närheten af Kungahälla, bytas deras grå vadmalssegel mot nya, hvita. Och man måste tänka på sagor om kungasöner, som gå på äfventyr i tiggarpaltor, och som kasta dem, då de åter träda in i den höga kungsgården.

Men allt folk i Kungahälla är samladt nere vid bryggorna. Gamla och unga hålla på att lossa varor från skeppen. De fylla förrådshusen med salt och tran, med dyrbara vapen och skiftande bonader. De draga upp fartyg och båtar på land, de utspörja de hemkomne om deras resa.

Men plötsligen upphör allt arbete, och alla vända ögonen mot älfven.

Midt ibland de tunga köpmansskeppen kommer ett stort långskepp roende. Och folket undrar hvem det är, som hissar purpurrandade segel och för gyllene märke i stäfven. Man undrar hvad det är för ett skepp, som kommer flygande öfver vågen så lätt som en fågel. Man prisar dess roddare, som föra årorna så jämnt, att de blixtra utmed skeppets sidor som örnvingar.

»Det måste vara den svenska prinsessan, som kommer,» säger man. »Det måste vara den sköna prinsessan Ingegerd, som Olaf Haraldson väntat på under hela sommaren och hösten.»

Och kvinnorna skynda ut på bryggorna för att se prinsessan, där hon ror upp mot kungsbryggan. Män och pojkar springa ut på skeppen och klättra upp på taken af båthusen.

Då kvinnorna se prinsessan stå i praktfull skrud på sitt däck, börja de ropa till henne och hälsa henne med välkomstord. Och alla män som se hennes huldt leende ansikte lyfta lufvan af hufvudet och svinga den högt i luften.

Men nere på kungsbryggan står kung Olaf själf, och då han ser prinsessan, strålar hans ansikte upp af glädje, och hans ögon lysa af blid ömhet.

Och eftersom det är så sent på året, att alla blommor äro fallna, så rycka unga flickor ned från träden rödgula höstlöf och strö ut på bryggan och på gatan. Och med all hast skynda de att kläda husväggarna med glänsande rönnbär och mörkröda aspblad.

Prinsessan, som står högt på sitt skepp, ser folket, som viftar och hälsar henne välkommen, hon ser det rödgula löfvet, som hon skall vandra på. Och längst framme på bryggan ser hon kungen, som ler emot henne.

Och prinsessan glömmer bort allt det, som hon skulle säga och bikta. Hon glömmer, att hon ej är Ingegerd. Hon glömmer allt, utom att hon vill bli Olaf Haraldsons hustru.

*

En söndag satt Olaf Haraldson vid middagsbordet, och hans sköna drottning vid hans sida. Han talade ifrigt vid henne, stödde armbågen mot bordet samt vände sig så, att han kunde se hennes ansikte.

Men då Astrid talade, sänkte kungen sina ögon för att endast tänka på ljufheten i hennes röst, och då hon talade länge, började han utan att tänka på det att tälja med knifven i bordskifvan.

Alla kung Olafs män visste, att han ej skulle gjort detta, om han kommit ihåg, att det var söndag. Men de hade för mycken vördnad för kung Olaf för att våga påminna honom om att han syndade.

Ju längre Astrid talade, desto oroligare blefvo kämparna. Drottningen såg väl, att de utbytte bekymrade blickar med hvarandra, men hon visste ej hvad som var på färde.

Alla hade upphört att äta, och maten var borttagen, men kung Olaf satt alltjämt stilla, talade med Astrid och skar i bordskifvan. En hel liten hög af spånor låg framför honom.

Då talade ändtligen hans vän Björn, son af Ogur på Sälön.

»Hvad dag hafva vi i morgon, Eilif?» frågade han och vände sig till en kertilsven.

»I morgon hafva vi måndag,» svarade Eilif med hög, klar stämma.

Då lyfte kungen sitt hufvud och såg upp på Eilif. »Säger du, att det är måndag i morgon?» sade han eftertänksamt.

Utan ett ord vidare samlade han alla spånorna, som han hade skurit ur bordet i sin hand, gick bort till härden, krafsade fram ett eldkol och lade det på spånorna, som snart fattade eld.

Kungen stod stilla och lät dem brinna till aska i sin hand.

Då gladdes alla kämpar, men den unga drottningen blef blek som ett lik.

Hur skall han döma mig, då han en gång får veta min synd, tänkte hon, han, som straffar sig själf så hårdt för så ringa brott?

*

Acke från Gårdarike låg sjuk på sin skuta i Kungahälla hamn. Han låg nere i det trånga skeppsrummet och väntade döden. Han hade länge haft svår värk i sin fot, det hade nu blifvit ett öppet sår, på de sista timmarna hade foten börjat svartna.

»Du behöfver alls ej dö, Acke,» sade Ludolf från Kungahälla, som kommit ned i skeppsrummet för att se till Acke. »Vet du ej, att kung Olaf är i staden och att Gud gifvit honom stora krafter för hans helighets och fromhets skull? Låt bedja honom, att han kommer till dig och lägger sin hand på dig, så får du lefva!»

»Nej, jag kan ej begära hjälp af honom,» sade Acke. »Olaf Haraldson hatar mig, därför att jag slagit till döds hans fosterbror, Reor den hvite. Om han visste, att jag låge med mitt skepp här i hamnen, skulle han döda mig.»

Men då Ludolf lämnat Acke och kom upp på stadsgatan, mötte han den unga drottningen, som hade varit ute på nötplockning i skogen.

»Drottning,» ropade Ludolf till henne, »säg detta till kung Olaf! Acke från Gårdarike, hvilken slog ihjäl din fosterbror, ligger för döden på sin skuta här i hamnen.»

Den sköna drottningen skyndade hem och gick fram till kung Olaf, som stod på gården och ryktade sin häst.

»Gläd dig, kung Olaf!» sade hon. »Acke från Gårdarike, som dödat din fosterbror, ligger sjuk på sin skuta här i hamnen och håller på att dö.»

Olaf Haraldson förde skyndsamt in hästen i stallet. Han gick sedan utan svärd och utan hjälm ut på gatan. Han skyndade raskt fram mellan husen, tills han kom ned till hamnen. Han sökte reda på den skuta, som tillhörde Acke. Kungen stod nere i rummet hos den sjuke, innan dennes män hunnit tänka på att hindra honom.

»Acke,» sade kung Olaf, »många gånger har jag jagat dig ute på hafvet, och du har alltid undgått mig. Nu har du drabbats af sjukdom här i min stad. Det är mig ett tecken, att Gud gifvit ditt lif i min hand.»

Acke svarade ej. Han var alldeles maktlös, döden var honom mycket nära.

Olaf Haraldson lade sina händer på hans bröst och bad till Gud. »Gif mig denne min fiendes lif,» sade han.

Men drottningen, som hade sett kungen skynda ned till hamnen utan hjälm och svärd, hade gått in i stugan, hämtat hans vapen och kallat några af hans män. Hon kom nu efter honom ned på skeppet.

Men då hon stod utanför det trånga skeppsrummet, hörde hon kung Olaf bedja för den sjuke.

Astrid blickade in till kungen och Acke utan att röja, att hon var där. Hon såg, att medan kungens händer hvilade på den döendes panna och bröst, försvann dödsblekheten ur hans ansikte, han började andas lätt och stilla och upphörde att jämra sig, till sist föll han i ljuf sömn.

Astrid gick sakta tillbaka uppåt kungsgården. Hon släpade kungens svärd tungt framåt gatan. Hennes ansikte var mera gråblekt än den döendes nyss varit. Hennes andedrag voro så tunga som rosslingar.

*

Det var på morgonen af Allhelgonadag och kung Olaf stod i begrepp att gå i mässan. Han kom ut ur kungsstugan och gick öfver gårdsplanen fram mot porten. Flere män stodo ute på gården för att följa kungen i mässan. Då han nu kom, ställde de upp sig i tvenne led, och kungen gick fram mellan dem.

Astrid stod uppe på den smala svalgången utanför frustugan och såg ned på kungen. Han bar bred guldring om hufvudet och var klädd i lång kåpa af röd sammet. Han gick mycket stilla med helgdagsfrid öfver sitt ansikte. Astrid skrämdes vid att se hur han liknade Guds helige män och kungar, som sutto skurna i trä öfver altaret i Mariekyrkan.

Längst nere vid porten stod en man i slokig hatt och med en stor kappa slängd omkring sig. Då kungen nalkades honom, kastade han af sig kappan, lyfte högt ett bart svärd, som han burit doldt under den, och störtade mot kungen.

Men då han kom alldeles nära, föll kung Olafs blick ljus och mild på honom, och han stannade i sitt lopp. Han lät svärdet falla till marken, och han sjönk ned på knä.

Kung Olaf stod stilla och såg på mannen med samma klara blick, och mannen försökte att vända ögonen från honom, men han kunde ej. Ändtligen började han att snyfta och gråta.

»O kung Olaf, kung Olaf,» klagade han, »dina fiender sände mig hit för att döda dig. Men då jag såg ditt ansiktes helighet, föll svärdet ur min hand. Dina ögon, kung Olaf, hafva fällt mig till marken.»

Astrid sjönk på knä, där hon stod på svalgången. »Förbarma dig Gud öfver mig, synderska!» sade hon. »Ve

mig, ve mig, att jag med lögn och list blifvit den mannens hustru!»

IV.

På kvällen af Allhelgonadag var det klart månsken. Kungen hade gått rundt gårdsplanen och tittat in i stall och ladugård för att se efter att allt stod väl till och äfven varit inne i den stugan, där trälar och tjänstefolk bodde, och sett, att de blefvo väl förplägade. Då han vände åter mot kungsstugan, såg han en kvinna med svart huckle öfver hufvudet smyga sig ned mot gårdsporten.

Han tyckte sig känna igen henne och följde därför efter henne. Hon gick ut genom porten, öfverskred torget och smög sig genom de trånga gränderna ned mot älfven.

Olaf Haraldson följde henne så tyst han kunde. Han såg henne gå ut på en af de höga bryggorna och ställa sig där och se ned i vattnet. Strax därpå sträckte hon armarna uppåt och gick tungt suckande så långt ut på bryggan, att kungen tydligt såg, att hon ämnade störta sig i älfven.

Kungen närmade sig henne med steg, som han i många faror lärt att göra ohörbara. Tvenne gånger redan hade kvinnan lyft foten för att göra språnget ut i vattnet, men hejdat sig. Innan hon hunnit göra ett nytt försök, hade Olaf Haraldson lagt armen om hennes lif och ryckt henne in på bryggan.

»Du olyckliga,» sade han till henne. »Du vill göra det Gud förbjudit.»

Då kvinnan hörde hans röst, satte hon båda händerna för ansiktet liksom för att dölja det. Men kung Olaf visste hvem hon var. Fraset af hennes kläder, formen på hennes hufvud, glansen i ringarna kring hennes armar hade redan sagt honom, att det var drottningen.

I första ögonblicket hade Astrid kämpat för att göra sig fri, men hon blef hastigt stilla och sökte förtaga kungen den tron, att hon velat döda sig.

»O kung Olaf, hvarför smyger du dig sålunda öfver en stackars kvinna, som gått ned till älfven för att se hur månen speglar sig i vattnet? Hvad skall jag tänka om dig?»

Astrids röst ljöd lugn och skämtande. Kungen stod tyst.

»Du hade kunnat skrämma mig så, att jag störtat i älfven,» sade Astrid. »Trodde du kanske, att jag ämnade dränka mig?»

Kungen svarade: »Jag vet ej hvad jag skall tro. Gud skall upplysa mig.»

Astrid skrattade till och kysste honom. »Dödar man sig, då man är lycklig som jag? Dödar man sig i paradiset?»

»Jag förstår det ej,» sade kung Olaf på sitt stillfärdiga sätt. »Gud skall upplysa mig. Han skall säga mig, om jag är skuld till att du velat begå en sådan synd.»

Astrid gick nu fram till honom och smekte hans ansikte. Den vördnad hon alltid känt för kung Olaf hade hittills af hållit henne från att visa honom hela ömheten i sin kärlek. Nu omslöt hon honom med ens med ett hårdt famntag och kysste honom otaliga gånger. Därpå började hon tala med en röst, som var ljuf och kvittrande.

»Hör nu, hur starkt min håg är fästad vid dig,» sade hon.

Hon förmådde kung Olaf att taga plats på en upp- och nedvänd båt. Själf lade hon sig på knä framför hans fötter.

»Kung Olaf,» sade hon, »jag vill ej längre vara drottning. Den som har någon så kär som jag dig, kan ej vara drottning. Jag ville, att du skulle draga långt bort i skogen och låta mig vara din trälkvinna. Jag skulle då få tjäna dig hvarje dag.

»Då skulle jag laga din mat, bädda din säng och vakta din stuga, när du sofver. Ingen annan än jag skulle få betjäna dig.

»Då du komme hem från jakten om aftonen, skulle jag gå emot dig och lägga mig på knä framför dig på vägen och säga: 'Kung Olaf, mitt lif är ditt.'

»Och du skulle le och sänka ditt spjut mot mitt bröst och säga: 'Ja, ditt lif är mitt. Du har ej far, ej mor, du är min, och i min hand är ditt lif.'»

Då Astrid sade detta, tog hon på lek kung Olafs svärd ur skidan. Hon satte fästet i kungens hand, men spetsen förde hon ned mot sitt hjärta.

»Säg nu detta till mig, kung Olaf,» sade hon, »som om vi voro ensamma i skogen, och jag vore din trälinna. Säg detta: Ditt lif är mitt.»

»Ditt lif är Guds,» sade kungen.

Astrid skrattade lätt. »Mitt lif är ditt,» upprepade hon med stor ömhet i rösten, och med detsamma kände kung Olaf, att hon tryckte svärdet nedåt mot sitt bröst.

Men kungen höll sitt svärd med stadig hand äfven under lek. Han ryckte det till sig, innan Astrid hunnit göra sig någon skada.

Och han sprang upp. För första gången i sitt lif var han så skrämd, att han darrade. Drottningen hade velat dö för hans hand, och det hade varit nära, att hon genomfört sin vilja.

Men i samma ögonblick kom en ingifvelsens tanke till honom, så att han förstod hvari hennes förtviflan var grundad. »Hon har förbrutit sig,» tänkte han. »Hon bär en synd på sitt samvete.»

Han böjde sig ned öfver Astrid. »Säg hvad du har förbrutit?» sade han.

Astrid hade kastat sig ned på bryggans grofva plankor i förtviflad gråt.

»Så gråter ingen skuldfri,» tänkte kungen. »Men hur kan den ädla kungadottern hafva dragit öfver sig en sådan tung ängslan?» frågade han sig. »Hur kan den höga Ingegerd hafva ett brott på sitt samvete?»

»Ingegerd, säg mig hvari du brutit?» frågade han på nytt.

Men Astrids strupe tillsnördes af snyftningar, och hon kunde ej svara. I stället strök hon af sig de glimmande ringarna och armbanden och räckte dem med bortvändt ansikte till kungen.

Kungen tänkte blott på hur föga allt detta liknade den fromma kungadottern, om hvilken Hjalte hade talat. »Är det Hjaltes Ingegerd, som snyftar här vid mina fötter?» tänkte han.

Han böjde sig ned och grep Astrid i skuldran. »Hvem är du, hvem är du?» sade han och skakade hennes arm. »Jag ser, att du ej är Ingegerd. Hvem är du?»

Alltjämt snyftade Astrid, så att hon ej kunde svara. Men för att upplysa kungen om hvad han ville veta, drog hon ned sitt långa hår, lindade en lock däraf om sina armar och sträckte dem mot kungen. Så satt hon väntande med böjd rygg och nedåtlutadt hufvud.

Kungen tänkte: »Hon vill bekänna, att hon är en af dem, som bära bojor. Hon vill säga mig, att hon är en trälinna.»

Åter kom en ingifvelse öfver kung Olaf, som lät honom förstå sammanhanget.

»Har ej Sveakungen en dotter, som är barn af en trälinna?» frågade han plötsligt.

Han hörde intet ord från Astrid, endast ständigt ökad jämmer.

»Har Sveakungen,» frågade då kung Olaf, »ej unnat mig sin drottnings barn, utan sändt mig trälinnans?»

Ej heller nu fick han svar, men han hörde Astrid rysa och huttra som af köld.

Kung Olaf gjorde än en fråga. »Har du, som jag gjort till min hustru,» sade han, »har du så neslig håg, att man kan bruka dig till att förminska hedern för en man? Är du så lågsinnad, att du fröjdat dig åt att hans ovänner skulle få beskratta den bedragne?»

Astrid hörde på kungens röst hur bittert han led vid den skymf, som blifvit honom tillfogad. Hon glömde härvid sitt eget lidande och upphörde att gråta. »Tag mitt lif,» sade hon.

Och kung Olaf erfor en tung frestelse. »Stick ihjäl den leda trälkvinnan,» sade den gamla syndens människa inom honom. »Visa Sveakungen hvad det kostar att skämta med Norges kung.»

Olaf Haraldson kände ingen kärlek till Astrid i detta ögonblick. Han hatade henne, därför att hon var redskapet för hans förödmjukelse.

Han visste, att alla skulle gilla honom, om han besvarade ondt med ondt. Men om han ej bestraffade förolämpningen, skulle skalderna göra spe af honom, och hans fiender skulle upphöra att frukta honom.

Han hade blott en längtan: att stöta ned Astrid, att utsläcka hennes lif. Hans vrede var sådan, att den begärde blod.

Om nu en narr vågat komma och trycka sin hätta på hans hufvud, skulle han då ej rifva den i stycken, kasta den på marken, trampa på den?

Om kungen lade Astrid som ett blodigt lik på hennes skepp och sände henne åter till hennes far, skulle man säga om honom, att han var en värdig ättling till den store konungen Harald Hårfager.

Men kung Olaf höll ännu sitt svärd i handen, och under sina fingrar kände han fästet, i hvars guld han en gång hade låtit inrista: »Salige äro de fridsamme! Salige äro de ödmjuke! Salige äro de barmhärtige!» Och hvarje gång han i stundens ångest grep hårdt om svärdet för att stöta ned Astrid, kände han dessa ord under sin hand. Han tyckte sig känna hvarje bokstaf.

Han kom ihåg den dag, då han första gången hört dessa ord. »Detta skall jag med gyllene bokstäfver sätta in i fästet på mitt svärd,» hade han sagt, »så att orden må bränna handen, då jag vill föra mitt svärd med häftigt mod eller för orätträdig sak.»

Nu kände han hur svärdfästet brände handen.

Kung Olaf sade högt till sig själf: »Fordom har du varit många lustars tjänare. Nu har du blott en herre, och

det är Gud.»

Med dessa ord stack han svärdet i skidan. Han började gå fram och åter på bryggan. Astrid låg alltjämt kvar i samma ställning. Kung Olaf såg hur hon kröp samman i dödsfruktan hvarje gång han gick förbi henne.

»Jag skall ej döda dig,» sade han till Astrid, men hans röst ljöd hård af hat.

Ännu en stund gick kung Olaf fram och åter på bryggan. Sedan kom han fram till Astrid och frågade med samma hårda röst efter hennes verkliga namn, och härpå kunde hon svara.

Kung Olaf såg nu hur denna kvinna, som han skattat så högt, låg på bryggan som ett skadskjutet djur. Han såg ned på henne så, som en död mans ande i ömkan ser ned på den arma kropp, som förr hyste honom.

»O du min själ,» sade kung Olaf. »Där var det du bodde i din kärlek, nu är du så hemlös som en tiggare.»

Han kom Astrid närmare och talade, liksom om denna ej mera ägde lif och kunde höra hvad han sade.

»Man hade sagt mig, att en kungadotter fanns, hvars hjärta var så högt och heligt, att hon ingaf frid åt enhvar, som kom i hennes närhet. Man hade talat vid mig om hennes blidhet, som var sådan, att den, som såg henne, kände sig trygg som ett värnlöst barn hos sin mor. Och då denna sköna kvinna, som nu ligger här, kom till mig, så trodde jag, att hon var Ingegerd, och hon blef mig mycket kär. Hon var vän och glad, och hon gjorde mina tunga stunder lätta. Om hon än stundom talade och handlade så, att jag undrade på den stolta Ingegerd, var hon mig dock alltför kär, för att jag skulle tvifla på henne. Hon smög sig in i min håg med sin glädje och sin skönhet.»

Han teg stilla en stund och tänkte på hur kär Astrid varit honom och hur lyckan med henne kommit in i hans hus.

»Jag kunde förlåta henne,» sade han därpå högt. »Jag kunde åter göra henne till min drottning, jag kunde i kärlek upplyfta henne i mina armar, men detta får jag ej göra, ty min själ skulle dock förbli hemlös. O, du sköna kvinna,» sade han, »hvarför är lögnen hos dig inhyst. Hos dig finns ingen trygghet, ingen trefnad.»

Han skulle hafva fortfarit ännu längre att klaga, men nu reste sig Astrid. »Kung Olaf, tala ej så till mig!» sade hon. »Jag vill hellre dö. Kom ihåg, att detta är mitt allvar.»

Därpå försökte hon säga några ord för att urskulda sig. Hon sade honom hur hon rest till Kungahälla, ej i tanke att bedraga honom utan för att under några veckor få vara furstinna, för att bli betjänad, för att få segla på hafvet. Men hon tänkte bekänna hvem hon var, så snart hon nått Kungahälla. Där väntade hon att finna Hjalte och andra stormän, hvilka kände Ingegerd. Det föll henne ej in att hon skulle kunna hyckla, då hon kommit dit. Men af en ond makts försåt voro alla de borta, som kände Ingegerd, och då hade hon blifvit frestad till lögn. »Då jag såg dig, kung Olaf,» sade hon, »glömde jag allt annat för att blifva din. Och jag tänkte, att jag med glädje skulle låta dig döda mig, blott jag under en dag varit din hustru.»

Kung Olaf svarade henne: »Väl förstår jag, att det var lek för dig, det, som för mig är dödstunga allvaret. Aldrig har du betänkt hvad det var att komma och säga till en man: Jag är den du hetast åtrått. Jag är den högborna jungfrun som det är den största ära att vinna. – Och så är du ej denna kvinna, du är blott en lögnaktig träl.»

»Jag har hållit dig kär, alltsedan jag hörde ditt namn nämnas,» sade Astrid stilla.

Kungen knöt sin hand i vrede emot henne. »Vet det, Astrid, att jag har längtat efter Ingegerd, så som ingen man längtat efter en kvinna. Vid henne ville jag hålla mig fast, såsom den dödes själ vid de bärande änglarna för att stiga uppåt. Jag trodde, att hon var så from, att hon skulle hjälpa mig att lefva ett skuldfritt

lif.»

Och han bröt ut i vild längtan och talade om att han trånade efter det välde, som ägdes af Herrens helige, men att han var för svag och syndfull att nå fullkomligheten. »Men kungadottern skulle ha hulpit mig,» sade han. »Hon, den helgonljufva, skulle ha hulpit mig.

»O, Gud,» sade han, »hvart jag vänder mig, ser jag syndare, hvart jag går möter jag dem, som locka mig till synd. Hvarför lät du ej kungadottern komma, som ej bär en ond tanke i sitt hjärta? Hennes milda ögon skulle hafva spanat ut för mig den rätta vägen. Så fort jag velat bryta mot ditt bud, skulle hennes milda hand hållit mig tillbaka.»

En djup vanmakt och en förtviflans trötthet sänkte sig öfver Olaf Haraldson. »Det är detta jag hoppats på,» sade han, »att äga en god människa vid min sida. Att ej ständigt vandra ensam bland vildhet och ondska! Nu känner jag, att jag skall duka under. Jag förmår ej strida längre.

»Har jag ej frågat Gud,» utropade han, »hvilken plats jag har inför honom. Hvartill har du, Själars Herre, korat mig? Är det mig ämnadt att bli apostlars och martyrers like?

»Men nu, Astrid, behöfver jag ej fråga mer. Gud har ej velat skänka mig den kvinnan, som skulle stå mig bi på min vandring. Na vet jag, att jag aldrig skall vinna helgonkronan.»

Och kungen teg tröstlös i sin förtviflan.

Då kom Astrid närmare fram till honom.

»Kung Olaf,» sade hon, »detta, som du nu säger, ha såväl prinsessan som Hjalte för längesedan sagt mig, men jag ville dock ej tro, att du var annat än en god och tapper hjälte och en ädel konung. Det är först sedan jag lefvat under ditt tak i dessa veckor, som min själ börjat frukta inför dig. Jag har känt, att det var värre än döden att träda inför dig med lögn på tungan.

»Aldrig har något så skrämt mig,» fortfor Astrid, »som då jag förstod, att du var ett helgon. Då jag såg dig bränna spånorna i din hand, då jag såg att sjukdomen flydde på ditt bud, och att svärdet föll ur din fiendes hand, när han mötte dig! Det har skrämt mig till döds, att du var en helig man. Och jag beslöt att dö, innan du visste, att jag bedrog dig.»

Kung Olaf svarade ej. Astrid såg upp till honom. Hans ögon voro vända mot himmelen. Hon visste ej om han hörde henne.

»O, denna stund, som vi nu upplefva,» sade hon, »den har jag fruktat för hvarje dag och timme, alltsedan jag kom hit. Hellre vill jag dö än upplefva den.»

Alltjämt teg Olaf Haraldson.

»Kung Olaf,» sade hon, »jag ville göra något för dig, ge dig mitt lif. Jag ville kasta mig i den gråa älfven för att du ej skulle hafva en lögnerska vid din sida. Ju mera jag såg af din helighet, desto tydligare såg jag, att jag måste gå bort från dig. Ett Guds helgon kunde ej ha en lögnaktig trälkvinna till hustru.»

Alltjämt teg kungen, men nu lyfte Astrid sina ögon till hans ansikte. Då gaf hon till ett anskri.

»Kung Olaf, ditt ansikte skiner!» ropade hon.

Medan Astrid talade hade Herren Gud upplåtit kung Olafs ögon för en syn.

Alla himmelens stjärnor såg han begifva sig från sina platser och flyga kring himmelen som svärmande bin.

Men plötsligen hade de alla förenat sig öfver hans hufvud och bildat en glansomfluten krona.

»Astrid,» sade han med bäfvande röst. »Gud har talat till mig. Det är sant, som du säger. Jag skall blifva Guds helgon.»

Hans stämma skalf af rörelse, och hans ansikte sken i natten.

Men då Astrid såg ljuset, som omstrålade hans hufvud, reste hon sig. Det sista hoppet var utslocknadt för henne.

»Nu vill jag gå,» sade hon. »Nu vet du hvem du är, aldrig kan du nu mera tåla mig vid din sida. Men tänk i mildhet på mig. Utan fröjd och lycka lefde jag hela mitt lif. Tänk, jag har blifvit slagen, jag har gått i trasor. Förlåt mig, då jag är borta. Min kärlek har ej skadat dig!»

Då Astrid i tung förtviflan skred bort öfver bryggan, vaknade Olaf Haraldson ur sin hänförelse. Han skyndade fram till henne.

»Hvarför vill du gå?» sade han. »Hvarför vill du gå?»

»Måste jag ej gå nu, då du är ett helgon,» hviskade hon knappt hörbart.

»Ej skall du gå för den skull, just nu menar jag, att du kan stanna,» sade kung Olaf. »En ringa man vår jag förr, och för allt ondt måste jag bäfva. En fattig jordisk kung var jag, för arm att skänka dig min nåd. Men nu är himmelens härlighet gifven mig. Om du är svag, så är jag Herrens hjälte. Om du faller, så kan jag uppresa dig. Gud har utvalt mig, Astrid, du kan ej skada mig, men jag kan bistå dig – Ack, så jag talar – I denna stund har Gud tömt sin kärlek i mitt hjärta så rikligt att jag ej ens förstår, att du felat.»

Och i stor mildhet upplyfte han den darrande gestalten, och ömt stödjande henne, som alltjämt snyftade och knappast kunde hålla sig uppe, vände han med Astrid åter till kungsgården.

* * *

MARGARETA FREDKULLA

På detta sätt tillgick det, då Margareta Fredkulla, som skulle rida till Norge och gifta sig med kung Magnus Barfot, kom till Storgårdsbyn i Västergötland, som ligger på södra älfstranden ett stycke ofvanför Kungahälla.

Först af alla hade de båda gummorna Karin Wullum och Valborg Toot, hvilka varit uppe på Storskogen för att samla mossa, fått se en skymt af prinsessan från en hög bergklint. De kastade genast sina bördor och rusade ned till byn för att berätta, att det red något ljust och fagert långt borta på skogsvägen, att vackra människor färdades fram under träden. Men ingen, som hörde dem, ville tro dem. »Ve edra skumma ögon!» ropade man till dem. »Det kan ej ha varit en prinsessa, det var säkerligen ingenting annat än träskdimman, som dansade kring under röda furustammar.»

Strax efter gummorna kom Rasmus kolargosse springande. Ögonen skeno i hans ansikte, och han var så andfådd, då han kom till byn, att han knappast förmådde tala. Men så snart han kunde få fram orden, började han öfverljudt ropa: »I skolen vara glada! Prinsessan kommer! Jag har sett den fagra sakteligen rida fram under träden. I skolen vara glada!»

Rasmus kolargosse hade stannat på den trekantiga platsen midt i byn, där tre vägar möttes. Några bönder

stodo där och hviskade med hvarandra om att kriget med Norge snart skulle bryta ut på nytt, och då de hörde Rasmus, trodde de, att han ville göra spe af deras olycka. »Björnunge,» sade de, och hotade honom med näfvarna, »tig, om du vill behålla lifvet! Ej ett ord mer om detta, du bortbyting.»

Men Rasmus kolargosse var ej så lätt att tysta. Han började på med sitt än en gång: »Prinsessan kommer. Furuskogens tysta fåglar hörde jag kvittra för att hälsa henne. Där hon drog fram, hasade sig ekorren ned ur trädtoppen och satt stilla på lägsta grenen med svansen upprätt och ögon som eldkol. Och tjädern flög upp mellan träden, dundrande som åskan.»

Då han sade detta, rusade Per smed fram och tog Rasmus kolargosse vid örat. »Prinsessan,» hväste han åt honom, »säger du, att du sett prinsessan! Det var ett rå, förstår du, ett fagert skogsrå. Prinsessan kommer ej. Gud ömke sig, prinsessan kommer ej!»

Men fastän ingen ville tro ryktet, löpte det genom byn på ett ögonblick, och folk kom från alla håll ned till trekanten för att höra hvad gossen hade att säga. Storgårdsbyn hade till största delen blifvit nedbränd under förra årens krig och bestod nu mest af svarta brandtomter, på hvilka man ej vågat resa nya hus af fruktan för kriget. Men ur källare och usla jordkulor, där människorna bodde, kommo de framsmygande, aftärda och i trasor. De gingo mycket stilla och tordes knappast komma ända fram till Rasmus kolargosse, som om de ej vågade höra hans budskap.

Men då Per smed såg, att allt fler och fler kommo, knep han gossen i örat så hårdt, att han jämrade sig. På samma gång försökte smeden att med kloka ord öfvertala gossen att tiga.

»Du skall ej drifva gäck med oss arma bönder, som bo i gränslandet under dessa onda tider, då nordens kungar ej bevara freden,» sade han. »Vi äro får, som äro skilda från hjorden. Vi äro jagade af björnar, vi äro fallna i bråddjup. Hvarje dag och hvarje timme blicka vi döden in i hans grymma anlete.»

Medan smeden talade, kommo allt fler och fler bönder tillstädes. Där kom en vid namn Hallvard, som förra dagen varit så viss, att kriget skulle börja på nytt, att han ställt ut sin skattekista på allfarsvägen och bjudit alla de förbigående att taga därur hvad de ville. Och där kom folket från Västergården, som hade förvandlat allt sitt arfvegods i öl och gillesmat och väntade kriget, vältrande sig i synd, och till sist kommo människorna från en liten gård längst borta i byn, hvilka nyligen tagit sig för att själfva bränna upp allt sitt hö och slakta ned boskapen, för att ej norrmännen skulle hafva nytta däraf.

Då smeden såg alla dessa människor komma ännu alltjämt tysta och stilla, men med vansinne brinnande i ögonen, blef han rädd för hvad de skulle taga sig till, om de nu narrades att hoppas på fred.

»Begriper du ej, att det var skogsrået?» sade han åter till Rasmus och talade högt, så att alla skulle höra honom. »Det går där uppe i skogen och smilar och smiskar och förvänder ögonen på er, kolare. Det kan du väl veta, att skogsrået har reda på att kung Inge höll fredsmöte med den norske kung Magnus i fjol sommar i Kungahälla. Det vet nog, att det då bestämdes, att freden skulle befästas på så sätt, att kung Inges dotter skulle komma till Norge och gifta sig med kung Magnus. Och då skogsrået nu kan förstå, att vi alla gå och spana och speja efter fredsjungfrun, så gör det sig till för att förvrida synen på oss och ter sig som en prinsessa. Det tycker om att gäckas, det trollet.»

Rasmus kolargosse stod stilla och hörde fromt på Per smed, så att denne trodde, att han öfvertygat gossen och släppte honom. Men ej förr var Rasmus fri, än han började skrika högre än förut. »Prinsessan kommer, jag har sett prinsessan.»

Och på det att man skulle tro honom, började han berätta om kronan, som var lik en blomma med pärledagg, och om sadeltäcket, som lyste så grant som den röda flugsvampen.

Men då kom gamla gumman Sigrid Torsdotter fram ur hopen. Hon svängde sin käpp högt i luften och började ropa:

»Hvem är det som säger, att prinsessan kommer? Jag vet, jag, hvad det är, som kommer. Hela långa vintern satt jag ensam i stugan och såg röken bolma upp från härden. Men hvarje kväll var röken full af tecken. Den fylldes inför mina ögon af gestalter, som buro spjut och pansar. Och jag vet hvad det betyder, då röken är full af krigare. De äro förebud för andra, som en mörk natt, medan vi sofva, komma framsmygande till våra hus. Vi höra dem ej, då de komma, ty vi sofva, men vi vakna, då den röda hanen börjar gala på taket, då vi hålla på att kväfvas i våra rökfyllda stugor, då den norske konungens folk höjer segerskri utanför de brinnande väggarna.»

Alla människor kände rysningar af fruktan, då de hörde Sigrid Torsdotter, men kolargossen ställde sig rätt i vägen för henne.

»Jag bryr mig ej om edra rökmoln,» sade han. »Jag har sett prinsessan. Fin och fager lyser hon under kronan.»

Per smed, som fruktade för de arma människornas gäckade hopp, rusade öfver Rasmus kolargosse och släpade honom bort till jordkulan, där han hade sin smedja, förde in gossen där och vräkte för ingången den stora stenen, som tjänade till dörr.

Men Rasmus skrek oupphörligen:

»Jag har sett prinsessan, och mig synes, att ni borde glädja er åt att hon kommer.»

Men knappast hade Per smed skaffat undan kolargossen, förrän en man, som i flera år vandrat omkring fredlös på Storskogen, kom ned till byn. Han såg ut som ett vildt djur i sin skinndräkt och med sitt långa, oklippta skägg, men han log högt af glädje, då han kom springande, och han svängde en grön kvist öfver hufvudet som ett fredstecken. Han sprang genom hela byn, stannade på hvar och en af de svarta brandtomterna och ropade så högt, att det hördes ned i de mörka källrarna, där folket bodde: »Prinsessan kommer. Jag har sett prinsessan.»

Sålunda kom den fredlöse också till Folke Lagmans stora gård och ropade lika högt där som annorstädes. Men Folke Lagman, som hörde honom, kom då gammal och böjd ut ur en källargång och ropade till honom: »Fred vare med dig, du fredlöse. Du behöfver ej komma med lögner för att locka oss att förlåta dig. Jag lyfter bannet från ditt hufvud. Du skall ej vända åter till skogen. Vi äro själfva som fredlöse, vi döma ingen att gå biltog bort ifrån oss.»

»Hvarför vill du ej tro mig?» sade den fredlöse. »Vet du ej, att kung Inge lofvat att sända fredsjungfrun nu till våren?»

Då han sade detta, såg den gamle på honom med trötta, hopplösa blickar. »Ej vet jag något om att det nu är vår,» sade han. »Vän, för oss arma bönder är nu höst och vår ett och detsamma. För oss må drifvan bli liggande på åkern, ty vi skola ej fåra den med våra plogar. Regnet må bli hängande i molnen, och fröet må ligga stilla i jorden utan att gro och spira. Vi skola ej så och ej skörda. Vi sitta stilla och vänta fördärfvet. »

Men under tiden kommo fattiga jägare och trälar, som förlupit sina herrar, ned ur skogen och berättade nyheten för folket, som samlats på trekanten. Hoppet började lysa ur mångas ögon, endast gamla gumman Sigrid Torsdotter satt ännu skum och dyster och talade om sina drömmar.

»Ve den som hoppas, innan han sett prinsessan med egna ögon,» ropade hon. »Då hon blänker i skogsbrynet på silfverskodd fåle, då pärlkronan lyser öfver dalen, då är det tid för gränsbönderna att börja hoppas.»

Knappast hade hon sagt detta, förrän Karin Wullum och Valborg Toot utstötte ett »Guds moder, hjälp oss!» och sågo upp mot skogsbrynet, där vägen kom fram ur den täta skogen som ur ett källarhvalf.

Då började alla ropa om hvarandra: »Kommen hit och skåden! – Hvad är det? Guds moder, hjälp oss! – Skuggen era ögon med handen och sen upp mot skogen! – Gören korstecken och sen upp mot skogen!»

»Är det ej en jungfru, som kommer där med fagert följe? Se vi henne alla?»

Alla de förskrämda och förvildade människorna började ropa och sträcka upp händerna.

»Är ej detta ett rå?» skreko de. »Är det ej ett gyckelspel af trollen? Se vi alla en prinsessa?»

De kastade sig på knä och började bedja och sjunga fromma sånger. De skyndade hän till klockstapeln och ringde för att pröfva om den fagra jungfrun var ett troll, som fruktade klockklangen.

Men då gamla Sigrid Torsdotter med sina långsynta ögon såg, att en jungfru kom ridande ut ur den mörka skogen, så tvekade hon ej, utan var den första, som ropade:

»O kära, väna, morgonljus och blomma. Du är ej ett rå, du är en kungadotter. Tacken, lofven! Nej, kära, att du ändtligen är kommen! Att det är du, som rider ned i dalen!»

Sigrid Torsdotter svängde käppen högt öfver hufvudet, och följd af allt folket skyndade hon mot prinsessan.

»Kära, väna, morgonljus och blomma!» ropade de alla mot henne.

Och då de voro henne alldeles nära, ropade de:

»Kära, väna, du lyser fin och fager under kronan. Vik undan silkesdoket! Låt oss se dig riktigt.»

De trängde sig tätt intill den store, svarte gångaren, som gick fram högtidlig i sitt purpurtäcke med stora plymer gungande vid örat, med manen delad i flätor, omvirade med guldband.

»Kära, väna!» ropade de. »Den är väl sedig denne store, svarte hästen! Kära, att du ändtligen är kommen!»

Där Margareta Fredkulla kom ridande, följdes hon af många ädla herrar och fruar från hennes faders land, men framför hennes häst gick en fattig bonde, som bar ett brutet spjut i handen och oupphörligen ropade:

»Här rider den sköna fredens jungfru. Här rider Margareta Fredkulla!»

Under hela den tid prinsessan ridit fram genom gränslandet, hade hon sett glädje och lugn utbreda sig bland folket. Hvarhelst hon kommit, hade hon sett bönder sätta plog i jorden, och husmödrar breda ut väfvar på bleke. Hungrig boskap hade blifvit utsläppt på betet, de unga hade åter vågat smycka sig med armband och ringar. Hjälmar och svärd hade blifvit nedkastade i vapenkistan.

Hvarhelst hon dragit fram, hade barn och kvinnor kommit emot henne med blommor och med spädt vårlöf. Och uppe på Storskogen hade den gamle, vilde kolaren kommit springande och bjudit in henne i sin koja samt fägnat henne med frusna bär.

Men aldrig hade den vackra kungadottern blifvit hälsad med sådan glädje som i Storgårdsbyn.

Ett par af männen togo hästen vid tygeln och började varligt leda den i den branta utförsbacken.

»Gud signe dig!» ropade de till henne. »Gud signe ditt vackra ansikte! Gud signe dig, Fredkulla!»

Medan tåget gick ned mot Storgårdsbyn, sprungo bönderna bredvid kungadottern och berättade henne

flämtande hur de lidit och väntat. De talade om för henne allt hvad de utstått under den långa ofreden.

Då de ändtligen kommit ned på trekanten, drog Fredkulla tyglarna åt sig och höll inne den store gångaren. Hon hade aldrig förr sett så mycket elände. Hon såg bort öfver brandtomter och plundrade hus, och hon såg på de arma människorna. Och hennes ögon fylldes af tårar.

Men då kysste bondkvinnorna hennes händer och ropade åt henne, att nu voro de ej mera sorgsna, eftersom hon var kommen. Nu hade de fredsjungfrun ibland sig, nu var det slut med deras lidande.

»Tänk ej på oss, du Fredkulla,» sade de, »gråt ej öfver vårt elände. Tänk på kung Magnus, den store hjälten, som du skall tillhöra. Le mot honom i huldhet. Smek du i tanken hans långa, ljusa, silkesbleka hår.»

Och då hon alltjämt satt stilla på hästen och grät, började de alla att trösta henne.

»Nu är ej tid att gråta, jungfru,» ropade de. »Ser du, här ligger älfven och på andra stranden är Norge, där är skeppsrikt Kungahälla, där din brudgum väntar dig. Gud signe dig! Han lär nog glädas den stunden han får sluta dig i sina armar.»

»Se, jungfru, nu vet man redan längs båda älfstränderna, att du är kommen. Se glädjeeldarna, som tändas på alla kullar! Se, folket, som strömmar ned mot älfven! Och hör, att där borta hafva de redan lärt att ropa: 'Fredkulla hell'. Du kan höra orden, de bäras tydligt öfver vattnet.»

Men Fredkulla lät ej trösta sig, utan alltjämt höll hon bedröfvad hästen stilla och lät sina blickar vandra från den ena till den andra. Hon såg dem trasiga och sjuka, hon såg dem förvildade, så att de ej mer voro lika människor.

Då lyfte hon högt handen till tecken, att hon ville tala, och det blef tyst omkring henne.

Så talade Margareta Fredkulla på trekanten i Storgårds brända by, och alla de fattiga människorna hörde henne, och likaså hörde henne de höga herrar och fruar, som redo i hennes följe.

»Det vill jag, att I alla skolen minnas hvad jag nu lofvar vid Gud och alla helgon: Så länge som jag äger ord på tungan, så länge som jag äger blod i hjärtat, så länge skall jag verka fredens verk.»

Här tystnade hon, som om hon förstode, att i detta, som hon lofvat, låge en fara, och så tillade hon: »Om ock det skall mig kosta lif och lycka.»

Då kungadottern afgifvit detta löfte, såg hon upp med glädtigt mod och grät ej mera. Hon dref hästen framåt på vägen, som förde ned till färjestaden.

Men utmed den gröna vägkanten satt där en liten herdegosse. Han var fullt ut så glad som någon annan, och han ville ge prinsessan hvad han hade bäst. Han började sjunga för henne en liten kärleksvisa om en kung högt i nordanland, som längtade till österns kejsardotter.

Och återigen satt Fredkulla stilla på hästen och lyssnade till gossen, som sjöng med hög och klar röst:

En är hon, som mig binder,
att vaka långa nätter,
en är, som mig förmenar,
att njuta lek och fröjder,
den fagra mön i östern,
som själf sitt rike värjer,
svarthårig, svartögd stridsmås,

Matilda, kejsarns dotter.

Hvad är i hemmet bättre
än stolt och fager hustru?
Nu följer mig min längtan
på fältet och i stugan.
Från tinget rider sorgen
tung jämte mig på hästen,
den sorgen, att jag aldrig
skall kejsarns dotter äga.

Så ljöd visan, och då kungadottern hört den till slut, log hon mot gossen och frågade hvem som diktat den.

Och ingen var det, som förstod att hindra herdegossen, utan han svarade på frågan, stolt öfver att kunna svara:

»Det är kung Magnus, som diktat visan i tanke på Matilda, kejsarns dotter.»

Ack, hvilken sorg, som då grep den väna Fredkulla.

»Har kung Magnus diktat den visan!» ropade hon. »Hvad skall då jag hos honom, som trånar efter Österlandets kejsardotter? Om mig har han ej diktat visor, som gå från mun till mun allt öfver landet. För mig bär han ingen kärlek i sitt hjärta.»

Och i stor bestörtning hörde de arma bönderna hur jungfrun kallade på sitt följe.

»O, kära herrar och goda fruar, följen mig hem tillbaka! Hafven miskund med mig, min faders goda tjänare! Låten mig slippa att fara till kung Magnus. Hörden I ej visan? Det är ej efter mig han längtar, den mannen. Han trånar efter en skön kejsardotter.»

Då Fredkulla sade detta, hörde hon hur folkskaran, som stod utefter vägen och väntade, högljudt ropade: »Fredkulla hell!» Och från alla de tusen, som strömmade ut ur det stora Kungahälla för att möta henne hörde hon upprepas i ett mångstämmigt eko: »Fredkulla hell!»

Men jungfrun fortfor att klaga och bedja.

»Kära goda herrar och ädla fruar fören mig hem! Hörden I ej visan? Vi göra synd mot kungen. Jag vill ej tvinga mig till drottningnamnet. Det är endast hem jag vill komma.»

Alltjämt ropade de, som stodo på afstånd längs båda älfstränderna: »Fredkulla! Fredkulla!»

Då satte Fredkulla händerna för öronen. Hon hade redan vändt hästen och dref honom framåt med höga tillrop.

»Ack att folket tege,» sade hon. »Fredkulla ropa de, men det blir väl fred, fastän jag ej kommer. Kung Magnus börjar ej kriget för min skull. Det vållar honom endast glädje, att jag vänder åter hem.»

Alltjämt, alltjämt fortsatte de, som stodo utefter vägkanten och väntade henne att ropa sitt Fredkulla. Men de som stodo nära, började fråga och undra: »Hvart rider hon? Hvart rider hon?»

Och då de sågo, att hon ville rida upp mot skogen, stormade de efter henne.

»Hör, kungadotter, hör hvad denna gamla kvinna säger!» ropade de.

»Mitt hufvud vacklar under årens tyngd,» säger hon, »skall nu kriget beröfva mig min son?»

»Nu, kungadotter,» skreko de, »nu skola alla dörrar slås igen längs hela dalen! Nu skall vapenkistan öppnas! Bonden skall rycka plogen ur jorden! Hvad menar du med att hålla händerna för öronen? Du måste höra, höra, höra!»

»Fredkulla!» ropade de, där de jagade efter henne. »Du bär ditt namn i fåvitsko. Fredkulla, vi våga ej kasta säd i jorden! Fredkulla, vår dotter skall ej fira bröllop detta år! Fredkulla, då våra gårdar brunnit, skola gamla kvinnor resa en nidstång på den svarta grunden och därpå skola de rista ditt namn, Fredkulla, Fredkulla!»

Hela hopen från Storgårds by var efter henne. De skreko omkring henne, alla de olyckliga människorna.

»Fredkulla, tänk på oss, då vi falla! Då boskapen röfvas från oss, tänk på oss! Då vi hämnas våra fränder, tänk på oss! Då vi öfva vilda dåd, tänk på oss! Tänk på oss, såsom vi alltid skola tänka på dig!»

»Du får ej rida hem, jungfru, du får ej rida ifrån oss. Hvad svor du nyss, du löftesbryterska? Hör du hvad folket ropar emot dig från andra älfstranden?»

Och folket från Storgårds by rusade om Fredkulla och kastade sig framför henne på vägen.

»Öfver våra kroppar, jungfru, kan du rida hemåt,» ropade de.

Men somliga kysste jungfruns händer och bådo sakta och vackert: »O stanna, rid ej bort ifrån oss!»

Hon såg, att de ej ville göra henne något ondt. Men det stackars fattiga, krigströtta folket visste sig ingen råd. Somliga grepo efter hästens tyglar för att vända honom.

Fredkulla höll då inne sin häst, fastän hon väl visste, att hon skulle fått rida hemåt oskadd, ty om det ock funnos några vilda män från skogen och några fredlösa, som hon lofvat tillgift, hvilka nu hotfullt höjde knifvarna mot henne, så kysste de dock med detsamma hennes kjortelfåll.

Hon lät ridspöet hvina midt i flocken och ropade: »Undan, undan!» Och när bönderna sågo detta, drogo de sig bort från henne och stodo slagna af förtviflan. De sågo, att öfver henne hvilade en sådan ångest, att de ej vågade begära hennes miskund.

»Ske dig, som du vill, jungfru,» ropade de. »Din väg är fri.»

Fredkulla satt stilla, och hennes blickar gledo längtansfullt upp mot de skogbevuxna kullarna i fjärran. Där bakom låg hemmet, dit hon ville fly, som ett såradt djur flyr till sin kula. En lång stund satt hon så och stirrade med ögon, som voro så heta, att hvarje tår i dem förtorkades.

Så vände kungadottern hästen helt stilla och red åter ned mot dalen.

Hon vände om ensam, onödd, af kärlek till den stora, sköna freden.

Det bar åter ned mot dalen, men ej raskt och muntert, endast fot för fot.

Sakta red Fredkulla utför skogssluttningen till Storgårdsbyn och fram förbi brandtomterna, ned till älfven och färjestaden.

Folket smög tyst i hennes spår och hviskade och sade, att man skulle lämna jungfrun ostörd, att ingen skulle våga prisa hennes gärning.

Då Fredkulla färdades öfver älfven i den stora färjebåten, steg hon af hästen och stod och skådade ned i vattnet. Och hon började stilla tala för sig själf.

»Ser du nu detta stora vatten,» sade hon, »som obevekligt föres ned till hafvet. De lena vågorna få ej tveka att kasta sig i den starkes famn, om han än synes bitter och förfärlig. Om älfven äfven finner en liten fredlig, säfomkransad bukt på sin väg, aldrig får hon dröja där. Och om hon skulle vilja vända åter till den fredliga källan, långt borta i skogen, ingalunda kan hon göra detta. Hon måste framåt, ständigt och obevekligt framåt. Ser du sådan är bestämmelsen. Du måste vara den lena böljan, som skall ingjutas i världens ofrid för att mildra dess bitterhet.»

Men under tiden rida några stolta riddersmän ut från Kungahälla och nalkas färjestaden.

Må nu jungfrun lyfta ögonen från marken! Må hon se kung Magnus! På hjälmen hvilar det gyllene lejonet, som är hans märke, det fladdrar från baneret ofvan honom, det lyser från hans röda silkekläder. Må hon se honom, han själf är Nordens lejon! Se hur det långa, silkebleka håret fladdrar kring skuldran, se hans stolta hållning, se krigarblicken i hans ögon.

Nu kommer han. Dammet hvälfver upp framför honom. Han kommer. Hans svarta skugga rider i aftondagern långt utöfver fältet, och marken skälfver under ridten Lyft ögonen, jungfru, och le mot din brudgum! Tänk ej mer, att du hellre ville kasta dig under dessa snabba hofvar, som dåna mot dig, och möta döden.

* * *

DROTTNINGEN PÅ RAGNHILDSHOLMEN

Det var en gång en kung, som kom ridande österifrån längs med Nordre älf för att fara ned till Kungahälla. Det var hänemot slutet af året. Det var tung luft och grå himmel, såsom som det ofta är vid den tiden.

Stigen, på hvilken kungen red, slingrade sig fram öfver tufviga strandängar. Här och där stucko albuskar upp ur starrtufvorna, och längs med vägen hade de hopat sig, som om de voro nyfikna att se den, som red förbi. De till och med trängde sig ut öfver vägen, så att kungen hade svårt att föra fram hästen mellan dem.

Det var så sent på året, att allting var aflöfvadt, och allt lif afstannadt i skog och äng. På marken lågo sommarbladen grånade och förvissnade, och af de långa höstregnen hade de blifvit hoppackade till ett dimmigt täckelse, under hvilket otaliga spindlar och sniglar lågo i vintersömn.

Grått och dimmigt var det rundtom, och kungen tänkte: »Detta är just ingen vacker väg för en kung att rida på.»

Men rätt upp från den sanka strandängen, nästan alldeles invid vägkanten reste sig det vackra Fontinsberget.

Längst nere vid foten omgärdades det af en rand klargul sand, så reste sig lodrätt ett stycke naken bergvägg, därpå löpte en rad af blågröna tallar fram på en smal afsats. Högre upp kom söndersplittradt berg, öfversiladt af små, klara rännilar, så en räcka björkar med hvita stammar och rödbrunt grenverk, så åter en sandrand. Men ofvanför sanden reste sig berget med mäktiga, nakna, gråröda klippväggar ända upp till den djupgröna granskogen, som växte tät och kraftig uppe på den platta bergshöjden.

Men kungen hade ingen glädje af att vara så nära det vackra berget, ty dimflikar ströko fram öfver bergväggen, och molntappar hängde ned öfver den, och ur alla dess klyftor och träddungar steg grå regnrök. Och så kom det sig, att det mångfärgade Fontin syntes kungen likaså grått som allt annat.

Kungen suckade tungt och djupt, medan han red fram mellan albuskarna, som skakade ned på honom och hans häst ett helt regn af tunga droppar.

Med ens kände han sig så bedröfvad, där han red, att han knappast förr känt sådan sorg. »Så är det ständigt för mig,» tänkte han. »Allting är grått och regnigt, där jag kommer. Seglar jag på hafvet, blir det dimma, så att jag ej ser handen framför mig, och rider jag ut en natt, så går månen in i svartaste moln för att ej behöfva lysa mig.

»Jag tror, att om jag fore till himmelen,» sade kungen, »så skulle alla stjärnor vara släckta, då jag komme dit.

»Det är detsamma med hvad helst jag företager mig,» for han ut och knöt näfven, där han red. »Andra, som blifvit kungar hafva mötts af prakt och heder och ära och glans, men jag är en riktig kung Gråväder. Jag har bara uppror att tänka på, och det är ej stor bit af landet, som vill lyda mig. Annat var det för de gamla kungarna, som sutto i Upsala och styrde hela riket. För dem kunde det duga att vara kung.

»Gud har väl bestämt, att det alltid skall vara så för mig,» sade han för sig själf.

Men på samma gång kämpade han emot och ville ej tro detta. Han höll inne hästen och lyssnade efter ett fågelkvitter. Det skulle ha varit honom ett tecken, att han bedrog sig.

Men himmelen stod jämngrå och berget dimhöljdt, och alla fåglar voro dragna från landet. Det enda ljud, som hördes i sumpmarken var den lätta klangen af vattendroppar som rullat så långt ut på alkvistarna, att de ej kunde hålla sig kvar längre, utan föllo till marken.

Och kungens hufvud sjönk allt djupare.

»Jag skulle vilja se något, som är brinnande rödt,» sade han. »Jag skulle tycka om att se något korpsvart, som har guldglans i djupet, jag ville höra klar sång och klingande skratt.»

Åter såg han sig omkring, men allting var sig likt, och han märkte, att till och med den eljes så glittrande älfven flöt fram mörk som en natt mellan sina vassstränder.

Han blef så nedslagen, att allt han ägde syntes honom fult och värdelöst. Han tänkte på sin välbyggda kungsgård, såsom om den vore en usel skogshydda. Alla hans segrar byttes i nederlag, och alla hans undersåtar tycktes honom vara nesliga bofvar eller fattiga tiggare.

»Men allt detta ginge väl an att kämpa med,» tänkte han, »om jag ej hade min drottning. Det är det hårdaste af allt. Det kan vara tungt nog att lefva, utan att jag också skall pinas med att tänka på en kvinna. Den omsorg jag bär för riket är sådan, att den ej lämnar mig en lugn stund. Och dock fordra människorna af mig, att jag skall lägga på mig en ny börda.»

Ty det förhöll sig så, att kungen var gift med en norsk kungadotter, och det var en rik och mäktig prinsessa, som var hans drottning, men olyckan var, att kungen hade blifvit vigd vid henne redan då hon var ett barn.

De hade måst ställa det så, för att ingen annan skulle komma och taga bort henne, men nu syntes det kungen, att han vida hellre hade velat gå miste om henne.

Alltsedan bröllopsdagen hade drottningen bott på en liten klippholme, som låg ute i Nordre älf midt för Kungahälla och kallades Ragnhildsholmen. Där hade man byggt upp ett torn af sten, för att hon skulle kunna växa upp där i all trygghet, till dess att hon blefve så gammal, att hennes man kunde föra henne till sitt hof.

Men kungen hade hela tiden suttit hemma i sitt rike, och de hade alls ej råkats. Och fastän kungen väl visste, att drottningen var vuxen och fastän många påminde honom om att han nu borde föra hem henne, så kunde han ej komma sig för att hämta henne till hofvet.

Han skyllde på uppror och han skyllde på svår tid, och år efter år lät han drottningen lefva kvar i det grå tornet med några gamla fruar, som aktade på henne, och med intet annat att se på än den grå älfven.

Nu var han ändtligen på väg för att hämta drottningen. Men då han under vägen tänkt på henne hade ett sådant missmod fallit öfver honom, att han skilt sig från sitt följe för att få rida ensam och ostörd kämpa med sorgen.

Han kom nu fram ur albuskarna och red ut på en vid äng. Om det hade varit sommar, skulle han där sett stora hjordar af kor och får, men nu var där alldeles öde, ingenting annat att se än upptrampad mark och afbetade grästufvor. Och kungen sporrade hästen och red öfver ängen, så fort han kunde, för att ej hinna att bli mer missmodig, än han redan var.

Han var en tapper man, och hade det varit så, att kungadottern suttit fången i ett förtrolladt slott, där jättar och drakar vaktat henne, så skulle han kommit ridande i sporrstreck för att befria henne, men nu var olyckan den, att hon satt väl förvarad i sitt torn och väntade honom och att ingen i hela, vida världen nekade honom att äga henne.

Han ångrade bittert, att han allaredan hade gift sig med henne. »Allt, som är stort och stolt och fagert, det nekas mig,» sade han. »Icke en gång det skänkes mig, att få kämpa och täfla om min hustru.»

Och han red allt långsammare och långsammare, ty nu löpte vägen upp på en brant bergkulle, och där nedom vidtog Kungahällas långa gata.

Men uppe från toppen af kullen såg kungen tydligen framför sig den lilla Ragnhildsholmen, där hans drottning satt och väntade honom.

Han såg hur dyster den låg midt i den svarta älfven, han såg grå torfvallar löpa fram öfver den afvissnade marken, han såg tornets gråa stenväggar. Alltsammans syntes honom hemskt och afskräckande.

Det fanns ej en ljungtufva, som rodnade emot honom, icke ett grönt strå, som lyste på vallarna. Hösten hade gjort sin sak med nit och allvar, då den gått fram öfver landet.

Men det, som kungen längtade efter, var blixtrande rödt och skarpt svart, som skiftar i guld, och han tyckte sig se, att här ej var rätta platsen att finna det.

Ju längre han såg på tornet, dess bättre förstod han, att det var som framväxt ur själfva klippan. Det syntes honom omöjligt, att det på vanligt sätt hade blifvit rest af människor. Det var berget själft, som en gång hade velat växa, såsom jorden växer upp till skog och gräs, och så hade tornet kommit till. Och han förstod hvarför det hade blifvit så tungt och hemskt och betryckande.

När han nu tänkte på sin drottning, som vuxit upp där, trodde han, att hon måste likna en grofhuggen stenbild, som han sett stå öfver ingångsdörren till en kyrka. Han tänkte sig henne ej annorlunda än som en grå gestalt med långt, orörligt ansikte och med platt kropp och med händer och fötter, som voro två gånger längre och två gånger bredare än ännu någon människas varit.

»Men det är så mitt öde,» tänkte kungen och red vidare.

Och han kom färjestaden så nära, att väktaren på andra sidan lyfte hornet till läpparna för att blåsa ut hans ankomst, och vindbron drogs upp, och porten i det fasta tornet gled upp för honom.

Men så höjde kungen pannan och höll inne hästen. »Jag är ju ändock en kung,» sade han, »och ingen människa kan tvinga mig att göra hvad jag ej vill. Ingen i hela världen kan förmå mig att fara och möta den där stenbilden. Jag skall väl ha någon glädje af att jag är en kung.»

Därmed svängde han om hästen och red tillbaka samma väg, som han kommit. Han red i stormande hast, liksom om han varit rädd för att bli fångad och saktade ej farten, förrän han kommit in bland albuskarna på strandängarna under Fontinsberget.

Och drottningen fick sitta kvar i det grå tornet och sörja och längta. Och hon hade lena kinder och blixtrande röda läppar, hon hade böljande, korpsvart hår, genomspunnet med guld, hon hade en röst, klar som sång och ett klingande skratt.

Men hvad hjälpte det kungen? Han red bort på den smala vägen mellan alarna. Och var det ej mindre sumpigt och fuktigt än nyss omkring honom, så var det åtminstone ej mer, än sist han for där.

* * *

LEGENDER
GAMLA AGNETA

En gammal kvinna gick uppför bergstigen med små trippande steg. Hon var liten och tunn. Hennes ansikte var förbleknadt och förvissnadt, men ej hårdt eller fåradt. Hon kom i lång kappa och krusad mössa. Bönbok hade hon i handen och en kvist lavendel i näsduken.

Hon hade en stuga långt uppåt högfjället, där träden upphörde att växa. Den låg alldeles vid kanten af den breda gletschern, som förde sin isström från den snöklädda bergstoppen ned mot daldjupet. Där bodde den gamla alldeles ensam. Alla, som tillhört henne, voro döda.

Det var söndag, och hon hade varit i kyrkan. Men hur det nu kunde komma sig, så hade hon ej blifvit glad utan vemodig af den vandringen. Prästen hade talat om döden och de osaliga, och detta hade gripit henne. Plötsligt hade hon påmint sig, att hon hört berättas i sin barndom, att många osaliga pinades i den eviga kölden på bergstoppen ofvanför hennes boning. Hon påminde sig saga efter saga om dessa gletschervandrare, dessa outtröttliga skuggor, som jagades af de iskalla bergvindarna.

Hon kände med ens djup fasa för berget och tyckte, att hennes stuga låg fruktansvärdt högt uppe. Om nu de, som osynliga färdas där på höjden af alpen, toge vägen utför gletscherna! Och hon, som var alldeles ensam!

Vid det ordet ensam togo hennes tankar en ännu bedröfligare riktning. Nu stod hon åter midt inne i den sorg, som tärde henne alla dagar. Hon kände det hårdt att vara så långt borta från människor.

»Gamla Agneta,» sade hon högt till sig själf, som det blifvit hennes vana där i ödemarken, »du sitter uppe i din stuga och spinner och spinner. Du får slita och sträfva alla dagens timmar för att ej förgås af hunger. Men är det någon, som har glädje af att du lefver? Är det någon, gamla Agneta?

»Hade du en af de dina i lifvet, kunde det så vara. Bodde du längre ned åt bygden, vore du väl till glädje för någon. Så fattig, som du är, kunde du hvarken ta till dig hund eller katt, men du kunde väl ibland låna hus åt en tiggare. Du skulle inte bo så långt ur stråkvägen, gamla Agneta. Om du bara en enda gång finge ge en törstig vandrare en dryck vatten, så visste du ändå, att du lefde till någon nytta.»

Hon suckade och sade sig, att inte ens bondkvinnorna, som lämnade henne spånad, skulle sörja hennes död. Nog hade hon sökt göra ett ärligt arbete, men det fanns väl många, som kunde göra det bättre. Hon kom i

riktig gråt, då hon besinnade, att herr kyrkoherden, som sett henne på samma plats i kyrkan under alla dessa Herrans år, kanske skulle tycka det vara alldeles lika godt, om hon vore där eller ej. »Jag är som en afliden,» sade hon, »ingen frågar efter mig. Jag kunde lika så gärna lägga mig att dö. Jag är redan förfrusen i kölden och ensamheten. Jag är hjärtfrusen, det är jag.»

»Kors ja, kors ja,» sade hon, ty nu var hon riktigt i farten, »om här bara funnes någon, som behöfde mig, så skulle det väl ännu finnas värme i gamla Agneta. Men kan jag sticka strumpor åt stengetterna kanske eller bädda sängar åt murmeldjuren? Det säger jag dig,» sade hon och sträckte handen mot himmelen, »att du får skaffa mig någon, som behöfver mig, annars lägger jag mig att dö.»

I detsamma kom en hög och allvarlig munk emot henne på gångstigen. Han slog sällskap med henne, därför att han såg, att hon var bedröfvad, och hon berättade för honom om sin sorg. Hon sade, att hjärtat höll på att frysa bort i henne, och att hon skulle blifva som en af vandrarna på gletscherisen, om ej Gud gåfve henne något att lefva för.

»Det kan väl Gud göra,» sade munken.

»Ser du inte, att Gud är maktlös här uppe?» sade den gamla Agneta. »Här är ingenting annat än den kalla, tomma ödemarken.»

De kommo allt högre upp mot alpen. Mossan låg mjuk öfver hällarna, alpväxter med ludna blad kantade stigen, högfjället med klyftor och stalp med isfält och snömassor stodo framför dem så öfverhängande och tungt, att bröstet sammantrycktes. Då såg munken gamla Agnetas stuga alldeles under gletschern.

»Å,» sade han, »är det här du bor? Då är du inte ensam, här har du sällskap nog. Se bara!»

Munken satte ihop pekfingret och lillfingret, höll upp dem för gummans vänstra öga och bad henne att se mot berget. Men gamla Agneta ryste och slöt ögonen.

»Är det något att se där uppe, så vill jag alls inte se det,» sade gamla Agneta. »Bevare oss, bevare oss! Här kan vara hemskt nog i alla fall.»

»Ja, farväl då,» sade munken. »Det lär inte bjudas dig en annan gång att se något sådant.»

Gumman blef nyfiken, hon slog upp ögonen och skådade hän mot snöfälten. Hon såg ingenting underbart i förstone, men så började hon märka, hur det rörde sig där uppe. Hon såg hvitt röra sig mot hvitt. Hvad hon trott vara dimma och dunst och blåhvita skiftningar i isen, det var massor af osaliga, som pinades i den eviga kölden.

Lilla gumman Agneta stod och riste som ett löf. Det var allt så, som de gamle berättat i sina sagor. De döda vandrade där uppe i oändlig pina och ångest. De flesta voro insvepta i något långt hvitt, men alla hade de nakna fötter och obetäckta hufvuden.

Där var en oräknelig massa af dem. Flera och flera kommo fram, ju längre hon såg. Somliga gingo stolta och högresta, andra kommo sväfvande, som om de dansade öfver isfälten, men hon såg, hur de ena som de andra skuro sina fötter blodiga på taggar och iskanter.

Det var alldeles som i sagorna. Hon såg, hur de oupphörligen slöto sig intill hvarandra liksom för att få värme, men ögonblickligen skildes de åt, skrämda af dödskylan, som utströmmade från deras kroppar. Det var, som om kölden på berget kommit från dem, som om just de höllo snön osmält och dimman bitande.

Alla rörde sig ej, några stodo stilla i frysande förstening och tycktes ha stått så under åratal, ty snö och is hade hopat sig omkring dem, så att blott öfverkroppen syntes.

Ju längre den lilla gumman såg, desto lugnare blef hon. Rädslan öfvergaf henne, men i dess ställe blef hon hjärtligen bedröfvad öfver alla dessa plågade. Det var intet uppehåll i plågan, ingen hvilostad för de sårade fötterna, som ilade fram öfver is, skärande som hvässadt stål. Och så de fröso, så de skälfde och huttrade af köld! De, som voro förstenade, och de, som kunde röra sig, alla fröso af svidande, skärande, outhärdlig köld.

Där voro många unga, gossar och flickor, men det var ingen ungdom i deras blåfrusna ansikten, det såg ut, som de lekte, men all glädje var död. De huttrade af köld, ryste och kröpo ihop som åldringar, medan deras nakna fötter tycktes söka ut de mest hvasskantade isstyckena att stiga på.

Det, som rörde henne mest, var att se dem, som lågo inbäddade i den hårda gletscherisen, och dem, som hängde som stora istappar ned från fjällsidorna.

Då tog munken bort sin hand, och gamla Agneta såg blott de tomma, nakna snöfälten. Några tunga ismassor lågo kringströdda här och där, men de omgärdade inga förstenade spöken. Den blå glansen på gletschern kom ej af infrusna kroppar. Vinden jagade några lätta snöflingor, ej andar.

Men hon var dock viss om att hon sett riktigt, och hon frågade munken:

»Är det tillåtet att göra något för dessa osaliga?»

Han svarade: »När har Gud förbjudit kärleken att öfva godt eller barmhärtigheten att hugsvala?»

Därmed gick han, och gamla Agneta skyndade in i sin stuga och satte sig för att tänka. Hela kvällen grubblade hon öfver huru hon skulle kunna hjälpa de osaliga, som vandrade på gletscherna. Hon hade ej tid att komma ihåg sin ensamhet.

Nästa morgon gick hon åter nedåt bygden. Hon log och var rask. Ålderdomen var ej mer så tung för henne. »De döda,» sade hon till sig själf, »fråga ej stort efter röda kinder och lätta fötter. De begära blott, att man kommer ihåg dem med litet värme. Men på sådant kunna ej de unga tänka. Jo, jo men, hvar skulle de hädanfarna skydda sig mot dödens omätliga köld, om ej de gamla uppläte sina hjärtan för dem?»

Då hon kom till handelsboden, köpte hon där en stor knippa ljus, och hos en bonde beställde hon ett stort lass ved, men för att kunna betala detta, måste hon taga emot dubbelt så mycken spanad som vanligt.

Mot aftonen, då hon åter var hemma, läste hon många böner och sökte hålla sig modig med att sjunga fromma sånger. Men modet sjönk alltmer hos henne. Likafullt gjorde hon hvad hon satt sig i sinnet att göra.

Hon bäddade sin säng i den inre kammaren af sin stuga. I den yttre reste hon upp ett stort fång ved i eldstaden och antände det. I fönstret ställde hon två ljus, stugdörren slog hon upp på vid gafvel. Därpå gick hon och lade sig.

Hon låg i mörkret och lyssnade.

Jo, det var bestämdt steg. Det var, som om någon kommit åkande nedåt gletschern. Det kom släpande och stönande. Det smög kring stugan, som om det ej tordes gå in. Tätt vid knuten stod det och huttrade.

Gamla gumman Agneta kunde ej härda ut med detta. Hon for upp ur bädden och ut i yttre kammaren, där ryckte hon igen dörren och låste den. Det var för mycket; kött och blod kunde ej uthärda!

Utanför stugan hörde hon tunga suckar och hasande steg som af ömma, såriga fötter. De släpade sig allt längre bort uppåt gletscherisen. Det hördes också en och annan snyftning, men det blef snart åter alldeles tyst.

Då blef gamla Agneta utom sig af ängslan. »Du är feg, du gamla nöt,» sade hon. »Brasan brinner ut och de dyra ljusen med. Skall allt vara förgäfves bara för din eländiga feghets skull?» Och som hon sagt detta, steg hon upp än en gång, gråtande af fruktan, med klapprande tänder och darrande kropp, men ut i kammaren kom hon, och dörren fick hon upp.

Hon låg åter och väntade. Nu var hon inte rädd mer för att de skulle komma. Hon bara låg och ängslades för att hon skrämt bort dem, så att de ej skulle försöka att komma igen.

Då började hon ropa i mörkret som i de unga dagarna, då hon följde hjorden: »Mina små hvita lamm, mina lamm i bergen, kommen, kommen! Kommen ned från klyftor och stalp, mina små, hvita lamm!»

Då var det, som hade en hård vind från fjällen kommit och farit in i stugan. Hon hörde inga steg eller suckar, bara vindstötar, som brusade omkring knuten och hveno in i stugan. Och det lät som om någon oupphörligen varnade: »Sch! Sch! Skräm inte! Skräm inte! Skräm inte!»

Hon hade en förnimmelse af att det yttre rummet var så packande fullt, att man trängdes upp mot väggarna och höll på att spränga dem. Ibland var det, som om de därute skulle lyfta på taket för att få utrymme. Men alltid var det någon som hviskade: »Sch! Sch! Skräm inte! Skräm inte!»

Då kände sig gamla Agneta lycksalig och lugn. Hon knäppte sina händer och somnade.

Om morgonen var det, som om det varit en dröm. Allt var sig likt i det yttre rummet, brasan var utbrunnen och ljusen med. Det fanns icke så mycket som en droppe talg i stakarna.

– – – – – – – – – – – – – – – –

Så länge gamla Agneta lefde, fortsatte hon att på detta sätt sörja för de döda. Hon spann och sträfvade, så att hon kunde hålla sin brasa brinnande alla nätter. Och hon var lycklig, eftersom hon visste, att någon behöfde henne.

Så kom där en söndag, då hon ej sågs på sin plats i kyrkan. Några bönder gingo upp till hennes stuga för att se, om något fattades henne. Då var hon redan död, och de buro liket med sig nedåt bygden för att begrafva det.

Då gamla Agneta nästa söndag sattes i jorden, strax före mässan, var det ett ganska ringa antal människor, som följde henne. Icke heller såg man sorg i någons ansikte.

Men plötsligen, just då kistan skulle sänkas, kom en hög och allvarlig munk in på kyrkogården, och han ställde sig att peka uppåt den snöklädda alpen. Då sågo de, som stodo vid grafven, att hela alpen klädt sig i skäraste rödt, liksom sken den upp af glädje, och att midt öfver den slingrade sig ett tåg af små, gula lågor liksom af brinnande ljus. Och dessa ljus voro lika många som de ljus den döda gifvit de osaliga.

Då sade folket: »Prisad vare Gud! Hon, som ingen här nere sörjer, har dock kunnat finna vänner där uppe i den stora ödsligheten.»

* * *

FISKARRINGEN

I dogen Gradenigos regeringstid fanns i Venedig en gammal fiskare vid namn Cecco. Han hade varit mycket stark och var ännu rask för sin ålder, men på sistone hade han dock upphört att arbeta och lät de två sönerna,

som han hade, försörja sig. Han var mycket stolt öfver sönerna, och han älskade dem, o signore, så han älskade dem!

Men det var ock så, att han varit nästan ensam om att uppfostra dem. Deras mor hade dött tidigt, och Cecco hade fått hafva all omsorgen. Han hade skaffat dem kläder och mat, han hade suttit med nål och tråd i båten och lagat och lappat. Han hade alls ej frågat efter om man skrattat åt honom för den skull. Han ensam hade ock lärt dem allt, hvad de behöfde veta. Han hade gjort ett par duktiga fiskare af dem och lärt dem att ära Gud och San Marco.

»Kom ihåg,» sade han till dem, »att Venedig aldrig skulle kunna hålla sig uppe af egen kraft. Se på det! Är det ej byggdt på vågorna? Se på de låga holmarna åt landsidan, där vattnet gungar upp och ned mellan sjögräset. Ni ville ej ens sätta ned foten där, och ändock är det på sådan mark, som hela staden hvilar. Och vet ni ej, att nordanstormen har makt att kasta ned kyrkor och palatser i hafvet? Och vet ni ej, att vi hafva fiender af så stor väldighet, att alla kristenhetens furstar ej kunna besegra dem? Därför skolen I alltid bedja till San Marco, ty han är den, som med stark hand griper om de kedjor, som hålla Venedig sväfvande öfver hafsdjupen.»

Och på kvällarna, då månskenet, som föll öfver Venedig, var grönblått af hafsdis och de sakta gledo uppför Canal grande, då gondolerna, som de mötte, voro fulla af sångare, då palatserna hvitnade, och det låg tusen ljusstrimmor öfver det mörknande vattnet, då påminde han dem alltid om att de skulle prisa San Marco för lifvet och lyckan.

Men han glömde honom icke heller om dagen. Då de kommo hem från en fisketur och flöto hän öfver lagunvattnet, som låg ljusblått och guldglänsande, då staden låg framför dem simmande på vågen, då de stora skeppen gledo ut och in i hamnen, och dogepalatset lyste emot dem som ett stort, slutet smyckeskrin, i hvilket alla världens skatter voro förvarade, då glömde han aldrig att förklara för dem, att allt detta var San Marcos gåfvor och att det skulle alltsammans förgås, om en enda venetianare vore nog otacksam att ej mer dyrka och tillbedja honom.

Nu hände sig, att sönerna en gång drogo ut på storfiske på det öppna hafvet utanför Lido. De voro i sällskap med flera andra, hade en präktig slup och tänkte vara borta i flera dagar. Det var vackert väder, och de hade hopp om god fångst.

En tidig morgon lade de ut från Rialto, den stora ön, där själfva staden ligger, och alltsom de gledo bort öfver lagunerna, sågo de alla de öar, som likt fästen skydda Venedig mot hafvet, uppdyka ur morgondimman. Där voro La Giudecca och San Giorgio till höger, och San Michele, Murano och San Lazzaro till vänster. Så följde ö efter ö i en vid krets ända ut till den långsträckta Lido, som låg midt fram och liksom utgjorde låset på pärlbandet. Men bortom Lido fanns det vida, obegränsade hafvet.

Då de väl voro därute, stego några af fiskrarna i en båt och rodde bort från slupen för att lägga ut garnen. Alltjämt var det godt väder, fast det var starkare vågsvall här än innanför öbandet. Det var själfklart, att ingen hade en tanke på fara. De hade en god båt, och det var sjövant folk.

Om en stund märkte dock de, som voro kvar på slupen, att hafvet och himlen hastigt mörknade norrut. De förstodo, att nordanvinden var i annalkande, och de började ropa på kamraterna, men dessa voro redan för långt borta för att höra varningen.

Vinden nådde först fram till båten. Då fiskrarna plötsligen sågo vågorna resa sig omkring dem, såsom hjordar, hvilka under natten hvilat på en vid slätt, resa sig om morgonen, ställde sig en af dem upp och vinkade åt kamraterna, men i detsamma raglade han baklänges i hafvet. Strax efter kom en våg, som reste båten helt på ända, och man såg, hur folket liksom skakades lös från tofterna och slungades i hafvet. Allt var

borta inom ett ögonblick. Så kom båten till synes igen med uppvänd köl. Folket på slupen sökte nu bringa denna fram till stället, men förmådde ej föra den upp mot vinden.

Det var en förfärlig storm, som kom farande öfver hafvet, och manskapet på slupen hade snart nog göra med att bärga sig själfva. De kommo dock lyckligt hem och berättade om olyckan. Det var Ceccos två söner och tre andra, som omkommit.

Gud ja, hur allt kan foga sig! Cecco hade samma morgon gått ned till Rialtobryggan, för att se på fiskhandeln. Han gick fram mellan fiskborden och bröstade sig som en herreman, eftersom han ej behöfde arbeta. Han till och med tog ett par gamla Lidofiskare med in på en osteria och bjöd dem på en bägare.

Han bredde ut sig, där han satt på bänken, och skröt både med sig själf och sönerna. Han kom till och med i så godt lynne, att han tog fram zekinen, som han fått af dogen, därför att han räddat ett barn från att drunkna i Canal grande. Han var mycket kär i det stora guldmyntet, bar det alltid på sig och visade det, så snart han kunde få ett tillfälle.

Så kom en man in och började berätta om olyckan, utan att ge akt på att Cecco satt där. Men han hade ej talat länge, innan fiskaren kastade sig öfver honom och grep honom i strupen. »Du vill inte säga, att de äro döda,» skrek han till honom, »inte mina söner, hör du, inte mina söner!»

Mannen slet sig lös från honom, men Cecco bar sig en lång stund åt, som om han mist förståndet.

De förbigående hörde honom ropa och jämra sig. De packade sig in på osterian, så många som kunde och stodo i krets omkring honom som kring en gycklare.

Cecco låg på golfvet och våndade sig. Han slog handen i den hårda stenen och sade gång på gång: »Det är San Marco, San Marco, San Marco!»

»Du är från dina sinnen af sorg, Cecco,» sade de till honom.

»Jag visste, att det skulle ske därute på hafvet,» sade Cecco, »utanför Lido och Malamocco, där visste jag, att det skulle ske. San Marco skulle ta dem där. Han bar agg till dem. Jag har fruktat det länge. Ja,» sade han, utan att höra på hvad man sade för att lugna honom, »de skrattade en gång åt honom, en gång, då vi lågo därutanför Lido. Han har inte glömt det. Han tål inte att bli skrattad åt.»

Cecco lät sina förvirrade blickar vandra rundt till de omkringstående, som om han sökte hjälp. »Hör du, Beppo, från Malamocco,» sade han och räckte ut handen till en stor fiskare, »tror du ej, att det var San Marco?»

»Tänk bara inte på något dylikt, Cecco.» »Du skall höra hur det var, Beppo. Ser du, vi lågo en gång, då mina gossar voro barn, därute på hafvet och, för att ej tiden skulle bli oss för lång, berättade jag för dem hur San Marco kom till Venedig. San Marco, evangelisten, sade jag till dem, låg först begrafven i en skön dom i Alexandria i Egypten. Men staden kom i de otrognes händer, och en gång befallde deras kalif, att man skulle bygga ett präktigt palats i Alexandria och taga pelare ur de kristnas kyrkor för att smycka det. Men just vid den tiden lågo två venetianska köpmän i Alexandrias hamn med tio vällastade skepp. Då dessa män kommo i den kyrka, där San Marco var begrafven, och hörde talas om kalifens befallning, sade de till de bedröfvade prästerna: 'Det dyrbara liket, som ni har i er kyrka, är i fara att bli vanhelgadt af saracenerna. Gif det till oss! Vi skola ära det, ty San Marco var den förste, som predikade kristendom på lagunöarna, och dogen skall belöna er'. Då gåfvo prästerna sitt bifall, och på det att de kristna i Alexandria ej skulle motsätta sig saken, lade man liket efter en annan helig man i evangelistens kista. Men för att ej heller saracenerna skulle få veta, att liket bortfördes, lade man ned det på bottnen af en stor lår och täckte öfver det med skinka och rökt fläsk, som ej saracenerna kunna tåla. Så att då tullbetjänterna öppnat lårens lock, skyndade de

därifrån så fort som möjligt. Men de två köpmännen förde San Marco oskadd till Venedig. Du vet ju, att det är så berättelsen lyder, Beppo.»

»Ja visst, Cecco.»

»Ja, men nu skall du höra,» och Cecco reste sig halft upp och talade med dof röst i sin ängslan. »Ser du, detta är det förskräckliga. Då jag talade om, att den helige legat gömd under fläsket, började pojkarna storskratta. Jag tystade på dem, men de skrattade desto mer. Giacomo låg på magen i förstäfven, och Pietro satt med benen hängande utöfver båtkanten, och de skrattade så, att det hördes långt utåt hafvet.»

»Nå, men Cecco, två barn kunna väl få skratta.»

»Men förstår du då inte, att de dött där i dag. På samma ställe! Kan du eljes förstå hvarför de skulle dö just där?»

Nu började de alla tala och trösta. Det var hans sorg, som förvillade honom. San Marco var ej sådan. Han tog ej hämnd på två barn. Det var ju naturligt, att om en båt skulle råka ut för storm, så skulle det vara ute på öppna hafvet och ej i hamnen.

Inte hade hans söner lefvat i fiendskap med San Marco! Man hade hört dem ropa »Evviva San Marco» lika ifrigt som enhvar annan. Och han hade beskyddat dem ända tills i dag. Han hade aldrig visat vrede mot dem under de år, som gått.

»Men du, Cecco,» sade de, »du bringar olycka öfver oss med ditt tal om San Marco. Du, som är en gammal och vis man, du borde veta bättre än att reta honom mot venetianarna. Hvad äro vi utan honom?»

Cecco satt och såg på dem med sina förvirrade blickar. »Ni tror det då icke,» sade han.

»Ingen förnuftig människa kan tro något sådant.»

Det såg ut, som de skulle hafva lyckats lugna honom.

»Jag vill försöka att ej tro det, jag heller,» sade han. Han reste sig och gick mot dörren. »Det vore för grymt, inte sant,» sade han. »De voro för vackra och för raska, för att någon skulle hata dem. Jag vill inte tro det.»

Han gick hem, och i gränden utanför sin dörr mötte han en grannkvinna.

»De läsa själamässa i domen just nu,» sade hon till Cecco och ilade bort. Hon var rädd för honom, så som han såg ut.

Då tog Cecco båten och förde den genom småkanalerna ned till Riva degli Schiavoni. Där, hvarest utsikten var fri, såg han ut mot Lido och hafvet. Ah, det var en tung blåst, men alls ingen storm! Vattnet lyfte sig knappast till vågor. Och i sådant väder hade sönerna förgåtts! Det var ej till att förstå.

Han gjorde fast båten och gick öfver Piazzettan och torget in i San Marco. Där var mycket folk och alla lågo på knä, bedjande i stor ångest. Ty det kändes ju vida förfärligare för venetianarna än för andra folk, då det skett en olycka på sjön. De hade ej sin bärgning af vingårdar och sädesfält, utan en och hvar berodde af hafvet. Därför, så fort det reste sig mot någon af dem, fruktade de sig alla och skyndade till San Marco för att bedja honom om skydd.

Cecco föll ej på knä utan förblef stående. Han påminde sig hur han kommit hit med sina små söner och lärt dem bedja till San Marco. »Det är han, som för oss öfver hafven, som öppnat för oss Byzans' portar och skänkt oss väldet öfver öarna i öster», hade han sagt till dem. Och till tack härför hafva venetianarna rest

San Marco det skönaste tempel i världen, och aldrig kommer ett skepp hem från en utländsk hamn, utan att det för med sig en gåfva till kyrkan.

Så hade de alla tre gladt sig åt domens röda marmorväggar och det gyllene, mosaikfyllda taket. Och han hade talat med dem om att ingen olycka kunde drabba en stad, som rest en sådan borg åt sin skyddsherre.

Cecco kom i all hast ned på knä och började bedja pater noster på pater noster.

Det kom tillbaka, det kände han. Han ville visa bort det med böner. Han ville ej tro ondt om San Marco.

Men det hade ju alls ej varit någon storm denna morgon. Och hvad som var säkert var, att om helgonet ej själf framkallat olyckan, så hade han ej gjort något för att bistå sönerna, utan låtit dem omkomma liksom på lek.

Så fort han kom på sig med att tänka på detta, tog han till med att bedja, men tanken ville ej släppa honom.

Och att tänka sig, att San Marco hade en skattkammare här i domen, som var fylld med sagolik härlighet, att tänka sig, att han själf bedt till honom hela sitt lif och sällan rott förbi Piazzettan utan att gå in och åkalla honom.

Det var väl ej för intet, som sönerna måst förgås just därute. Ah, det var ett elände för venetianarna att ej ha något bättre att lita till! Tänk bara, ett helgon, som kunde ta hämnd på två barn, en skyddsherre, som ej kunde rädda för en kastvind!

Han hade rest sig, och han höjde på axlarna och slog ut med händerna, då han såg bort mot helgongrafven i koret.

En kyrkotjänare gick omkring med ett stort förgylldt och drifvet silfverfat och insamlade gåfvor till San Marco.

Han gick från man till man och kom också till Cecco.

Cecco steg tillbaka, som om det varit den lede frestaren, som räckt fram fatet. Begärde San Marco gåfvor af honom? Tyckte han sig förtjäna gåfvor af honom?

Med ens grep han efter den stora, gyllene zekinen, som han bar i bältet, och slängde den på fatet med sådan fart, att man hörde klangen genom hela kyrkan. De bedjande stördes och vände på hufvudet. Och en hvar, som såg Ceccos ansikte, greps af förfäran. Han såg ut, som om demonerna fått makt med honom.

Strax efter detta gick Cecco ut ur kyrkan, och i förstone syntes det honom vara en stor lättnad, att han fått hämnd på den helige. Han hade behandlat honom, som man gör med en ockrare, som vill kräfva ut mer än han har rätt till. »Tag då också detta,» säger man, och ger honom det sista guldmyntet i hufvudet, så att blodet forsar honom ned öfver ögonen. Men ockraren slår ej igen, utan bara lutar sig ned och tar upp zekinen. Så hade San Marco äfven gjort.

Han hade tagit emot Ceccos zekin efter att hafva beröfvat honom hans söner. Han hade tagit emot en gåfva, som gifvits med sådant hat. Skulle en hederlig man nöjt sig med något dylikt? Men San Marco var en stackare, lika feg som hämndgirig.

Men på Cecco skulle han ej hämnas. Han var nog glad och tacksam, att han fått zekinen. Han bara tog emot och låtsade, att den hade blifvit gifven honom i all fromhet.

Då Cecco stod i San Marcos förhall, kommo två kyrkotjänare skyndande förbi. »Det stiger, det stiger

alldeles fruktansvärdt,» sade den ene.

»Hvad?» frågade Cecco.

»Vattnet i kryptan. Det har stigit en fot på dessa sista minuterna.»

Då Cecco kom ut på kyrktrappan, märkte han en liten vattensamling på torget strax vid nedersta steget. Det var hafsvatten, som stänkt upp från Piazzettan.

Det förvånade honom, att hafvet stigit så högt, och han skyndade ned till stranden, där han hade sin båt. Där var allt, som då han gick därifrån, utom att vattnet höjt sig rätt betydligt. Det kom inrullande i breda dyningar genom de fem hafsportarna, men vinden var lindrig. På rivan samlade sig redan gölar med hafsvatten, och kanalerna stego, så att husens vattenportar måste stängas. Himlen var jämngrå alldeles som hafvet.

Det föll alls ej Cecco in, att det kunde bli ett allvarsamt oväder. Han ville ej tro på något sådant. San Marco hade låtit hans söner omkomma utan orsak; detta var visst ingen riktig storm. Det ville han just se, om detta skulle bli till något. Och han satte sig bredvid båten och väntade.

Då började det jämna skytäcke, som höljde himlen, att sönderslitas, och upp jagade stora ovädersmoln, svarta som krigsskepp, ur hvilka piskande regn och hagel störtade ned öfver staden.

Nu kom också något alldeles likt ett nytt haf, rusande in från Lido. O signore, det var ej de svanhalsade vågor, som ni sett därute, de, som krökande den genomskinliga nacken skynda mot land, och sedan de obarmhärtigt bortstötts flyta ut igen, med det hvita skumhåret utspridt öfver hafsytan. Det var mörka vågor, som jagade hvarandra i raseri, och öfver hvilkas toppar bittert saltskum piskades till dimma.

Vinden var nu så stark, att måsarna ej kunde fortsätta sitt lugna kringsväfvande, utan kastades skrikande ur sina banor. Snart såg Cecco dem mödosamt arbeta sig ut mot hafvet för att ej gripas af stormen och vräkas mot husväggarna. De hundratals dufvorna på Marcusplatsen flögo upp, smällande med vingarna, så att det dånade likt en ny storm, och gömde sig i kyrktakets vrår och vinklar.

Men det var ej blott fåglarna, som skrämdes af ovädret. Ett par gondoler hade redan slitits lösa och slängdes mot stranden, så att de voro nära att bräckas. Och nu kommo alla gondolierer nedrusande för att bärga båtarna in i båthusen eller föra dem undan i småkanalerna. Sjömännen på de skepp, som lågo i hamnen, arbetade vid ankartågen för att fastgöra skutorna, så att de ej skulle drifvas upp på land. De togo in tvätten, som torkade på relingen, skrufvade ned den långa lufvan i pannan och sågo sig om efter allt lösgods, som borde föras under däck. Utför Canal grande kom en hel fiskarflotta framstormande. Alla de från Lido och Malamocco, som sålt sina varor vid Rialto, voro på flykt för att hinna hem, innan stormen skulle blifva för väldig.

Cecco skrattade, då han såg fiskrarna stå böjda öfver åran och arbeta, som om de flydde för döden. Sågo de ej, att detta endast var en vindstöt. De kunde hafva stannat i god ro, och låtit venetianskorna handla upp alla deras bläckfiskar och krabbor.

Han drog visst ej sin båt under skjul, fast stormen nu var våldsam nog för att en vanlig man skulle hafva räknat med den. Tvättbroarna lyftes af vågorna och kastades upp på land, medan tvättkvinnorna skrikande flydde hemöfver. Signorer, som vandrade omkring med bredskyggiga hattar, fingo dem afryckta och kastade i kanalerna, hvarur det var en stor glädje för gatpojkarna att fiska upp dem. Segel rycktes af masterna och fladdrade dånande genom luften, barn blåste omkull, och tvättkläderna, som hängde på streck i de trånga gränderna, flögo upp och föllo ned långt bort, alldeles söndertrasade.

Cecco skrattade åt stormen, som ännu höll på att leka med alla slags lätta ting. En storm, som jagade bort fåglar och gjorde odygd i gränderna som en pojke! Nu drog han likvisst in båten under ett brohvalf, ty detta var en blåst, om hvilken ingen kunde veta hvart den skulle vända sitt okynne.

Mot kvällen började Cecco tycka, att det skulle känts skönt att vara ute på hafvet. Det skulle ha gått präktigt undan därute för en så god bris. Men i land var det mer ohyggligt. Här brakade skorstenar, båthusens tak reste sig på ända och hvälfdes i land. Taktegel regnade ned i kanalerna. Vinden slog i dörrar och fönsterluckor samt rusade in under palatsernas öppna loggier och bröt lös det utsirade bågverket.

Cecco höll sig tapper ännu, men han gick ej hem och lade sig. Han kunde ej föra hem båten, och då var det bättre att stanna och vakta honom. Men då någon gick förbi honom och sade, att det var ett fruktansvärdt väder, ville han ej medge det. Han hade pröfvat annat väder i sin ungdom.

»En storm,» sade han för sig själf, »skulle detta kunna kallas en storm? Och man skulle kanske mena, att den vidtog i samma ögonblick, som jag kastade zekinen åt San Marco. Som om han skulle kunna befalla öfver en riktig storm!»

Då natten kom, gjorde vinden och hafvet anlopp, så att Venedig skalf i sina grundvalar. Dogen Gradenigo och herrarna i Höga rådet begåfvo sig i mörka natten in i San Marco för att bedja för staden. Fackelbärare gingo före dem, och lågorna fladdrade ut med vinden, så att de lågo flata som vimplar. Blåsten slet i dogens tunga brokadskrud, så att två män måste hålla den.

Cecco tyckte, att detta var det märkvärdigaste han sett. Dogen Gradenigo själf gick till domen för ett sådant obetydligt blåsande! Men hvad skulle då människorna ha tagit sig till, om det kommit en riktig storm?

Vågorna slogo oupphörligt mot den pålade stranden. Det var nu i nattmörkret, som om hvithöfdade odjur hoppade upp ur djupet och med klor och tänder klängde sig fast i stolparna för att söka rifva lös dem från stranden. Cecco tyckte sig höra deras arga fräsande, då de tumlade tillbaka. Men det började gå rysningar genom honom, då han oupphörligen såg dem komma upp igen och slita i pålverket.

Stormen föreföll honom långt förfärligare nu under natten. Han hörde rop genomfara luften, som ej voro vindens, stundom kommo svarta moln drifvande likasom en hel rad af svarta galerer. Det var som de ryckte an till stormning.

Han hörde då tydligt hur det talade ur ett par söndertrasade skyar, som gledo fram öfver hans hufvud.

»Nu är det snart ute med Venedig,» sade det ur den ena skyn, »snart komma våra bröder, demonerna, och vräka omkull staden.»

»Jag fruktar, att San Marco ej låter det ske,» sade det ur den andra.

»San Marco har blifvit slagen i pannan af en venetianare, så att han ligger maktlös och ej kan hjälpa någon,» sade den första.

Orden kommo, burna af stormen, ned till den gamle Cecco, och från den stunden låg han på knä och bad San Marco om nåd och förlåtelse.

Ty det var sant, som demonerna hade sagt. Den sköna ödrottningen var nära sin undergång. En venetianare hade hädat San Marco, och därför var det nära, att Venedig skulle sköljas bort af hafvet. Och det skulle ej mer hafva gifvits några månskensfärder på dess haf och kanaler, och inga barcaroler skulle hafva ljudit från dess svarta gondoler. Hafvet skulle hafva gått fram öfver de guldblonda signororna, öfver de stolta palatsen och den gyllene domen.

Om ingen skyddade dessa slamöar, voro de dömda att förgås. Innan San Marco kommit till Venedig, hade det ofta händt, att stora stycken af dem sköljts bort af vågorna.

I första daggryningen började San Marcokyrkans klockor att ringa. Människorna krälade fram till kyrkan, medan kläderna nästan sletos dem af kroppen.

Prästerna hade beslutat att gå ut mot stormen och hafvet. De öppnade hufvudportarna till domen, och i en lång procession strömmade de ut ur kyrkan. Korset bars först, så kommo ljusbärarna, sist förde man San Marcos baner och den heliga hostian. Men stormen blef ej kufvad, det var tvärtom, som om den ej kunnat få något bättre att leka med. Den kastade omkull korsbäraren, släckte vaxljusen och vräkte baldakinen, som hölls öfver hostian, upp på dogepalatsets tak. Det var med knapp nöd, som man räddade San Marcos baner med det vingade lejonet från att föras bort genom luften.

Cecco såg allt detta och smög sig högt klagande ned till båten. Hela dagen låg han vid stranden, ofta öfverstänkt af vågorna och nära att ryckas ned i hafvet. Hela dagen var han fördjupad i oupphörliga böner till Gud och San Marco. Nu kände han, att det var på hans böner, som hela stadens öde hängde.

Många voro ej ute den dagen, men några kommo dock veklagande framåt rivan. Alla talade om den omätliga skada stormen gjorde. Man kunde se hur husen störtade in borta på Murano, det var som stode hela den låga ön under vatten, men också här på Rialto hade ett par hus ramlat.

Stormen fortfor hela dagen med samma häftighet. Mot aftonen samlades en stor skara människor på Marcusplatsen och Piazzettan, ehuru dessa nästan voro under vatten. De vågade ej stanna inne i husen, som stodo och skälfde på sina grundvalar.

Och med jämmern från dessa, som fruktade olyckan, blandade sig skrien från dem, som redan drabbats af den. Bostäder stodo under vatten, barn hade dränkts i sina vaggor. Åldringar och sjuka hade följt de instörtande husen ned i vågorna.

Cecco låg alltjämt och bad till San Marco. Ah, en ringa fiskares förbrytelse kunde dock ej räknas så noga! Icke kunde den helige vara vanmäktig för hans skull. San Marco skulle låta demonerna ta honom och hans båt. Han var ej värd bättre. Men ej hela staden! Gud förbarme sig, ej hela staden!

»Sönerna mina,» sade Cecco till San Marco, »hvad bryr jag mig om sönerna mina, när det gäller Venedig. Jag skulle ge en son för hvarje taktegel, som håller på att blåsa i kanalen, om jag kunde hålla fast det för det priset. O, San Marco, hvarje den minsta sten af Venedig är så mycket värd som en blomstrande son.»

Stundom såg han förfärliga ting. Det var en stor galer, som ryckt sig lös från förtöjningarna och nu kom drifvande på land. Den gick rätt emot den pålade stranden och stötte an med vädurshufvudet, som den bar i framstammen, som om den skulle borrat sig in i ett fiendeskepp. Stöt på stöt gaf den, och anloppet var så förfärligt, att skeppet genast började remna. Vågorna spelade in i det, remnorna vidgade sig, och det stolta fartyget slets i stycken. Men under hela tiden såg man kaptenen och ett par af besättningen, som ej velat öfverge fartyget, klänga sig fast vid däcket och möta döden utan att göra något försök att undkomma.

Så kom den andra natten, och Ceccos böner fortforo att klappa på himmelens port. »Låt endast mig lida,» sade han. »San Marco, det är mer än en man kan uthärda, att så här draga andra i olycka. Men sänd ditt lejon och döda mig, jag skall inte vika undan. Hvad du vill, att jag skall gifva för staden, det vill jag gärna offra.»

Bäst han sade detta, såg han bort mot Piazzettan, och det syntes honom, som om han ej mer kunde se Marcuslejonet på den ena granitkolonnen. Hade San Marco tillåtit, att hans lejon blåstes till marken? Den gamle Cecco grät. Han var nära att misströsta om Venedig.

Såsom han låg där, såg han syner och hörde röster hela tiden. Demonerna talade och väsnades omkring honom. Han hörde dem hur de fräste som vilda djur, då de hoppade upp mot strandpålningen. Men han frågade ej stort efter dem. Det värsta var med Venedig.

Då hörde han öfver sig slag af starka vingar, och hjärtat sjönk i kroppen på honom, det var visst San Marcos lejon, som kom flygande. Det rörde sig hit och dit i luften, han såg det och såg det inte. Så tyckte han, att det steg ned på Riva degli Schiavoni, där han låg, och smög omkring där. Det var så, att han ville springa i hafvet af skräck, men han satt kvar på sin plats. Det var väl honom lejonet sökte. Kunde bara Venedig bli räddadt, så ville han gärna låta San Marco hämna sig på honom.

Så kom lejonet smygande utefter marken som en katt. Han såg hur det kröp ihop till språng. Han lade märke till hur det slog ned vingarna och drog ihop de stora karbunkelögonen till två smala, glimmande springor.

Den gamle Cecco tänkte nog på att krypa ned i båten och sätta sig i säkerhet under brohvalfvet, men han bemannade sig och satt kvar.

I det ögonblicket stod helt plötsligen en stor och vördnadsvärd man bredvid honom.

»God kväll, Cecco,» sade mannen, »tag din båt och för mig öfver till San Giorgio Maggiore.»

»Ja,» sade den gamle fiskaren, »genast, herre.»

Han var som väckt ur en dröm. Lejonet var borta, och mannen här var ju någon, som kände honom, fast ej Cecco kunde minnas hvar han mött honom förr. Den gamle var rätt glad att få sällskap. Den förfärliga tyngd och olycka, som hvilat öfver honom, sedan han kommit i fiendskap med helgonet, voro med ens alldeles borta. Men hvad det angick att fara öfver till San Giorgio, så trodde han ej ett ögonblick, att det skulle lyckas. »Vi kunna nog inte en gång få ut båten,» sade han till sig själf.

Men mannen bredvid honom föreföll honom sådan, att han ville göra allt tänkbart för att tjäna honom, och det lyckades honom också att dra fram båten. Han hjälpte främlingen att stiga i och fattade åran.

Cecco skrattade åt sig själf. »Hvad tänker du på? Lägg då åtminstone icke ut,» sade han. »Har du någonsin sett sådana vågor? Men säg honom då, att det icke står i mänsklig makt.»

Men han tyckte sig ej kunna säga främlingen, att det var omöjligt. Denne satt så lugn i båten, som om han skulle fara till Lido en sommarkväll. Och Cecco började ro ut mot San Giorgio Maggiore.

Det var ohyggligt, gång på gång blefvo de öfversköljda af vågorna. »Ah, ropa efter den karlen,» sade Cecco halfhögt till sig själf, »ropa efter den karlen, som ger sig ut i sådant väder. Det är ju annars en klok, gammal fiskare, ropa efter honom.»

Nu steg båten uppför branta höjder och åkte ned utför djupa dalar. Skum slängde ned på Cecco från vågorna, som ilade förbi honom liksom skenande hästar, men han arbetade sig dock allt närmare San Giorgio.

»För hvem är det du gör allt detta, vågar båt och lif?» sade han. »Du vet ju ej ens om han kan betala dig. Han ser ej ut som en herreman. Han är ej bättre klädd än du själf.»

Men sådant sade han blott för att hålla sig vid godt mod och icke behöfva blygas för sin medgörlighet. Han kände sig tvungen att göra allt hvad mannen i båten önskade.

»Men inte till San Giorgio åtminstone, din galning,» sade han. »Där ligger vinden på än värre än vid Rialto.»

I alla fall lade han till där och höll fast båten, medan främlingen gick i land.

Han tyckte det varit klokast då att lämna båten och smyga sig bort, men han gjorde det ej. Han skulle förr lidit döden än svikit den främmande.

Han såg denne gå upp på ön och in i kyrkan San Giorgio. Snart därpå kom han tillbaka i sällskap med en järnklädd riddare.

»Ro oss nu ut till San Nicolo in Lido,» sade främlingen.

»Ah, ja visst,» tänkte Cecco, »hvarför ej till Lido?» Då det varit dödsvånda att fara det stycket till San Giorgio, så hvarför skulle de ej göra färden ut till Lido?

Och Cecco blef förfärad för sig själf, därför att han åtlöd främlingen så in i döden, ty han styrde verkligen hän mot Lido.

Nu då de voro två i båten, hade han än tyngre arbete. Han visste alls ej hur han skulle stå ut. »Du hade dock många år än kvar att lefva,» sade han förebrående till sig själf.

Men det besynnerliga var, att han ändock ej var sorgsen. Han sörjde hvarken öfver sönerna eller något annat. Och så var han stolt öfver att han kunde arbeta sig fram. »Han vet att föra sin åra, den gamle Cecco,» sade han till sig själf.

De lade till vid Lido, och de båda främlingarna gingo i land. De gingo upp mot San Nicolo in Lido och kommo snart tillbaka med en gammal biskop, klädd i kåpa och stola med kräckla i hand och mitra på hufvudet.

»Ro nu ut på öppna hafvet!» sade den förste främlingen.

Det ryste i den gamle Cecco. Skulle han ro ut på hafvet, där sönerna förgåtts? Nu sade han ej mer ett skämtsamt ord till sig själf. Han tänkte ej heller så mycket på stormen, som på den fasa det låg i att fara dit ut till sönernas graf.

När han nu rodde ditåt kände han, att han gaf mer än lifvet för den främmande.

De tre männen sutto tysta i båten, som om de voro väl på sin vakt. Cecco såg dem luta sig framåt och speja in i mörkret. De hade nu nått hafsporten vid Lido, och det stora stormvräkta hafvet låg framför dem.

Det liksom snyftade inne i Cecco. Han tänkte på att här, i dessa vågor rullade de två liken omkring. Han stirrade ned i vattnet efter ett par välkända ansikten. Men det gick framåt i alla fall. Cecco lät ej kufva sig.

Då reste sig plötsligen de tre männen i båten, och Cecco sjönk på knä, ehuru han alltjämt höll fast i åran. Ett stort skepp kom styrande rätt på dem.

Det var dock svårt för Cecco att se, om det var ett skepp eller blott en drifvande dimma. Seglen voro stora, som spända mot himlens fyra hörn, och skrofvet var väldigt, men det var som byggdt af lättaste hafsdis. Han tyckte sig se en besättning af demoner ombord, och höra dess rop, men demonerna voro som ett hopadt mörker, och ropen voro som stormens rytande.

I alla fall var det alltför förfärligt att se skeppet komma rätt öfver dem, och Cecco slöt ögonen.

Då måtte de tre i båten hafva afvärjt stöten, ty båten blef ej öfverseglad. Då Cecco såg upp, var skeppet stadt på flykt utåt hafvet, och höga klagoskri genomträngde natten.

Han reste sig darrande för att ro vidare, fast han kände sig så trött, att han knappt kunde föra åran. Men då var det med ens slut på all fara. Stormen var afstannad, och vågorna lade sig snabbt till ro.

»För oss nu hem till Venedig!» sade främlingen till fiskaren.

Cecco förde båten till Lido, där biskopen steg ur, och till San Giorgio, där riddaren lämnade dem. Den förste mäktige främlingen följde honom ända till Rialto.

Då de stigit i land vid Riva degli Schiavoni, sade han till fiskaren:

»Så snart det dagas, skall du gå till dogen och säga honom hvad du sett i natt. Säg honom, att San Marco och San Giorgio och San Nicolo i natt hafva kämpat med demonerna, som ville förstöra Venedig, och fördrifvit dem.»

»Ja, herre,» sade fiskaren, »jag skall berätta allt. Men hur skall jag kunna tala så, att jag blir trodd af dogen?»

Då räckte San Marco honom en ring med en förunderligt strålande ädelsten.

»Visa denna för dogen,» sade han, »så förstår han, att du för bud från mig. Han känner min ring.»

Fiskaren tog ringen och kysste den vördnadsfullt.

»Än vidare skall du säga dogen,» sade den helige, »att jag ger denna ring som en underpant på att jag aldrig skall öfvergifva Venedig. Äfven då den siste dogen flyttat bort ur Palazzo ducale, skall jag upprätthålla Venedig. Äfven om Venedig förlorar österns öar och herraväldet öfver hafvet, och ingen doge mer drager ut på Bucentauren, så skall jag bevara staden skön och strålande. Alltid skall den vara rik och älskad, alltid besjungen och prisad, alltid ljuflig för människor att lefva i. Säg detta, Cecco, och dogen skall ej öfvergifva dig på dina gamla dagar.»

Så försvann aposteln, och kort efteråt steg solen upp öfver hafsporten vid Torcello. Med de första härliga strålarna kastade den ett rosenskimmer öfver det hvita Venedig och det mångskiftande hafvet. Röda strålade kyrkorna San Giorgio och San Marco och hela den palatsprydda stranden. Och i den vackra morgonen kommo strålande venetianskor ut på loggierna och logo mot dagen.

Åter var Venedig den sköna gudinnan, som tronar öfver vågen i den rosigt glittrande snäckan. Skön, som aldrig förr, redde hon ut sitt guldhår och axlade purpurmanteln för att möta en af sina sällaste dagar. Ty ett rus af lycka uppfyllde henne, då fiskaren frambar ringen till dogen, och hon erfor hur helgonet nu och för all framtid höll sin skyddande hand öfver henne.

* * *

SANTA CATERINA AF SIENA

Det är i Santa Caterinas gamla hus i Siena, en dag i slutet af april under den veckan, då hennes fest firas. Det är i det gamla huset vid färgarnas gata, i huset med den vackra loggian och med de många små kamrarna, som nu äro inredda till kapell och bönrum, och dit människorna komma med buketter af hvita liljor och där det doftar af rökelse och violer.

Och då man går där, tänker man: Det är alldeles som om den lilla Caterina skulle vara död helt nyligen, alldeles så, som om alla de, som gå ut och in i hennes hem i dag, skulle hafva sett och känt henne.

Men egentligen kan man ej tro, att hon är död, ty då skulle det vara mer sorg och gråt och inte blott en stilla saknad, såsom det nu är. Snarare är det, som om en älskad dotter blifvit gift helt nyss och dragit bort från fädernehemmet.

Se nu bara på de närmaste husen! De gamla murarna äro klädda till fest. Och i hennes eget hem hänga blomstergirlander under portiken och loggian, där ligga gröna löf på trappa och tröskel, och i rummen doftar det af stora blomsterbuketter.

Och alls ej kan man tro, att hon varit död i femhundra år. Det är mycket mera likt, att hon firat sitt bröllop och dragit bort till ett land, därifrån hon sent eller aldrig kan vända åter. Är det inte idel röda borddukar och röda täcken och röda sidenbanér, som kläda husen, äro inte de största och rödaste pappersrosor instuckna i den mörka järneksgirlanden, och schabraken öfver dörrar och fönster äro de ej röda med guldfransar? Kan något vara gladare?

Och märk nu hur inne i huset gamla kvinnor gå och betrakta hennes små tillhörigheter. Det är som om de skulle ha sett henne bära just den slöjan och den tagelskjortan. De bese rummet, där hon bodde, och peka på liggplatsen och brefbuntarna. Och de berätta hur hon först ej alls kunde lära sig skrifva, men så kom det öfver henne alldeles plötsligen, att hon kunde – alldeles utan lärdom. Och se bara hvilken god och redig stil! – Så visa de på den lilla flaskan hon brukade bära vid bältet för att alltid ha en smula droppar till hands, om hon skulle möta en sjuk; – och de läsa en välsignelse öfver den gamla nattlampan, som hon bar i handen, då hon kom och såg till de sjuka under lidandets nätter. Det är alldeles, som ville de säga: »Gud, Gud, att hon nu är borta, den lilla Caterina Benincasa, att hon aldrig mer skall komma och se om oss gamla!»

Och de kyssa hennes porträtt och bryta blommor ur buketterna och gömma hos sig som minne.

Det ser just så ut, som om de kvarvarande i hemmet för länge sedan beredt sig på skilsmässan och försökt göra allt möjligt för att bevara minnet af den bortdragna riktigt lefvande. Se där på väggen, där är hon målad, där är hela hennes lilla historia, uppsamlad drag för drag. Där är hon, då hon klippte af sig det långa, vackra håret. För att ingen man skulle kunna älska henne, ty hon ville alls ej gifta sig! Oj, oj, hvad smälek hon fick lida för den saken! Det är förfärligt att tänka på hur hennes mor pinade henne och behandlade henne som en tjänstepiga och lät henne sofva på stengolfvet i förstugan och ej ville ge henne mat, bara därför att hon envisades med det håret. Men hvad skulle hon göra hon, som ingen annan brudgum ville hafva än Kristus, då de ständigt ville gifta bort henne? – Och där är hon, då hon låg på knä och bad, och hennes far kom in i rummet, utan att hon visste det, samt såg en skön, hvit dufva sväfva öfver hennes hufvud, så länge bönen varade. – Och där är hon om julnatten, då hon smugit sig hän till madonnans altare för att riktigt fröjda sig öfver Guds sons födelse. Och då den vackra madonnan böjde sig ned från taflan och räckte henne barnet för att hon skulle få hålla det på sina armar för ett ögonblick. Å, en sådan vällust, det då var öfver henne!

Gud, ja, man behöfver alls ej säga, att hon är död, den lilla Caterina Benincasa. Man kan helt enkelt säga, att hon är dragen bort med sin brudgum.

Där hemma skall man aldrig glömma hennes fromma vägar och vanor. Där komma alla Sienas fattiga och klappa på porten, eftersom de veta, att detta är den lilla jungfruns bröllopsdag. Och där finnas stora högar af bröd färdiga för dem, som om hon ännu vore kvar i hemmet. De få korgar och fickor fulla. Hon skulle ej kunnat sända bort dem mer tungt lastade, om hon varit där själf.

Det är en sådan saknad efter den bortdragna, att man knappast förstår hur brudgummen hade hjärta att föra bort henne.

Inne i de små kapellen, som äro inrättade i hvarje vrå af huset, läsas mässor hela dagen och man åkallar

bruden och sjunger hymner till henne.

»Heliga Caterina», säga de, »på denna din dödsdag, som är din himmelska bröllopsdag: Bed för oss!

»Heliga Caterina, du, som ingen annan kärlek hade än Kristus, du, som i lifvet var hans trolofvade brud och i döden mottogs af honom i paradiset: Bed för oss!

»Heliga Caterina, du strålande himlabrud, du allra lycksaligaste jungfru, du, som Guds moder upphöjde till sonens sida, du, som på denna dag af änglar burits till härlighetens rike: Bed för oss.»

– – –

Det är underligt hur man kommer till att älska henne, hur hemmet och taflorna och de gamles och fattiges kärlek göra henne lefvande. Och man börjar grubbla öfver henne, hurudan hon verkligen var, om hon bara var ett helgon, bara en himlabrud, om det är sant detta, att hon var ur stånd att älska någon annan än Kristus. Och då kommer en gammal historia, som värmt ens hjärta för länge sedan, uppdykande ur minnet. Först är den alldeles obestämd och formlös, men, medan man sitter kvar under loggian i det festsmyckade hemmet och ser de fattiga vandra bort med sina fyllda korgar och hör det döfva mumlandet från kapellen, blir den allt tydligare och står med ens alldeles klar för tanken.

Nicola Tungo var en ung adelsman från Perugia, som ofta kom till Siena för kapplöpningarnas skull. Han märkte snart hvilken usel styrelse Siena hade och sade ofta både på samkvämen hos de store, och under det han satt och drack på värdshusen, att Siena borde resa sig mot signorian och skaffa sig andra styresmän.

Den dåvarande signorian hade ej varit vid makten mer än ett halft år, den var ej mycket säker på sin ställning och tyckte ej om, att perugiern uppretade folket. För att få ett raskt slut på saken, lät den fängsla honom, och efter ett kort förhör blef han dömd till döden. Han insattes i en fångcell i Palazzo publico, medan allt förbereddes till halshuggningen, som skulle försiggå nästa morgon på torget.

Det föll den unge mannen underligt före till en början. I morgon skulle han således ej mer få bära den gröna sammetskappan och den sköna värjan, han skulle ej få gå på gatan i sin strutsfjädersbarett och dra till sig de unga jungfrurnas blickar. Och det stod för honom som en smärtsam tomhet, att han ej skulle få rida den nya hästen, som han köpte i går och blott pröfvat en enda gång.

Plötsligen kallade han på fångvaktaren och bad honom gå och säga herrarna i signorian, att han omöjligen kunde låta döda sig, han hade ej tid. Han hade för mycket att göra. Lifvet kunde ej undvara honom. Hans far var gammal, och han var ju ende sonen, det var han, som skulle fortsätta ätten. Det var han, som skulle gifta bort systrarna, han, som skulle bygga det nya palatset, han, som skulle plantera den nya vingården.

Han var en ståtlig ung man, han visste ej hvad sjukdom var, hade ingenting annat än lif i ådrorna. Håret var mörkt och kinderna rosiga. Han kunde ej begripa, att han skulle dö.

När han tänkte på att man tog honom bort från lek och dans och karneval och från kapplöpningen nästa söndag och från serenaden, som han ville gifva den sköna Giulietta Lombardi, så blef han rasande ond och vredgades på rådsherrarna, såsom man vredgas på tjufvar och röfvare. De skurkarna, de skurkarna, de ville taga ifrån honom lifvet!

Men ju mer tiden gick, ju vidare blef hans saknad. Han saknade luft och vatten och himmel och jord. Han tänkte, att han ville vara en tiggare vid vägen, han ville vara sjuk, hungra och frysa, bara han fick lefva.

Han önskade, att allt skulle dö med honom, att ingenting funnes kvar efter honom. Det hade varit en stor tröst.

Men att nästa dag och alla dagar folk skulle komma på torget och handla, att kvinnorna skulle hämta vatten vid brunnen, och barn löpa på gatan, och han ej se det, det kunde han ej uthärda. Han afundades ej blott dem, som kunde ståta och festa och voro lyckliga. Han afundades lika mycket den eländigaste krympling. Hvad han ville var endast och allenast lifvet.

Så kommo präster och munkar till honom.

Han blef nästan glad, ty nu hade han någon att vända sin vrede emot. Han lät dem först tala litet, det roade honom att höra hvad de ville säga till en så förorättad man, men då de sade honom, att han skulle glädja sig åt, att det tilläts honom att i sin blomstrande ungdom utträda ur lifvet och vinna himmelens salighet, for han upp och utgöt sin vrede öfver dem. Han hånade Gud och himmelens fröjder, han behöfde dem ej. Han ville lifvet och jorden och flärden och lustan. Han ångrade hvar dag, som han ej vältrat sig i jordisk fröjd. Han ångrade hvarje frestelse, som han motstått. Hvad behöfde Gud bekymra sig om honom? Han hade ingen längtan efter hans himmel.

Då prästerna fortsatte att tala, tog han en af dem för bröstet och skulle dödat honom, om ej fångknekten kastat sig emellan. De läto nu binda honom och stoppade till hans mun och predikade för honom, men så snart han fick tala, rasade han som förut. De arbetade med honom i timmar, men de sågo, att intet hjälpte.

När de voro alldeles utan annan råd, var det en af dem, som föreslog, att man skulle sända efter den unga Caterina Benincasa, som visat sig ha stor makt att böja trotsiga sinnen.

Då perugiern hörde namnet, höll han upp midt i ordströmmen. I sanning det behagade honom. Det var något helt annat att få en ung och skön jungfru att göra med. »Skicka mig hit jungfrun,» sade han.

Han visste, att hon var en ung färgardotter, som färdades ensam ute i gränder och gator och predikade. Somliga höllo henne för vansinnig, andra berättade, att hon såg i syne. För honom var hon alltid ett bättre sällskap än dessa smutsiga munkar, som bragte honom från vettet.

Så gingo munkarna sin väg, och han blef lämnad ensam. Kort efter öppnades dörren på nytt, men om den efterskickade nu kommit in, måtte hon gått med mycket lätta steg, ty han hörde intet. Han låg på golfvet, såsom han kastat sig i sin stora vrede, och han var för trött att resa sig eller göra en rörelse eller ens se upp. Han hade armarna hopsnörda med rep, som skuro djupt in i köttet.

Så kände han, att någon började lossa dessa rep, en varm hand snuddade vid hans arm, och han såg upp. Bredvid honom låg en liten varelse i hvit dominikanerdräkt med hufvud och hals så invirade i hvita slöjor, att det syntes jämt så mycket af hennes ansikte som af en riddares, då han bär hjälm och har visiret uppslaget.

Hon såg alls inte så from ut, hon var nog lätt retad. Han hörde, att hon mumlade något om fångknektarna, som dragit till repen. Det var, som skulle hon ej vara kommen att sörja för annat än de knutarna. Hon var bara upptagen af att lossa dem utan att göra honom illa. Till sist måste hon bita i dem, och då gick det. Hon lindade upp repet med lätta rörelser, tog så den lilla flaskan hon bar vid bältet och dröp ett par droppar därur på det afgnagda skinnet.

Han låg och såg på henne hela tiden, men hon hade ej mött hans blick, tycktes bara tänka på det hon hade för händer. Det var, som om ingenting kunde vara så långt från hennes tanke, som att hon var där för att bereda honom till döden.

Han var nu så trött af sin upphetsning och på samma gång så lugnad af hennes närvaro, att han endast sade:

»Jag tror, jag vill sofva.»

»Det är stor skam, att de ej bragt dig någon halm,» sade hon.

Hon såg sig rådvill omkring ett ögonblick, sedan kom hon och satte sig på golfvet bakom honom och lade upp hans hufvud i sitt knä. »Har du det bättre nu?» sade hon.

Aldrig i hela sitt lif hade han känt sig så lugn.

Men sofva kunde han dock ej, utan låg och såg upp i hennes ansikte, som var gulhvitt och genomskinligt. Sådana ögon hade han aldrig förr sett. De sågo ständigt långt, långt bort, blickade in i en annan värld, allt under det hon satt alldeles orörlig för att ej störa hans sömn. »Du sofver inte, Nicola Tungo,» sade hon och såg orolig ut.

»Jag kan inte sofva,» svarade han, »därför att jag ligger och undrar öfver hvem du är.»

»Jag är dotter till Luca Benincasa, färgaren, och hans hustru, Lapa,» sade hon. »Vårt hus ligger i dalsänkan under dominikanerklostret.»

»Jag vet,» sade han, »och jag vet äfven, att du går och predikar på gatorna. Och att du tagit nunnedräkt och afgett kyskhetslöfte, det vet jag. Men jag vet ändock icke hvem du är.»

Hon vände bort hufvudet något litet. Så sade hon hviskande, liksom en som bekänner sin första kärlek:

»Jag är Kristi brud.»

Han skrattade icke; i dess ställe kände han ett sting i hjärtat alldeles som af svartsjuka. »Ah Kristus?» sade han, som om hon kastat bort sig.

Hon hörde, att det låg förakt i tonen, men hon tog det, som om han menade, att hon varit förmäten.

»Jag förstår det ej själf, sade hon, »men det är så.»

»Det är en inbillning, eller en dröm,» sade han.

Hon vände ansiktet mot honom. Det lyste skärt af blodet, som stigit upp bakom den genomskinliga hyn. Han tyckte med ens, att hon var vacker som en blomma, och han fick henne kär. Hon rörde läpparna som för att tala, men det kom ej ett ljud öfver dem.

»Hur skall jag kunna tro det?» sade han envist.

»Är det dig ej nog, att jag är hos dig i fängelset?» frågade hon med höjd röst. »Är det glädje för en ungmö som jag att gå till dig och andra brottslingar i deras skumma fängelsehålor, som jag gör, och vara ett bespottelsens tecken? Behöfver jag ej sofva som andra, och dock måste jag stå upp hvarje natt och gå till hospitalens sjuka? Har jag ej fruktan som andra, men jag måste gå till de högförnäme herrarna på deras slott och tala dem tillrätta? Jag måste gå till de pestsmittade, jag måste se all last och all synd. När såg du annars en jungfru göra allt detta, men jag måste.»

»Å stackare,» sade han och strök sakta öfver hennes hand. »Stackare.»

»För jag är ej djärfvare eller klokare eller starkare än någon annan,» sade hon. »Det är lika svårt för mig att göra sådant som för alla andra jungfrur. Du ser det ju. Är jag ej hitkommen för att tala med dig om din själ, men jag har alls ej vetat hvad jag skulle säga dig.»

Det var märkligt, hur ogärna han ville låta öfvertyga sig. »Du kan ändå ta miste,» sade han. »Hur vet du, att du kan kalla dig Kristi brud?»

Hennes stämma började skälfva, och det var som skulle hon slita hjärtat ur sitt bröst, då hon svarade:

»Det började tidigt med mig, du, jag var ej mera än sex år. Då gick jag en afton med min bror på ängen nedom dominikanernas kyrka, och just då jag höjde mina ögon mot kyrkan, såg jag Kristus sitta på en tron, omgifven af all makt och härlighet. Han var klädd i lysande kläder som den helige fadern i Rom, hans hufvud var omgifvet af ett paradisiskt ljus och omkring honom stodo Pietro, Paolo och Giovanni evangelista. Och medan jag betraktade honom, inträngde i mitt hjärta en sådan kärlek och helig vällust, att jag knappt kunde uthärda. Han lyfte handen och välsignade mig, och jag sjönk ned och var så borttagen af lycka, att min bror tog mig i armen och skakade mig. – Allt sedan dess, Nicola Tungo, har jag hållit Jesus kär som min brudgum.»

Han invände åter: »Du var ett barn då. Du hade somnat på ängen och drömt.»

»Drömt,» upprepade hon, »skulle jag hafva drömt alla de gånger jag sett honom? Skulle det vara en dröm, då han kom till mig i kyrkan i en tiggares skepnad och bad om en allmosa, då var jag dock fullt vaken. Och skulle jag bara för en dröms skull hafva kunnat gå igenom så mycket lidande, som jag fick möta som ung jungfru, därför att jag ej ville gifta mig.»

Nicola envisades ännu, därför att han alls ej kunde tåla, att hon gick och bar på en annan kärlek. »Men om du än älskar Kristus, jungfru, hur vet du, att han älskar dig?»

Hon log sitt gladaste leende och slog ihop händerna som ett barn. »Du skall få höra, du skall få höra,» sade hon. »Nu skall jag säga dig det allra viktigaste. Det var en natt i fastlagen. Det var sedan jag fått fred med föräldrarna och fått deras tillåtelse att aflägga kyskhetslöfte och kläda mig i nunnedräkt, fast jag alltjämt bodde i deras hem. Och det var natt, som jag sagt dig, men det var den sista i karnevalen, så att alla gjorde natt till dag. Det var fest på alla gator, balkonger voro uthängda som burar på de stora palatsernas väggar, de voro klädda med sidendukar och fanor och alldeles fyllda med ädla damer. Jag såg all deras skönhet i skenet af de röda rykande facklorna, som sutto i bronshållarna rad efter rad ända upp till takåsen. Men på de brokiga gatorna kommo de körande med vagnar och bärande med gyllene torn, och alla gudar och gudinnor och alla dygder och skönheter drogo fram i långa tåg. Men däremellan var ett lekande med masker och en lustighet, så att du aldrig, herre, varit med om något gladare. Och jag flydde in i min kammare, men jag hörde dock skrattet från gatan, och aldrig har jag hört människor skratta så, det var så ljuft och klingande, att hela världen ville skratta med, och där sjöngos visor, som säkert voro onda, men de ljödo så oskyldiga och förde med sig sådan glädje, att hjärtat skälfde. Så att midt under bönen måste jag fråga mig, hvarför jag ej var med därute, och det drog och lockade mig, som om jag varit bunden i släp efter en skenande häst. Men aldrig förr har jag så bedt Kristus, att han skulle visa mig hvad hans vilja var med mig. Och då upphörde allt larm med ens. Det blef en stor underbar stillhet omkring mig, och jag såg en grön äng, där Guds moder satt ibland blommor och i hennes knä låg Jesusbarnet och lekte med liljor. Men jag skyndade fram med stor glädje och lade mig på knä för barnet och var med ens full af frid och ro, och då satte det heliga barnet en ring på mitt finger och sade till mig: 'Vet det, Caterina, att i dag firar jag med dig min trolofvelsefest och binder dig vid mig med den starkaste tro'.»

»O, Caterina!»

Den unge perugiern hade vändt sig på golfvet, så att han nu kunde borra ned ansiktet i hennes knä. Det var som om han ej uthärdade att se hur hon strålade, medan hon talade, och huru ögonen blefvo som klart skinande stjärnor. Det gick rysningar af smärta genom hans kropp.

Ty medan hon talade, hade en stor sorg uppkommit inom honom. Den lilla jungfrun, den lilla, hvita jungfrun skulle han aldrig vinna. Hennes kärlek var en annans, kunde aldrig bli hans. Det var inte ens lönt att säga henne, att han höll henne kär. Men han led, hela hans varelse skälfde af kärlekskval. Hur skulle han kunna

lefva utan henne? Då blef det nästan som en tröst för honom att tänka, att han var dömd till döden. Han skulle ej behöfva lefva för att sakna henne.

Så drog den lilla kvinnan bakom honom en djup suck och vände tillbaka från himmelens fröjder för att tänka på de stackars människorna. »Jag glömmer att tala med dig om din själ,» sade hon.

Då tänkte han: Se den bördan kan jag dock lätta för henne.

»Syster Caterina,» sade han, »jag vet ej hvad himmelsk tröst, som är fallen öfver mig. I Guds namn, jag vill förbereda mig till döden. Du kan låta kalla präster och munkar, och jag skall bikta för dem. Men en sak måste du lofva mig, innan du går. Du skall komma till mig i morgon, då jag skall dö, och hålla mitt hufvud mellan dina händer, såsom du gör nu.»

Då han sade detta, intogs hon af en sådan glädje, att hon började gråta. »Nicola Tungo, hvad du är lycklig!» sade hon. »Du kommer före mig till paradiset.» Och hon började sakta smeka honom öfver håret.

Han sade åter: »Du kommer ju till mig i morgon på torget. Kanske jag annars blir rädd. Kanske jag ej kan dö med ståndaktighet. Men om du är där, skall jag endast erfara glädje, och all fruktan skall vika ifrån mig.»

»Jag ser dig ej mer som en arm människa,» sade hon, »utan som en himmelens invånare. Jag tycker, att du strålar af ljus och är omsväfvad af rökelse. Det strömmar salighet öfver till mig från dig, som så snart får möta den älskade brudgummen. Var viss om, att jag skall komma och se dig dö.»

Därpå förde hon honom till bikt och nattvard. Han gick igenom det som en sofvande, all dödsfruktan och lifssaknad voro borta från honom. Han längtade till morgonen, då han åter skulle få se henne, tänkte blott på henne och på den kärlek han fattat för henne. Det syntes honom nu en helt ringa sak att dö mot den smärtan, att hon aldrig skulle älska honom.

Den unga jungfrun sof ej mycket på den natten, och tidigt på morgonen var hon på afrättsplatsen för att invänta honom. Hon anropade oupphörligen Jesu moder, Maria, och den heliga Caterina af Egypten, jungfru och martyr, att de skulle rädda hans själ. Oupphörligen sade hon: »Jag vill, att han skall bli frälst, jag vill, jag vill.» Men hon var rädd, att hennes böner skulle blifva fruktlösa, ty hon erfor ej mer någon sådan hänförelse, som varit öfver henne förra aftonen, hon kände bara en oändlig medömkan med honom, som skulle dö. Det var bara smärta och sorg öfver henne.

Torget fylldes så småningom af människor. Knektar marscherade upp, bödlarna kommo, det var stoj och tal rundt om, men hon märkte och hörde intet. Hon var som om hon varit alldeles ensam.

Då han kom, var det på samma sätt med honom. Han hade ej en tanke på alla de andra, utan såg blott henne. Men då han vid första blicken såg hur hennes ansikte var upplöst af sorg, strålade han upp och var nästan glad.

Han ropade högt till henne: »I natt har du ej sofvit, jungfru.»

»Nej,» sade hon, »jag har vakat i bön för dig, men nu är jag i förtviflan, ty mina böner hafva ingen kraft.»

Han lade sig ned vid stupstocken, och hon låg på knä där framför, för att kunna hålla hans hufvud mellan sina händer.

»Nu skall jag fara att möta din brudgum, Caterina.»

Hon snyftade allt djupare. »Jag kan så dåligt trösta dig,» sade hon.

Han såg på henne med ett underbart leende. »Dina tårar äro min bästa tröst.»

Bödeln stod bredvid dem med draget svärd, men hon vinkade honom tillbaka för att få tala ännu några ord med den dömde.

»Innan du var kommen,» sade hon, »lade jag mig ned på denna stupstock för att pröfva om jag kunde uthärda det. Och då kände jag, att jag ännu bar fasa för döden, att jag ej älskar Jesus nog för att vilja dö i denna stund. Och jag vill ej heller, att du skall dö, och mina böner hafva ingen kraft.»

Då hon sagt detta, tänkte han: Om jag fått lefva, skulle jag ändock vunnit henne. Och han var glad, att han skulle dö, innan han hunnit draga ned den strålande himlabruden till jorden.

Men då han lagt hufvudet i hennes händer, kom till dem båda en stor tröst. »Nicola Tungo,» sade hon. »Jag ser himmelen öppna sig. Änglarna sväfva ned för att mottaga din själ.»

Det drog ett förvånadt leende öfver hans ansikte. Skulle det han gjort för hennes skull vara värdt himmelen? Han lyfte sina ögon för att se hvad hon såg, i detsamma föll bödelsyxan.

Men hon såg änglarna sväfva allt längre och längre ned, såg dem upplyfta hans själ, såg dem föra den till himmelen.

– – –

Det förefaller med ens så naturligt, att hon har lefvat alla dessa femhundra år. Hur skulle man kunna glömma den lilla, blida jungfrun, det stora, älskande hjärtat? Det måste åter och åter sjungas till hennes ära såsom det sjunges inne i de små kapellen –

Pia mater et humilis,
Naturæ memor fragilis,
In hujus vitæ fluctibus
Nos rege tuis precibus.
Quem vidi, quem amavi,
In quem credidi, quem dilexi,
Ora pro nobis!
Ut digni efficiamur promessionibus Christi
Santa Caterina, ora pro nobis!

* * *

DE SJU DÖDSSYNDERNA

Den lede frestaren ville drifva spott och spe med en vis munk. Han klädde sig därför i en vid kappa och en stor, slokig hatt, så att ingen skulle känna honom, och begaf sig till den gamle, där han satt i biktstolen i domkyrkan och väntade på sina biktbarn.

»Vördige fader,» sade den lede fienden, »jag är en åkerbrukare och en åkerbrukares son. Jag stiger upp med solen och glömmer aldrig att läsa min morgonbön, sedan arbetar jag hela dagen ute på fältet. Min föda är bröd och mjölk, och då jag vill göra mig glad med mina vänner, undfägnar jag dem med honung och frukt. Jag är mina gamla föräldrars enda stöd. Jag har ingen hustru, och jag längtar ej efter kvinnor. Jag går flitigt i kyrkan, och jag ger tionde af allt jag äger. Vördige fader, du har hört min bikt. Vill du nu ge mig aflösning?»

»Min son,» sade munken, »du är den frommaste man jag känt. Jag vill gärna ge dig aflösning. Låt mig blott först berätta dig hvad som för kort tid sedan tilldrog sig här på orten. Det skall glädja dig, ty du skall få höra om många berömliga gärningar, och dock skall du kunna säga dig, att de, som utfört dem, voro arma syndare i jämförelse med dig.»

»Fader, du frestar till högmod,» sade mannen.

»Bevare mig Gud för så stor synd», svarade munken, »då du hört min berättelse, skall du tänka annorlunda.»

Och han förtalde: Den stolte riddersmannen, som äger det stora bergslottet på andra sidan floden, beslöt en dag att gifta bort sin dotter med en rik och mäktig man, som hade henne mycket kär. Men det var jungfrun ganska mycket emot, ty hon hade redan lofvat bort sin tro till en annan.

Så skref jungfrun ett bref till sin hjärtans kär och berättade honom hur hon af sin fader tvingades att tillhöra en annan. »Därför bjuder jag dig många tusende farväl,» skref hon till honom, »och ber dig, att du ej kommer dig själf till någon skada för min skull, ty jag är dig trogen i mitt hjärta.»

Men riddaren, hennes fader, tog brefvet från budbäraren och förstörde det lönligen.

Så kom jungfruns bröllopsdag, och hon hälsade den med många tårar. Men i kyrkan grät hon ej, utan sorgen satte sig fast i hennes anletsdrag och förstenade dem. Och alla människor i kyrkan gräto öfver henne.

Riddaren, hennes fader, såg också hur sorgen förstenat hennes ansikte. Då förfärades han öfver sin gärning. Och då de kommo hem från kyrkan, kallade han sin dotter in i sin lönkammare och sade: »Kära, jag har handlat orätt mot dig». Och ehuru han var en stolt man, föll han på knä för henne och bekände, att han begått en neslig handling och tagit hennes bref. Ty han hade fruktat, att hennes älskade skulle kommit ridande med sina svenner och fört bort bruden med våld, om han vetat om bröllopet.

Hon sade till honom: »Det må vara din undskyllan, fader, att du ej vet hvad nöd du vållat.» Och hon gick ut på höganloftsbron.

Där kom brudgummen ut till henne. »Kära, hvi står en sådan sorg tecknad på ditt ansikte?» sade han.

Då svarade bruden: »Därför att jag har en hjärtans kär, som jag svurit att aldrig någonsin öfvergifva.»

Men han sade: »Var ej bedröfvad för att du blifvit min hustru. Jag har så stor kärlek till dig, att jag tror ingen kunde göra dig lyckligare, än jag skall göra.»

»Så tänka alla, som älska,» sade hon endast.

»Säg blott hvad jag skall göra för att drifva bort sorgen ur ditt anlete,» sade han, »och jag skall visa dig, att jag talar sant.»

Då tog bruden mod till sig och tänkte: Jag vill säga det, törhända att Gud beveker hans hjärta. Och hon talade om för honom, att hon och hennes älskade svurit hvarandra den eden, att den, som blef sviken af den andre, skulle döda sig på dennes bröllopsdag. »Så att i dag dödar sig min älskade,» sade bruden. Och hon sjönk samman i sin eländighet och låg tiggande vid brudgummens fötter. »Låt mig gå till honom, innan han hinner att göra det!»

Då var det en sådan makt i kvinnans sorg, att fastän hennes man tänkte: 'låter jag henne gå till den, som älskar henne, så ser jag henne aldrig mer', så besegrade han sig själf och sade: »Du må göra, som dig synes.»

Då stod hon upp och tackade honom under tårar. Därpå gick hon in i salen till bröllopsgästerna, som stodo vid sina platser utmed de dukade borden och ifrigt väntade på måltiden, ty de voro mycket hungriga efter den långa ridten och den långa mässan.

»Gode herrar och fruar,» sade bruden till dem, »jag måste säga er, att jag med min mans tillåtelse denna kväll går bort till min käraste. Ty han ämnar döda sig denna dag, därför att jag är honom otrogen. Nu vill jag gå och säga honom, att jag blifvit tvingad. Undren ej därpå, att jag går själf, ty i sådant ärende kan man ej finna bref eller bud, som är säkert nog. Men eder ber jag: äten, dricken och varen lustiga, medan jag är borta. Ty jag kommer åter, då jag räddat min kärastes lif.»

Men alla bordsgästerna gräto, då hon förtalde om den sorg, som hotade henne, och svarade henne: »Ingalunda vilja vi äta och dricka, medan du har sådan sorg. Gå du, och då du kommer åter, skola vi börja måltiden». – Och de gingo bort från borden.

Då bruden gick öfver borggården, var det stort larm borta vid stekarehuset. Ty en småsven hade skyndat till köksmästaren och ropat till honom, att måltiden ej skulle äga rum på flera timmar. Och köksmästaren hade bedröfvats vid tanken på sina stekar och rätter, som nu skulle fördärfvas. Ett lispund smör kastade han i elden, och en korg ägg krossade han mot stengolfvet, därpå vräkte han omkull småsvennen öfver tröskeln och stod öfver honom med den stora kvasten lyftad till slag.

Men då bruden kom ut på borggården, bad hon honom släppa småsvennen, och han bevektes af hennes bön och lät genast vara att slå. Och han utropade: »Prisad vare Gud, som gjort dig så huld. Jag vill ej ytterligare bedröfva dig.» Hvaruppå han bevarade maten under många timmar utan att till någon säga ett vredens ord.

Sedan gick bruden ensam genom den stora skogen, ty hon ville komma till den älskade till fots och utan följe, såsom man kommer till Guds moders kapell, då man är i stor nöd.

Men i skogen bodde en fredlös man, som var en röfvare. Där denne låg i sitt snår, såg han bruden gå på vägen. Hon hade ringar på fingrarna, guldkrona på hufvudet, tungt silfverskärp om lifvet och pärlor om halsen. Då sade denne röfvare till sig själf: »Detta är endast en svag kvinna, hennes skatter vill jag taga. Därmed har jag rikedom nog, jag kan sedan draga till ett annat land, öfvergifva detta usla lifvet i skogen och blifva en ansedd och ärlig man.

Men då bruden kom närmare, och han såg hennes ansikte, blef han maktstulen. Ty Gud hade gjort henne mycket vän. Han tänkte: »jag kan ej skada henne. Hon är en brud, och jag kan ej låta denna väna jungfru komma plundrad till bröllopsgården». Och han fruktade Gud, som gjort kvinnan sådan, samt lät henne gå.

I samma skog bodde en gammal eremit, som plågade sin kropp med att vaka i sex dygn och sofva endast det sjunde. Han hade stiftat sig en lag, att om han ej fick ro att sofva under det sjunde dygnet, då måste han vaka sex andra dygn. Ty han menade, att Gud ville det så. Nu var hans sjunde dygn nästan gånget, utan att han fått sofva, ty många sjuka och sorgsna hade sökt honom. Men då han visat dem alla från sig och ville lägga sig att sofva, fick han se bruden komma gående genom den täta skogen. Och han tänkte för sig själf: »Hur skall denna vandrerska komma öfver den strida älfven, som svällt i natt och rifvit bort sin bro? Hvarpå han öfvergaf sin lägerstad och följde henne till älfven och bar henne öfver den på sina axlar. Men då han kom åter till sin håla, var hans tid utlupen, och han måste vaka ännu sex dygn för denna främmande kvinnas skull. Men han ångrade sig ej, ty öfver henne var sådan ljufhet, att alla, som fingo se henne, voro glada att försaka något för hennes skull.

Så kom bruden fram till den älskades gård. Men då hade hennes trolofvade gått in i en sal och stängt dörren med tunga lås. Och då hon klappade på dörren, ville han intet öppna. Ty han hade dragit svärdet och ämnade döda sig.

Jungfrun kunde hvarken ropa eller bedja, ty ångesten förtog henne rösten. Men hennes tårar föllo strida på stengolfvet, och han hörde genom ekdörren hur hon snyftade. Och han kunde ej döda sig, medan han lyssnade till detta, utan han öppnade för henne.

Då stod hon inför honom med knäppta händer och sade honom hur hon hade blifvit tvingad. Och då han såg, att han ännu ägde hennes kärlek, lofvade han henne att ej döda sig. Då smög hon sig intill honom, och han kysste henne, och de kände på samma gång all glädje och all bedröfvelse, som hjärtan kunna rymma.

Han sade till henne: »Du skall gå nu, ty du tillhör en annan.» Och hon svarade: »Hur kan jag?»

Men riddersmannen, som älskade henne, slet sig ur hennes armar och sade: »Jag vill ej förorätta honom, som lät dig gå till mig.» Hvarpå han lät sadla tvenne hästar och red hem med henne till hennes faders gård. – –

Detta allt förtalde munken för den lede frestaren och visste ännu intet, med hvem han talade. Och därpå frågade han honom hvilken af desse, som han omtalat, syntes honom hafva gjort det största offret. Ty munken var en vis man och kände nogsamt, att ingen människa är så utan synd, som denne främmande sade sig vara. Och genom denna berättelse menade han sig få veta hvilken af de sju dödssynderna, som var hans skötesynd. Ty allt som han svarade, att fadern eller brudgummen eller bordsgästerna eller köksmästaren eller röfvaren eller eremiten eller älskaren offrat mest, skulle munken veta, om högmodet eller afunden eller fråsseriet eller vreden eller girigheten eller lättjan eller vällusten var den synd, som behärskade hans själ. Ty den fromme mannen visste, att den dygd han mest beundrade hos andra, skulle han själf ha svårast att efterlikna.

Men den lede var så upptagen af sin egen lek, att han ej märkte munkens list. »I sanning,» sade han, »det blir ej lätt för mig att svara på din fråga. Det synes mig, som om brudgummen ej offrat mindre än älskaren, och att bordsgästerna ej gjort större offer än röfvaren. De förtjäna alla det största ros.» Och han menade sig svara så, som munken önskade.

»För Guds barmhärtighets skull,» utropade då den fromme munken, som blef mycket förfärad, »säg dock, att du föredrar en gärning framför de andra eller säg, att du håller ingen af stort värde!»

»Ingalunda, vördige fader,» svarade frestaren, »intet, som desse män gjort, håller jag för lätt. Ej heller kan jag sätta den ene framför den andre.»

Men munken lade sina läppar ned mot hans öra och sade med flämtande röst: »Jag besvär dig, att du säger, att någon är den bäste.»

Men frestaren nekade och bad om aflösning.

»Då är du saker till alla de sju dödssynderna,» utbrast munken, »och du må vara djäfvulen själf och ingen människa.»

Som han sagt detta, störtade han ut ur biktstolen och flydde till altaret. Och där började han läsa besvärjelsen: »Vade retro Satanas – – »

Men då den lede frestaren såg, att han förrådt sig, lät han sin kappa breda ut sig som ett par vingar och for upp mellan kyrkans skumma hvalf, som en stor, svart flädermus.

Det var ej heller nog därmed att han förfelat sin onda afsikt, utan af Guds nåd har det skett, att den vändts i välsignelse. Ty munkens berättelse har sedan i långa tider använts för att utforska det, som bor i människan. Om man väl nyttjar den, är den som ett nät i en fiskares hand. Liksom detta kastas i hafvet och uppfångar

dess fiskar, så är den gjord att kastas ut i människohjärtat och draga synderna upp i ljuset, att de må bekämpas och kufvas.

* * *

VÅR HERRE OCH SANKTE PER

Det var på den tiden, då Vår Herre och Sankte Per nyss voro komna till paradiset efter att hafva vandrat omkring på jorden och slitit ondt under många bedröfvelsens år.

Man kan tänka, att det var en glädje för Sankte Per. Man kan tänka, att det var annat att sitta på paradisets berg och se ut öfver världen än att vandra från dörr till dörr som en tiggare. Det var annat att gå omkring i paradisets lustgårdar än att gå på jorden och ej veta om man skulle få husrum en stormig natt, eller om man skulle bli tvungen att vandra omkring ute på vägen i köld och mörker.

Man skall tänka sig hvilken glädje det måtte ha varit att ändtligen komma fram till rätt ställe efter en sådan resa. Sankte Per hade nog inte alltid kunnat vara säker på att allt skulle sluta väl. Han hade väl ej kunnat låta bli att tvifla och vara orolig ibland, ty det hade ju varit nästan omöjligt för Sankte Per, stackare, att förstå hvad det skulle tjäna till att de hade det så svårt, om Vår Herre var hela världens herre.

Och nu skulle aldrig mer någon längtan komma och pina honom. Det kan man tro, att han var glad åt.

Nu kunde han riktigt skratta åt hur mycken bedröfvelse han och Vår Herre hade fått uthärda och hur de hade måst nöja sig med litet.

En gång då det varit så uselt för dem, att han tyckt, att han ej kunde stå ut längre, hade Vår Herre tagit honom med sig och börjat vandra upp på ett högt berg, utan att säga honom hvad de hade där uppe att göra.

De hade vandrat förbi städerna, som lågo vid foten af berget, och slotten, som lågo högre upp. De hade kommit längre än till bondgårdarna och säterstugorna, och de hade lämnat bakom sig den siste vedhuggarens stengrotta.

De hade ändtligen kommit dit, där berget stod naket utan växter och träd, och där en eremit rest sig en hydda för att kunna bispringa nödställda resande.

Sedan hade de gått öfver snöfälten, där murmeldjuren sofva, och nått upp till vilda, sammanhopade ismassor, som stodo på kant och på stup, och där knappast en stenget kunde komma fram.

Där uppe hade Vår Herre funnit en liten, rödbröstad fågel, som legat ihjälfrusen på isen, och han hade tagit upp den lilla domherren och stoppat den på sig. Och Sankte Per mindes, att han undrat om den fågeln skulle bli deras middag.

De hade vandrat en lång stund på de hala isstyckena, och det hade tyckts Sankte Per, att han aldrig hade varit närmare dödsriket, ty en dödskall vind och en dödsmörk dimma omsvepte dem, och så vidt han kunde förnimma, fanns där ej mer något lefvande. Och dock voro de ej komna längre än till midten af berget.

Då hade han bedt Vår Herre, att han skulle få vända om.

»Ännu ej,» sade Vår Herre, »ty jag vill visa dig något, som skall ge dig mod att bära alla sorger.»

Därför hade de vandrat vidare genom dimma och köld, tills de nått en oändligt hög mur, som hindrade dem från att komma längre.

»Denna mur går rundt om berget,» sade Vår Herre, »och du kan ej stiga öfver den på någon punkt. Icke heller kan någon människa få se något af det, som finns där bakom, ty det är här paradiset vidtager, och här bo de saliga döda hela bergsluttningen uppåt.»

Men Sankte Per hade ej kunnat låta bli att se misstrogen ut. »Där inne är det ej mörker och köld som här,» sade Vår Herre, »utan där är grön sommar och klart sken af solar och stjärnor.»

Men Sankte Per hade ej kunnat förmå sig att tro honom.

Då tog Vår Herre den lilla fågeln, som han nyss förut funnit på isfältet, och han böjde sig bakåt och kastade den öfver muren, så att den föll ned i paradiset.

Och strax därpå hörde Sankte Per ett jublande lustigt kvitter och kände igen en domherres sång och blef storligen förvånad.

Han vände sig till Vår Herre och sade: »Låt oss åter gå ned på jorden och uthärda allt, som måste uthärdas, ty nu ser jag, att du talat sant, och att ett ställe finnes, där lifvet öfvervinner döden.»

Och de hade stigit ned från berget och börjat sin vandring på nytt.

Sedan hade Sankte Per ej sett något annat än detta af paradiset under långa år, utan bara gått och längtat till landet bakom muren. Och nu var han ändtligen där och behöfde ej längta mer. Nu kunde han hela dagen ösa fröjd med fulla händer ur aldrig sinande källor.

Men Sankte Per hade ej varit i paradiset i fjorton dagars tid, förrän det hände, att en ängel kom till Vår Herre, där han satt på sin stol, bugade sig sjufaldt för honom och sade honom, att en svår olycka måtte hafva kommit öfver Sankte Per. Han ville hvarken äta eller dricka, och hans ögon voro rödkantade, som om han ej skulle hafva sofvit på flera nätter.

Så snart Vår Herre fick höra detta, stod han upp och gick för att söka Sankte Per.

Han fann honom långt borta i en utkant af paradiset. Han låg på marken, som om han vore för utmattad att stå, och han hade rifvit sina kläder och strött aska i håret.

Då Vår Herre såg honom så bedröfvad, satte han sig på marken bredvid honom och talade till honom alldeles så, som han skulle gjort, om de ännu hade vandrat omkring nere i denna världens bedröfvelse.

»Hvad är det, som gör dig så sorgsen, Sankte Per?» sade Vår Herre.

Men sorgen var Sankte Per alldeles öfvermäktig, så att han förmådde ingenting svara.

»Hvad är det, som gör dig så sorgsen, Sankte Per?» frågade Vår Herre på nytt.

Då Vår Herre upprepade frågan, tog Sankte Per sin guldkrona af hufvudet och kastade den till Vår Herres fötter, liksom för att säga, att han ej ville ha någon del vidare i hans ära och härlighet.

Men Vår Herre förstod nog, att Sankte Per var så förtviflad, att han ej visste hvad han gjorde, så han visade ingen vrede emot honom.

»Du får ändtligen säga mig hvad som plågar dig,» sade han lika saktmodigt som förut och med ännu större kärlek i rösten.

Men nu sprang Sankte Per upp, och då såg Vår Herre, att han ej endast var bedröfvad, utan också vredgad. Han kom fram emot Vår Herre med knutna näfvar och gnistrande ögon.

»Nu vill jag hafva orlof ur din tjänst,» sade Sankte Per. »Jag kan ej stanna en dag längre i paradiset.»

Och Vår Herre sökte lugna honom, såsom han fått göra många gånger förr, då Sankte Per hade brusat upp.

»Du skall visst få lof att gå,» sade han, »men först måste du säga mig hvad det är, som misshagar dig.»

»Jag kan säga dig, att jag väntade mig bättre lön, då vi båda utstodo allt slags elände nere på jorden,» sade Sankte Per.

Vår Herre såg, att Sankte Pers själ var fylld med bitterhet, och han kände ingen vrede mot honom.

»Jag säger dig, att du är fri att gå hvart du vill,» sade han, »endast du låter mig veta hvad som bedröfvar dig.»

Då ändtligen berättade Sankte Per hvarför han var olycklig. »Jag hade en gammal mor,» sade han, »och hon dog för ett par dagar sedan.»

»Nu vet jag hvad som plågar dig,» sade Vår Herre. »Du lider därför att din mor icke är kommen hit till paradiset.»

»Så är det,» sade Sankte Per, och i detsamma blef sorgen honom öfvermäktig, så att han började snyfta och jämra sig.

»Jag tycker ändå, att jag kunde ha förtjänat, att hon fått komma hit,» sade han.

Men då nu Vår Herre fått veta hvad det var, som Sankte Per sörjde öfver, blef han bedröfvad i sin tur. Ty Sankte Pers mor hade ej varit sådan, att hon kunde komma in i himmelriket. Hon hade aldrig tänkt på annat än att samla pengar, och till fattigt folk, som stannat utanför hennes dörr, hade hon aldrig gifvit så mycket som en slant eller en bit bröd. Och nu tyckte Vår Herre, att det var synd att säga till Sankte Per, att hans mor hade varit så girig, att hon ej kunde få åtnjuta saligheten.

»Sankte Per,» sade han, »hur kan du så säkert veta, att din mor skulle trifvas hos oss?»

»Se, sådant säger du endast för att du ej skall behöfva bönhöra mig,» sade Sankte Per. »Hvem skulle ej trifvas i paradiset?»

»Den, som ej känner glädje öfver andras glädje, kan ej trifvas där,» sade Vår Herre.

»Då är det flera än min mor, som ej passa här,» sade Sankte Per, och Vår Herre märkte, att han tänkte på honom.

Och han kände sig djupt bedröfvad öfver att Sankte Per hade träffats af en så djup sorg, att han ej mer visste hvad han sade. Han stod en stund och väntade, att Sankte Per skulle ångra sig och förstå, att hans mor ej kunde passa i paradiset, men han ville alls icke ge med sig.

Då kallade Vår Herre till sig en ängel och befallde honom, att han skulle fara ned till helvetet och hämta Sankte Pers mor upp till paradiset.

»Låt mig då också se hur han hämtar upp henne,» sade Sankte Per.

Vår Herre tog Sankte Per vid handen och förde honom ut på en klippa, som stupade alldeles tvärbrant på ena sidan. Och han visade honom, att han endast behöfde luta sig något litet ut öfver branten för att kunna se rätt ned i helvetet.

Då Sankte Per blickade ned, kunde han till en början ej urskilja mer, än om han hade sett ned i en brunn. Det var som om ett oändligt svalg hade öppnat sig under honom.

Det första han svagt kunde skönja, var ängeln, som redan hade gifvit sig i väg mot afgrunden. Sankte Per såg hur ängeln ilade ned i det stora mörkret utan all fruktan och bara bredde ut vingarna något litet för att ej falla för häftigt.

Men då Sankte Per fått vänja ögonen en smula, började han se allt mer och mer. Han såg för det första, att paradiset låg på ett ringberg, som omgaf en vid klyfta, och att det var på bottnen af denna, som de fördömda hade sitt hemvist. Han såg hur ängeln föll och föll en lång stund utan att komma ned till djupet. Han blef alldeles förfärad öfver att det var så långt dit ned.

»Måtte han nu bara kunna komma upp igen med min mor,» sade han.

Vår Herre bara såg på Sankte Per med stora, bedröfvade ögon. »Det ges ingen tyngd, som ej min ängel kan lyfta,» sade han.

Det var så djupt ned till afgrunden, att ingen solstråle kunde tränga dit ned, utan där var svart mörker. Men det var, som om ängeln under sin flykt skulle hafva medfört en smula klarhet och ljus, så att det blef möjligt för Sankte Per att urskilja hur det såg ut där nere.

Där var en oändlig, svart klippöken, hvassa, spetsiga klippor täckte hela grunden, och mellan dem blänkte polar af svart vatten. Där fanns ej ett grönt strå, ej ett träd, ej ett tecken till lif.

Men öfverallt på de hvassa klipporna voro de osaliga döda uppklättrade. De hängde ut öfver klippspetsarna, dit de klättrat i hopp att kunna nå upp ur klyftan, och då de sett, att de ingenstädes kunde komma, hade de förblifvit kvar där uppe, förstenade af förtviflan.

Sankte Per såg somliga af dem sitta och ligga med armarna utsträckta i oaflåtlig längtan och med ögonen stadigt vända uppåt. Andra hade slagit händerna för ansiktet, såsom för att utestänga den hopplösa fasan omkring dem. De voro alla orörliga, det var ingen af dem, som gitte göra en rörelse. Somliga lågo i vattenpölarna alldeles stilla, utan att försöka att komma upp ur dem.

Det förfärligaste var, att det var en sådan mängd af osaliga. Det var som om klyftans botten ej bestod af annat än kroppar och hufvuden.

Och Sankte Per greps af en ny oro. »Du skall få se, att han ej finner henne,» sade han till Vår Herre.

Vår Herre såg på honom med samma bedröfvade blick som nyss. Han visste nog, att Sankte Per ej behöfde vara orolig öfver ängeln.

Men för Sankte Per såg det alltjämt ut, som om ängeln ej kunde finna hans mor ibland den stora mängden af osaliga. Han bredde ut vingarna och sväfvade fram och tillbaka öfver afgrunden, medan han sökte henne.

På en gång fick en af de osaliga stackrarna nere i afgrunden syn på ängeln. Och han sprang upp och sträckte armarna mot honom och ropade: »Tag mig med, tag mig med!»

Då kom det på en gång lif i hela skaran. Alla millioners millioner, som försmäktade nere i helvetet, stormade upp i samma ögonblick och höjde sina armar och ropade efter ängeln, att han skulle föra dem med sig upp till det saliga paradiset.

Deras skrik hördes ända upp till Vår Herre och Sankte Per, hvilkas hjärtan darrade af sorg, då de hörde det.

Ängeln höll sig sväfvande högt öfver de fördömda, men alltsom han for fram och tillbaka för att upptäcka den han sökte, stormade alla efter, så det såg ut, som om de sopats fram af en hvirfvelvind.

Ändtligen hade ängeln fått syn på den han skulle hämta. Han lade ihop vingarna öfver ryggen och sköt ned som en blixt. Och Sankte Per ropade till i glad förvåning, då han såg honom slå armen om hans mor och lyfta upp henne.

»Säll vare du, som för min mor till mig!» sade han.

Vår Herre lade sakta sin hand på Sankte Pers skuldra, som ville han varna honom att ej för tidigt öfverlämna sig åt glädjen.

Men Sankte Per var färdig att gråta af glädje öfver att hans mor var räddad, och han kunde ej förstå, att något vidare kunde skilja dem. Och hans glädje förökades, då han såg, att hur snabb ängeln än varit, då han lyft upp henne, hade dock några af de fördömda lyckats att hänga sig fast vid henne, som skulle frälsas, för att bli förda upp till paradiset på samma gång som hon.

Det var nära nog en tolf stycken, som hade hängt sig fast vid den gamla kvinnan, och Sankte Per tänkte, att det var en stor ära för hans mor att hjälpa så många olyckliga upp ur fördömelsen.

Inte heller gjorde ängeln något för att hindra dem. Han tycktes alls ej besvärad af bördan, utan bara steg och steg och rörde ej vingarna med större ansträngning, än om han burit en död fågelunge till himmelen.

Men då såg Sankte Per, att hans mor började frigöra sig från de osaliga, som hängde fast vid henne. Hon grep fatt om deras händer och lossade deras tag, så att den ena efter den andra tumlade ned i helvetet.

Sankte Per kunde höra hur de bådo och anropade henne, men den gamla kvinnan tycktes ej vilja tillåta, att någon annan än hon själf skulle bli salig. Hon gjorde sig fri från allt fler och fler och lät dem störta ned i eländet. Och då de föllo, fylldes hela rymden af verop och förbannelser.

Då ropade Sankte Per och besvor sin mor, att hon skulle visa barmhärtighet, men hon ville ingenting höra, utan fortfor som förut.

Och Sankte Per såg hur ängeln flög allt långsammare, ju lättare hans börda blef. Sankte Per greps af sådan skräck, att hans ben sviktade och han måste falla på sina knän.

Ändtligen var det bara en enda osalig, som höll fast vid Sankte Pers mor. Det var en, som hängde om hennes hals, och som ropade och bad alldeles invid hennes öra, att hon skulle låta henne följa med in i det välsignade paradiset.

Då var ängeln med sin börda så långt kommen, att Sankte Per redan sträckte ut armarna för att taga emot modern. Han tyckte, att ängeln endast behöfde göra ännu ett par vingslag för att vara uppe på berget.

Men då höll ängeln med ens vingarna alldeles stilla, och hans ansikte blef så mörkt som en natt.

Ty nu hade den gamla kvinnan sträckt sina händer bakåt och gripit om armarna på den, som hängde om hennes hals, och hon ryckte och slet, till dess att det lyckades henne att skilja de hopknäppta händerna, så att hon blef fri också från denna sista.

Då den fördömda föll, sjönk ängeln flera famnar nedåt, och det såg ut, som om han ej mer orkade lyfta vingarna.

Han såg ned på den gamla kvinnan med djupt sorgsna blickar, hans grepp om hennes lif lossnade, och han

lät henne falla, som om hon varit en för tung börda för honom nu, sedan hon blifvit ensam.

Så svingade han sig med ett enda vingslag upp i paradiset.

Men Sankte Per låg kvar en lång stund på samma ställe och snyftade, och Vår Herre stod stilla bredvid honom.

»Sankte Per,» sade Vår Herre till sist, »aldrig trodde jag, att du skulle gråta så, sedan du var kommen till paradiset.»

Då lyfte Guds gamle tjänare upp sitt hufvud och svarade: »Hvad är detta för ett paradis, där jag hör mina kärastes jämmer och ser mina medmänniskors lidande!»

Men Vår Herres ansikte förmörkades af den djupaste sorg. »Hvad ville jag hellre än bereda er alla ett paradis af idel ljus lycka?» sade han. »Förstår du ej, att det var för den skull jag gick ned till människorna och lärde dem att älska sin nästa såsom sig själfva? Ty så länge de ej göra detta, finnes det ingen fristad i himmel eller på jord, där ej smärtan och bedröfvelsen kan hinna dem.»

* * *

FLYKTEN TILL EGYPTEN

Långt borta i en af Österlandets öknar växte för många, många år sedan en palm, som var både ofantligt gammal och ofantligt hög. Alla, som drogo fram genom öknen, måste stanna och betrakta henne, ty hon var mycket större än andra palmer, och man brukade säga om henne, att hon förvisso skulle komma att blifva högre än obelisker och pyramider.

Där nu denna stora palm stod i sin enslighet och skådade ut öfver öknen, fick hon en dag se något, som kom hennes väldiga bladkrona att vagga fram och åter af förvåning på den smala stammen. Borta vid ökenranden kommo två ensamma människor vandrande. De voro ännu på det afstånd, då kameler synas så små som myror, men det var alldeles säkert två människor. Två, som voro främlingar i öknen, ty palmen kände ökenfolket, en man och en kvinna, som hvarken hade vägvisare eller lastdjur eller tält eller vattensäck.

»Sannerligen,» sade palmen till sig själf, »dessa båda äro hitkomna för att dö.»

Palmen kastade snabba blickar omkring sig.

»Det förvånar mig,» sade hon, »att lejonen ej redan äro ute för att jaga detta byte. Men jag ser ej ett enda vara i rörelse. Icke heller ser jag någon af öknens röfvare. Men de komma nog.»

»Det väntar dem en sjufaldig död,» tänkte palmen. »Lejonen skola sluka dem, ormarna stinga dem, törsten förtorka dem, sandstormen begrafva dem, röfvarna fälla dem, solstynget förbränna dem, fruktan förgöra dem.»

Och hon försökte tänka på annat. Dessa människors öde gjorde henne vemodig.

Men på hela öknens rymd, som låg utbredd under palmen, fanns intet, som hon ej känt och betraktat sedan tusen år. Intet kunde fängsla hennes uppmärksamhet. Hon måste åter tänka på de båda vandrarna.

»Vid torkan och stormen,» sade palmen, anropande lifvets farligaste fiender, »hvad är det kvinnan bär på armen? Jag tror, att dessa dårar också föra med sig ett litet barn!»

Palmen, som var långsynt som de gamla bruka vara, såg verkligen rätt. Kvinnan bar på armen ett barn, som lutade hufvudet mot hennes axel och sof.

»Barnet har ej en gång tillräckligt med kläder på sig,» sade palmen. »Jag ser, att modern vikit upp sin kjortel och kastat den öfver det. Hon har i stor brådska ryckt det upp ur dess bädd och rusat bort med det. Jag förstår det nu: dessa människor äro flyktingar.

»Men de äro ändock dårar,» fortfor palmen. »Om ej en ängel beskyddar dem, borde de hellre hafva låtit fienderna göra sitt värsta mot dem, än de skulle hafva gifvit sig ut i öknen.

»Jag kan tänka mig, hur alltsammans tillgått. Mannen stod vid arbetet, barnet sof i vaggan, kvinnan hade gått ut för att hämta vatten. Då hon hunnit två steg utom dörren, har hon sett fiender komma anstormande. Hon har rusat tillbaka, hon har ryckt till sig barnet, ropat åt mannen att följa henne och begifvit sig af. Sedan hafva de varit på flykt hela dagen, de hafva helt säkert ej hvilat ett ögonblick. Ja, så har allt tillgått, men jag säger ändock, att om icke en ängel beskyddar dem – – –

»De äro så rädda, att de ännu ej känna hvarken trötthet eller andra lidanden, men jag ser, hur törsten lyser ur deras ögon. Jag måtte väl känna igen en törstig människas ansikte.»

Och då palmen kom att tänka på törsten, gick en krampryckning genom dess långa stam, och de långa bladens tallösa flikar rullade ihop sig, som om de hållits öfver eld.

»Vore jag en människa,» sade hon, »skulle jag aldrig våga mig ut i öknen. Den är bra modig, som vågar sig ut här utan att ha rötter, som nå ned till de aldrig sinande vattenådrorna. Här kan vara farligt äfven för palmer. Äfven för en sådan palm som jag.

»Om jag kunde råda dem, skulle jag bedja dem vända om. Deras fiender kunna aldrig blifva så grymma mot dem som öknen. Kanske de tro, att det är lätt att lefva i öknen. Men jag vet, att till och med jag understundom haft svårt att förblifva vid lif. Jag minnes en gång i min ungdom, då en stormil vräkte öfver mig ett helt berg af sand. Jag var nära att kväfvas. Om jag kunnat dö, skulle det blifvit min sista stund.»

Palmen fortfor att tänka högt, såsom gamla enslingar bruka.

»Jag hör en underbart melodisk susning ila fram genom min krona,» sade hon. »Alla flikarna på mina blad måtte ha råkat i dallring. Jag vet ej, hvad som genomfar mig vid åsynen af dessa stackars främlingar. Men denna bedröfvade kvinna är så skön. Hon för mig till minnes det underbaraste jag upplefvat.»

Och medan bladen fortforo att röra sig till en susande melodi, påminde sig palmen, huru en gång, för mycket länge sedan, två strålande människor hade gästat oasen. Det var drottningen af Saba, som kommit dit, åtföljd af den vise Salomo. Den sköna drottningen skulle vända åter till sitt land, kungen hade följt henne på vägen, och nu skulle de skiljas. »Till minne af denna stund,» sade då drottningen, »sätter jag nu en dadelkärna i jorden, och jag vill, att därur skall komma en palm, som skall växa och lefva, ända till dess att i Judaland uppstår en konung, som är större än Salomo.» Och då hon sagt detta, hade hon stuckit ned kärnan i jorden, och hennes tårar hade vattnat den.

»Hur kan det komma sig, att jag tänker på detta just i dag?» sade palmen. »Skulle denna kvinna kunna vara så skön, att hon påminner om den härligaste af drottningar, om henne, på hvars ord jag växt och lefvat intill denna dag?

»Jag hör mina blad susa allt starkare,» sade palmen, »och det låter vemodigt som en dödssång. Det är som om de spådde, att någon snart skulle bort ur lifvet. Det är godt att veta, att det ej gäller mig, eftersom jag ej kan dö.»

Palmen antog, att dödssuset i bladen måste gälla de två ensamma vandrarna. Helt visst trodde de också själfva, att deras sista stund nalkades. Man såg det på den uppsyn de visade, då de vandrade förbi ett af de kamelskelett, som kantade vägen. Man såg det på de blickar de kastade efter ett par förbiflygande gamar. Det kunde ju ej vara annorlunda. De måste förgås – –

De hade fått syn på palmen och oasen och skyndade nu ditåt för att finna vatten. Men då de ändtligen kommo fram, sjönko de samman i förtviflan, ty källan var uttorkad. Kvinnan lade utmattad ned barnet och satte sig gråtande vid källbrädden. Mannen kastade sig ned bredvid henne, han låg och hamrade på den torra jorden med sina båda näfvar. Palmen hörde, hur de talade med hvarandra om att de måste dö.

Hon hörde också af deras tal, att konung Herodes lät döda alla barn på två eller tre år af fruktan, att den store, väntade Judakonungen hade blifvit född.

»Det susar allt starkare i mina blad,» sade palmen. »Dessa stackars flyktingar se snart sin sista stund.»

Hon förnam också, att de fruktade öknen. Mannen sade, att det hade varit bättre att stanna och kämpa med krigsknektarne än att fly hit. Han sade, att de sålunda skulle funnit en lättare död.

»Gud skall bistå oss,» sade kvinnan.

»Vi äro ensamma bland rofdjur och ormar,» sade mannen. »Vi hafva ej mat och ej vatten. Hur skall Gud kunna bistå oss?»

Han slet sina kläder af förtviflan, och tryckte ansiktet mot marken. Han var hopplös som en man med ett dödssår i hjärtat.

Kvinnan satt upprätt med händerna knäppta öfver knäna. Men de blickar hon kastade utåt öknen, talade om en tröstlöshet utan gränser.

Palmen hörde, att det vemodiga suset i dess blad blef allt starkare. Kvinnan måtte också hört det, ty hon vände sina ögon uppåt mot trädkronan. Och i detsamma lyfte hon ovillkorligen sina armar och händer.

»O, dadlar, dadlar!» ropade hon.

Det låg så stor längtan i rösten, att den gamla palmen skulle önskat, att den ej varit högre än ginsten och att dess dadlar varit så lätt åtkomliga som törnbuskens nypon. Den visste nog, att dess krona hängde full af dadelklasar, men hur skulle väl människor kunna nå upp till en sådan svindlande höjd?

Mannen hade redan sett, hur oåtkomliga dadelklasarna hängde. Han lyfte ej en gång hufvudet. Han bad hustrun, att hon ej skulle längta efter det omöjliga.

Men barnet, som tultat omkring för sig själf och lekt med stickor och strå, hade hört moderns utrop.

Den lille kunde väl ej tänka sig, att hans moder ej skulle få allt hon önskade. Så snart man talade om dadlar, började han stirra på trädet. Han funderade och grubblade, hur skulle han få ned dadlarna. Hans panna nära nog lade sig i veck under de ljusa lockarna. Ändtligen flög ett småleende öfver hans ansikte. Han hade funnit ut medlet. Han gick fram till palmen och smekte den med sin lilla hand och sade med ljuft barnslig röst:

»Palm, böj dig! Palm, böj dig!»

Men hvad var nu detta, hvad var detta? Palmbladen susade, som om en orkan farit genom dem, och uppför den långa palmstammen steg rysning på rysning. Och palmen kände, att den lille var henne öfvermäktig.

Hon kunde ej motstå honom.

Och hon bugade med sin långa stam inför barnet, såsom människor buga inför furstar. I en väldig båge sänkte hon sig mot jorden och kom ändtligen så djupt ned, att den stora kronan med de dallrande bladen sopade ökensanden.

Barnet syntes hvarken förskräckt eller förvånadt, utan med ett fröjderop kom det och lossade klase efter klase ur den gamla palmens krona.

Då barnet tagit nog, och trädet alltjämt kvarlåg på marken, gick barnet åter fram, smekte det och sade med den ljufligaste röst:

»Palm, res dig! Palm, res dig!»

Och det stora trädet reste sig stilla och vördnadsfullt på sin spänstiga stam, allt medan bladen spelade som harpor.

»Nu vet jag för hvem de spela dödsmelodien,» sade den gamla palmen för sig själf, då den åter stod upprätt. »Det är ej för någon af dessa människor. »

Men mannen och kvinnan lågo på sina knän och prisade Gud.

»Du har sett vår ångest och förtagit den. Du är den starke, som böjer palmens stam såsom en rörstaf. För hvilken af våra fiender skola vi rädas, då din styrka skyddar oss?»

Nästa gång en karavan färdades genom öknen, sågo de resande, att den stora palmens bladkrona vissnat.

»Hur kan detta vara?» sade en resande. »Denna palm skulle ju ej dö, förrän hon sett en konung, som är större än Salomo.»

»Törhända har hon också sett honom,» svarade en annan af ökenfararna.

* * *

KEJSARINNANS KASSAKISTA

Biskopen hade låtit kalla inför sig pater Verneau. – Det var fråga om en högst ledsam affär.

Pater Verneau hade varit utsänd att predika i fabriksdistriktet i trakten af Charleroi, men hade råkat midt upp i en stor arbetsinställelse, då arbetarna varit skäligen vilda och tygellösa. Han berättade för biskopen, att han genast vid sin ankomst till den »svarta jorden» fått bref från en arbetarledare med innehåll, att det stod honom fritt att tala, men om han tillät sig att nämna Gud i sin predikan – rätt fram eller på krokvägar – så skulle det ställas till spektakel i kyrkan. »Och då jag kom upp på predikstolen och såg församlingen,» sade patern, »tviflade jag ej, att de skulle utföra sin hotelse.»

Pater Verneau var en liten, hoptorkad munk. Biskopen såg ned på honom som på en varelse af lägre art. En sådan där orakad, litet snuskig munk med det obetydligaste ansikte måste tydligen vara feg. Han var till och med rädd för honom, biskopen.

»Det har också blifvit anmäldt för mig,» sade biskopen, »att ni uppfyllde arbetarnas önskan. Men jag behöfver väl ej påpeka ...»

»Monseigneur,» afbröt pater Verneau i all ödmjukhet. »Jag trodde, att kyrkan om möjligt ville undvika störande uppträden.»

»Men en kyrka, som ej törs nämna Guds namn ...»

»Har monseigneur hört min predikan?»

Biskopen gick fram och åter i rummet för att lugna sig.

»Ni kan den naturligtvis?» sade han.

»Naturligtvis, monseigneur.»

»Låt mig då höra den, som den framfördes, pater Verneau, ord för ord, alldeles som den framfördes.»

Biskopen satte sig i sin länstol. Pater Verneau förblef stående.

»Medborgare och medborgarinnor,» började han, ögonblickligen fallande in i sin föredragston.

Biskopen spratt till.

»De tycka om att benämnas så, monseigneur.»

»Gör ingenting, pater Verneau,» sade biskopen, »fortsätt!» Biskopen genomfors af en lätt rysning; dessa två ord hade på ett underbart sätt satt honom in i situationen. Han såg för sig denna församling af den »svarta jordens» barn, som pater Verneau talat till. Han såg många råa ansikten, mycket lumpor, mycken vild lustighet. Han såg det folket, för hvilket ingenting blifvit gjordt.

»Medborgare och medborgarinnor,» började pater Verneau på nytt, »det finns här i landet en kejsarinna vid namn Maria Teresia. Hon är en utmärkt regent. Hon är den visaste och förträffligaste, som funnits i Belgien.

Andra regenter, medborgare, andra regenter få efterträdare vid sin död och förlora allt välde öfver sina folk. Ej så den stora kejsarinnan Maria Teresia. Kanske har hon förlorat tronen i Österrike och Ungarn, kanske hafva Drabant och Limburg öfvergått till andra herrar, men ej hennes goda grefskap Västflandern. I Västflandern, där jag bott dessa sista år, känner man ännu i dag ej till någon annan regent än Maria Teresia.

Vi veta, att kung Leopold bor i Brüssel, men han kommer oss ej vid. Det är Maria Teresia, som fortfar att regera där borta vid hafvet. Framförallt i fiskarbyarna. Ju längre ut mot hafvet man kommer, dess allsmäktigare regerar hon.

Icke den stora revolutionen och ej kejsardömet och ej holländarna hafva haft makt nog att störta henne. Hur skulle de? De hafva ej gjort något för hafvets barn, som kan förliknas vid hennes verksamhet.

Men hvad har hon icke skänkt folket på dynerna! Det är ovärderligt, medborgare!

För omkring hundrafemtio år sedan under hennes första regeringstid gjorde hon en resa genom Belgien. Då kom hon till Brüssel och Brügge, hon kom till Lüttich och Löwen, och då hon ändtligen sett nog af stora städer och bildprydda rådhus, kom hon äfven ut till kusten för att se hafvet och dynerna.

Det var ingen glad syn för henne. Hon såg hafvet större och mäktigare än att en människa kan strida med det. Hon såg kusten hjälplös och oskyddad. Där voro dynerna, men hafvet hade gått öfver dem förr och kunde göra så än. Där voro också några dammar, men de voro förfallna och hopsjunkna.

Där såg hon igensandade hamnar, där såg hon marschländer, så vattensjuka att endast vass och starr ville

växa där, där såg hon stormrifna fiskarhyddor, byggda nedom dynerna, liksom utkastade åt hafvet, och där såg hon fattiga, gamla kyrkor, som flyttats undan hafvet långt bort bland flygsand och strandhafre i oåtkomliga ödemarker.

Den stora kejsarinnan satt en hel dag ute vid hafvet. Hon lät berätta för sig om öfversvämningar och om bortsköljda byar. Hon lät visa sig platsen, hvarest en hel landsträcka sjunkit i hafvet. Hon lät ro sig dit ut, där det stod en gammal kyrka på sjöbottnen. Och hon lät räkna upp för sig de människor, som drunknat, och den boskap, som gått förlorad, då hafvet sist var innanför dynerna.

Under hela dagen tänkte kejsarinnan för sig själf: Hur skall jag hjälpa detta arma folket på dynerna? Jag kan ju ej förbjuda hafvet att höja och sänka sig, jag kan ej förbjuda det att undergräfva stranden. Icke heller kan jag binda vinden eller förneka den att stjälpa omkull fiskarenas båtar. Och alls icke kan jag föra fisken i deras garn eller förbyta strandhafren till närande hvete. Det är ingen monark i världen, som är så stark, att han kan hjälpa detta fattiga folk från dess olycka.

Nästa dag var en söndag, och kejsarinnan hörde mässan i Blankenberghe. Då var allt kustfolket ända från Dünkirchen till Sluis kommet dit för att se henne. Men före mässan gick kejsarinnan omkring och talade med folket.

Den första hon råkade var hamnfogden i Niéuport. »Hvad nytt hörs det från din stad?» sade kejsarinnan. – »Ingenting nytt,» sade hamnfogden, »annat än att Cornelis Aertsen fick sin båt kullvräkt i går natt af en kastvind och blef funnen i morse utanför vår kust, ridande på båtkölen.» – »Det var ju godt, han frälsade lifvet,» sade kejsarinnan. – »Det kan ingen veta,» sade hamnfogden, »ty han var vansinnig, då man förde honom i land.» – »Var det af rädsla?» sade kejsarinnan. – »Ja,» sade hamnfogden, »det var därför att vi i Nieuport ej hafva något att lita till i nödens stund. Cornelis visste, att hans hustru och de små barnen skulle få svälta ihjäl, om han förgicks, och den tanken skrämde väl vettet från honom.» – »Det är således det ni behöfver här ute på dynerna,» sade kejsarinnan, »något att lita på.» – »Det är det,» sade hamnfogden, »hafvet är osäkert, marken är osäker, fiske och förtjänst äro osäkra. Något att lita på, det är hvad vi behöfva.»

Kejsarinnan gick vidare, till dess hon kom till prästen i Heyst. »Hvad nytt från Heyst?» sade hon till honom. – »Ingenting nytt,» svarade han, »annat än att Jacob van Ravesteyn upphört med att dika ut marschlandet och gräfva ut hamnen och resa fyren och med allt annat nyttigt arbete han hade för händer.» – Hur kan det komma sig?» sade kejsarinnan. – »Han har fått ett arf», sade prästen, »och nu synes det honom mindre än han väntat.» – »Men då har han dock något säkert,» sade kejsarinnan. – »Ja visst,» sade prästen, »men då han har penningarna i sin hand, törs han ej våga några storverk af fruktan, att de ej skola förslå.» – »Alltså vore det något gränslöst stort, som behöfdes för att hjälpa er i Heyst,» sade kejsarinnan. – »Så är det,» sade prästen, »där är oändligt mycket att göra och ingenting kan bli gjordt, förrän man vet, att man har oändligt mycket att ta af.»

Kejsarinnan gick vidare, tills hon kom till lotsåldermannen i Middelkerke och kunde fråga honom om nyheter från hans stad. – »Ingenting nytt vet jag att omtala,» sade lotsåldermannen, »annat än att Jan van der Meer kommit i strid med Luca Neerwinden.» – »Verkligen?» – »Ja, de hafva funnit det där torskgrundet, som de båda sökt efter i hela sitt lif. De hade hört berättas om det från gammalt och jagat omkring på hafvet för att finna det och varit de bästa vänner hela tiden, men nu sedan de funnit det, hafva de blifvit ovänner.» – »Således hade det varit bättre, om de aldrig funnit det,» sade kejsarinnan. – »Ja,» sade lotsåldermannen, »förvisso hade det varit bättre.» – »Således det, som skulle hjälpa er i Middelkerke,» sade kejsarinnan, »det borde vara så väl doldt, att ingen kunde finna det.» – »Just så,» sade åldermannen, »väl doldt måste det vara, ty om någon funne det, blefve det bara fiendskap och strid om det, eller ock blefve det genast förbrukadt, och då gjorde det ingen nytta mer.»

Kejsarinnan suckade och kände, att hon ingenting förmådde. Hon gick sedan i mässan och under hela tiden låg hon på knä och bad, att hon ändock skulle kunna hjälpa folket. Och, med er tillåtelse, medborgare, mot slutet af mässan fick hon klart för sig, att det var bättre att göra litet än intet. Då folket kom ut ur mässan, ställde hon sig på kyrktrappan för att tala till det.

Det skall ingen västflandrare någonsin glömma hur hon då såg ut. Skön var hon som en kejsarinna, och klädd var hon som en kejsarinna. Hon hade låtit gifva sig krona och mantel och tagit spiran i hand. Hon hade högt uppsatt, hvitpudradt hår och en snodd med stora, äkta pärlor ringlade fram mellan hårbubblorna. Hon var klädd i rödt, lysande siden, men hela klädningen var öfverdragen med flamländska spetsar. Hon hade röda, högklackade skor med stora juvelspännen öfver vristen. Det är sådan hon ser ut, då hon regerar Västflandern än i dag.

Nu talade hon till kustborna och sade dem sin vilja.

Hon sade dem hur hon grubblat på hjälpmedel. Hon sade, att de nog visste, att hon ej kunde tvinga hafvet till stillhet eller binda fast vinden, att hon ej kunde föra fiskstimmen in under kusten eller förvandla strandhafren till hvete. Men hvad hon, arma människa, kunde göra för dem, det skulle dock ske.

De lågo alla på knä, medan hon talade. Aldrig förr hade de känt ett så mildt och moderligt hjärta slå för dem. Kejsarinnan talade så med dem om deras hårda lif, att de började gråta öfver hennes medlidsamhet.

Men nu, sade kejsarinnan, hade hon beslutat att lämna kvar hos dem sin kassakista med alla de skatter, som den kunde innehålla. Det skulle vara hennes gåfva till dem alla, som bodde ute på dynerna. Det var den enda hjälp hon kunde lämna, och hon bad dem förlåta, att den var så liten. Och hon hade tårar i ögonen, hon ock, då hon sade detta.

Hon frågade dem nu, om de ville lofva och svära att ej begagna skatten, förrän nöden ibland dem var så stor, att den ej kunde blifva större. Och vidare, om de ville svära, att de skulle låta den gå i arf till sina efterkommande, om de ej själfva behöfde den. Och till sist bad hon hvarje enskild man svära, att han ej skulle söka att bemäktiga sig skatten för egen del utan först höra hela fiskarbefolkningen.

Om de ville svära! Det ville de alla. Och de välsignade kejsarinnan och gräto af tacksamhet. Och hon grät och sade dem, att hon visste, att de behöfde ett aldrig sviktande stöd att lita till och oändliga skatter och onåbar lycka, men det kunde hon ej ge dem. Hon hade aldrig varit så maktlös, som här ute på dynerna.

Medborgare, utan att hon visste det, i kraft af den regentvishet, som var nedlagd hos denna stora kvinna, har hon dock lyckats nå mer än hon åsyftat, och det är därför man kan säga, att hon än i dag regerar Västflandern.

Det måste göra er en glädje att höra all den välsignelse, som genom kejsarinnans gåfva blifvit spridd öfver Västflandern. Folket där ute har något att lita på, som det så väl behöfver, som vi alla så väl behöfva. Hur stor nöden kan vara, så är där ingen förtviflan.

De hafva sagt mig där ute hur kejsarinnans kassakista ser ut. Som Sankta Ursulas skrin i Brügge, säga de, och ändå skönare. Den är en efterhärmning af domkyrkan i Wien, och den är af rent guld, men på sidofälten ser man kejsarinnans öden afbildade i klaraste alabaster. På de fyra små sidotornen lysa de fyra diamanter, som kejsarinnan ryckt ur den turkiske sultanens krona, och på gaflarna är hennes namnchiffer inlagdt med rubiner. Men då jag frågar dem, om de sett skrinet, säga de, att skeppsbrutna sjömän, som äro i lifsfara, alltid se skrinet simma framför dem på vågen till ett tecken, att de ej skola vara i förtviflan för hustru och barn, om de skulle komma att lämna dem.

Men dessa äro de enda, som sett skatten, annars har ingen kommit den så nära, att han kunnat räkna den.

Och ni vet, medborgare, att kejsarinnan ej sade till någon hur mycket den innehöll. Men om ni tviflar på hur nyttig den varit och är, så ber jag er fara ut till hafvet och se. Där har varit ett gräfvande och byggande alltsedan, och hafvet ligger nu kufvadt under vågbrytare och damm och gör ingen skada, och det finnes gröna ängar på insidan om dynerna, och badställen och växande städer åt hafssidan. Men för hvar fyr, som blifvit rest, och hvar hamn, som blifvit rensad, för hvart skepp, som börjat byggas, och hvarje damm, som blifvit uppkastad, har man alltid tänkt: Om ej de egna pengarna räcka, då få vi hjälp af vår nådiga kejsarinna Maria Teresia. Men det har bara varit som en sporre, de egna pengarna ha alltid räckt.

Ni vet också, att kejsarinnan ej sade hvar skatten befann sig. Var det ej välbetänkt, medborgare? Någon har den i förvar, men icke förr än alla beslutat sig för att dela den, skall den, som förvarar skatten, framträda och omtala hvar den finnes. Därför vet man, att hvarken nu eller i framtiden skall den blifva orättvist fördelad. Den är lika för alla. Hvar och en vet, att kejsarinnan tänker på honom lika mycket som på hans granne. Det kan ej bli tvister och afund bland folket där ute som på andra ställen, då det bästa är gemensamt.»

Biskopen afbröt pater Verneau.

»Det är nog,» sade han, »hur gjorde ni afslutningen?»

»Jag sade dem,» sade munken, »att det var en stor olycka, att den goda kejsarinnan ej också kommit till Charleroi. Jag beklagade dem, därför att de ej ägde hennes kassakista. Med de stora ting de hade föresatt sig att utföra, med det haf de hade att binda, och den flygsand de hade att styra, sade jag till dem, kunde säkert ingenting vara dem nödigare.»

»Nå?» frågade biskopen.

»Ett par kålrötter, ers högvördighet, och ett par hvisslingar, men då var jag redan nere från predikstolen. Eljes ingenting.»

»De hade förstått,» sade biskopen, »att ni talade med dem om Guds försyn.»

Munken bugade sig.

»De hade förstått, att ni ville visa dem, att denna makt, som de håna, därför att de ej se den, måste hålla sig undan. Att den skulle missbrukas i samma ögonblick, som den uppenbarade sig i förnimbar form. Jag lyckönskar er.»

Munken drog sig bugande mot dörren.

Biskopen kom efter honom, strålande af välvilja.

»Men kassakistan, de tro ännu på den där borta?...»

»Om de tro! Helt visst, monseigneur.»

»Och skatten, var det någonsin en skatt?»

»Med er tillåtelse, monseigneur, jag har svurit.»

»Nå, för mig. . .,» sade biskopen.

»Det är prästen i Blankenberghe, som har den i förvar. Han har låtit mig se den. Det är en liten träkista med järnbeslag.»

»Nå?»

»Och på dess botten ligga tjugo blanka Maria Teresia-thalrar.»

Biskopen smålog, men blef hastigt allvarsam.

»Kan man jämföra en sådan träkista och försynen?»

»Alla jämförelser äro orättfärdiga, monseigneur. Alla människotankar äro fåfängliga.»

Pater Verneau bugade sig ännu en gång och gled ut ur mottagningsrummet.

* * *

BERÄTTELSER
GUDSFREDEN

Det var en gång en gammal bondgård, och det var en julafton med tung himmel, såsom före ett stort snöfall, och med pinande blåst från norr. Det var just vid den tiden på eftermiddagen, då folk hade brådt med att afsluta sitt arbete, därför att man skulle gå och bada i badstugan. Därinne eldade man så häftigt, att lågan slog ut genom skorstenen, och massor af gnistor och sotflingor flögo för vinden och föllo ned på de snöhöljda uthustaken.

I och med det att lågan steg upp ur badstuskorstenen och reste sig öfver gården som en eldpelare, började alla människor känna, att julen var för handen. Pigan, som låg i förstugan och skurade, började småsjunga, fastän skurvattnet frös till is i baljan bredvid henne. Drängarna, som stodo i skjulet och höggo julved, började klyfva två vedträn i taget och svängde yxorna så lustigt, som hade arbetet endast varit en lek.

Ur boden kom en gammal kvinna med en stor hög runda vörtbrödskakor på armen. Hon gick långsamt öfver gården in i det stora, rödmålade boningshuset, och kom försiktigt in i storstugan, där hon satte ned brödet på långbänken. Så bredde hon duk på bordet och lade ut brödet i högar, ett stort och ett litet i hvarje. Hon var en besynnerligt ful gammal människa med rödaktigt hår, tunga, släpande ögonlock och ett eget stramt drag vid munnen och hakan, som skulle halssenorna vara för korta. Men nu i julkvällen var det en sådan frid och glädtighet öfver henne, att man just ej kunde se hur ful hon var.

Men det var en på gården, som icke var glad, och det var hon, som höll på att binda björkrisviskorna, hvilka skulle begagnas under badet. Hon satt framme vid spiseln och hade ett helt fång fint björkris framför sig på golfvet, men hon hade inga hållbara vidjor till att binda samman kvistarna. Storstugan hade ett långt och lågt fönster med små rutor, och genom dessa föll skenet från badstugan in i rummet, lekte på golfvet och förgyllde björkriset. Men flickan blef olyckligare, ju högre elden brann. Hon visste, att viskorna skulle falla isär, så snart man rörde vid dem, och att hon skulle få lida smälek af detta, åtminstone ända till dess det flammade en ny julbrasa i den där skorstenen.

Rätt som hon satt så och kände sig olycklig, kom där in i stugan den, som hon var mest rädd för af alla. Det var själfvaste Ingmar Ingmarson, husbonden. Säkert hade han varit i badstugan för att se till, att ugnen skulle bli het tillräckligt, och nu ville han se hur det gick med viskorna. Han var gammal, Ingmar Ingmarson, och han tyckte om det, som var gammalt. Och just därför att folk började lägga bort att bada i badstuga och låta piska sig med björkris, lade han stor vikt vid att det skulle göras på hans gård och göras riktigt.

Ingmar Ingmarson gick i en gammal fårskinnspäls och bar skinnbyxor och becksömsskor. Han var smutsig och orakad, säflig i sättet och kom in så stillsamt, att man likaså gärna kunde ha tagit honom för en tiggare.

Han hade ungefär samma drag och samma fulhet som hustrun, ty de voro släkt med hvarandra, och tösen hade af ålder lärt att ha helig vördnad för en hvar, som hade det utseendet. Ty det var mycket, bara det att vara af Ingemarernas gamla släkt, som alltid hade varit den förnämsta i bygden, men det mesta en människa kunde vara, var att vara Ingmar Ingmarson själf och vara rikast och klokast och mäktigast i en hel kyrksocken.

Ingmar Ingmarson kom fram till flickan, böjde sig ned efter en af de färdiga viskorna och svängde den genom luften. Och genast flögo riskvistarna åtskils, en hamnade på julbordet och en annan i himmelssängen.

»Hej du tös,» sade gubben Ingmar och skrattade, »tänker du, att man begagnar sådana viskor, då man badar hos Ingemarerna? Eller är du mycket rädd om skinnet, du flicka?»

När husbonden icke tog det värre än så, blef pigan modig och svarade, att hon nog skulle binda viskor, som höllo, om man bara gåfve henne vidjor att binda med.

»Får väl skaffa dig vidjor då, flickan min,» sade gamle Ingmar, ty han var i ett riktigt jullynne.

Han gick ut ur storstugan, klef öfver henne med skurbaljan och stannade på dörrstenen för att se sig om efter någon, som han kunde sända till björkhagen efter vidjor. Drängarna höllo ännu på med julveden, sonen kom ned från logen med julhalmen, de båda mågarna höllo på att släpa in arbetsåkdonen i skjulen, för att det skulle se helgdagslikt ut på gårdsplanen. Det var ingen af dem, som hade tid att gå bort från gården.

Då beslöt gubben helt saktmodigt att gå själf. Han gick snedt öfver gårdsplanen, som om han ämnade sig till fähuset, såg sig om för att veta, att ingen gaf akt på honom och gled så bakom ladugårdsväggen, där det fanns en något så när banad väg, som gick upp mot skogen. Gubben höll det ej för nödigt att tala om för någon hvart han gick, ty då kunde det nog ha fallit sonen eller mågarna in att bedja honom stanna hemma. Och gammalt folk vill helst ha sin egen vilja.

Han följde vägen öfver gärdena genom den lilla grandungen och kom fram till björkhagen. Här vek han af från vägen och vadade upp i snön för att finna ett par årsgamla björktelningar.

Vid samma tid hade vinden ändtligen blifvit färdig med det, som den arbetat på hela dagen. Den hade rifvit loss snön ur molnen, och nu kom den svepande uppåt skogen med ett långt släp af snöflingor efter sig.

Ingmar Ingmarson hade just lutat sig mot marken och skurit af en telning, då vinden kom farande alldeles fullastad med snö. I samma stund, som gubben rätade upp sig, pustade vinden till och blåste en hel hög flingor in i hans ansikte. Han fick ögonen fulla af snö, och vinden hvirflade så häftigt omkring honom, att han måste snurra rundt ett par gånger.

Hela olyckan torde nog i själfva verket ha berott därpå, att Ingmar Ingmarson blifvit gammal. I sina unga dagar skulle han väl ej ha blifvit hufvudyr af en snöstorm. Men nu gick allting så rundt för honom, som hade han svängt om i en julpolska. Och då han ville gå hemåt, gick han åt alldeles orätt håll. Han gick rätt in i den stora granskogen, som tog vid bakom björkhagen, i stället för att gå nedåt mot gärdena.

Mörkret föll hastigt, och bland ungträden i skogsbrynet fortsatte yrvädret alltjämt att hvina och svänga omkring honom. Gubben såg nog, att han gick bland granar, men han förstod ej, att detta var på tok, ty det växte granar också på den sidan om björkskogen, som vette mot gården. Men så kom han så långt inåt skogen, att det blef stilla och lugnt, stormen kändes ej, och träden blefvo höga och grofstammiga. Då såg han, att han råkat vilse och ville vända.

Han hade blifvit yr och upphetsad, däraf att han kunnat gå vilse, och där han stod midt i spårlösa skogen,

hade han ej nog reda i hufvudet till att känna på sig hvaråt han skulle gå. Han tog först af åt ett håll och så åt ett annat. Ändtligen föll det honom in att gå tillbaka i sina egna spår, men så kom mörkret, och han kunde ej följa dem. Och det blef bara högre och högre träd omkring honom. Han måtte gå hur han ville, så förstod han, att han kom längre och längre från skogsbrynet.

Det var som förgjordt och förtrolladt, att han skulle löpa omkring där på skogen hela kvällen och komma för sent till badningen.

Han vände om mössan och knöt om strumpebandet, men han förblef lika yr i hjärnan för den skull. Och det blef alldeles mörkt, och han började tro, att han skulle bli tvungen att stanna i skogen öfver natten.

Han stödde sig mot en granstam och stod stilla för att få reda i tankarna. Den här skogen var han väl bekant med, han hade gått här så mycket, att han borde känna hvartenda träd. Han hade gått här som pojke och vallat får. Han hade gått här och satt ut snaror för skogsfågeln. I ungdomen hade han varit med om att hugga ned skogen. Han hade sett den ligga fälld på stubbmarken, och han hade sett den växa upp på nytt.

Ändtligen tyckte han, att han började känna igen, hvar han var, och han trodde, att om han bara gick så och så, skulle han komma rätt. Men hur han gick, kom han endast längre och längre in i skogsdjupet.

En gång kände han fast och glatt mark under foten, och då förstod han, att han ändtligen var kommen in på en väg. Den försökte han nu följa, ty en väg skulle väl ändå alltid föra någonstans. Men så löpte vägen in på en skogsäng och där hade yrvädret fritt spelrum, där fanns ej mer någon stig, där var endast drifvor och djup snö. Då sjönk modet på gubben, och han kände sig som en arm stackare, som skulle nödgas dö ute i vildmarken.

Han började bli trött af att släpa sig fram genom snön, och gång på gång satte han sig ned på en sten för att hvila. Men så snart han satte sig, höll han på att somna, och han visste, att han skulle frysa ihjäl, om han somnade. Därför försökte han gå och gå, det var det enda, som kunde rädda honom.

Men bäst han gick, kunde han ej motstå lusten att sitta ned. Han tyckte, att bara han fick hvila, så brydde han sig ej mycket om att det skulle kosta hans lif.

Han erfor ett sådant behag af att sitta stilla, att dödstanken ej alls plågade honom. Han kände ett slags glädje vid att tänka på att då han vore död, skulle det läsas upp långa personalier öfver honom i kyrkan. Han kom ihåg, hur vackert gamle prosten hade talat öfver hans far, och helt säkert skulle det nu blifva sagdt något vackert också öfver honom. Det skulle talas om att han ägt den äldsta gården i bygden, och det skulle talas om den heder, som det ligger i att vara kommen af en ansenlig ätt. Och så skulle det nämnas om ansvaret.

Jo, jo men, det var ansvar vid saken, det hade han alltid vetat. Man fick hålla ut till det yttersta, då man var en af Ingemarsönerna.

Det for igenom honom såsom en stöt, att det ej var något hedersamt för honom att blifva funnen ihjälfrusen uppe i vilda skogen. Han ville ej ha in detta i sitt eftermäle. Och så steg han åter upp och började vandra. Då hade han suttit stilla så länge, att hela massor af snö välte ned från hans päls, då han började röra sig.

Men så om en stund satt han åter och drömde.

Nu kom dödstanken än ljufvare till honom. Han tänkte igenom hela begrafningen och all den heder, som skulle visas hans döda kropp.

Han såg det stora gästabudsbordet dukadt i högtidssalen i öfvervåningen, prosten och prostinnan i högsätet, lagmannen sittande där med hvitt krås utbredt öfver det smala bröstet, majorskan ståtande i svart siden och

tjock guldkedja virad många varf kring halsen.

Han såg alla gästabudsrummen dragna med hvitt. Hvita lakan för fönsterna, hvitt öfver möblerna! Granrisadt på vägen alltifrån förstugan ända ned till kyrkan!

Bak och slakt och brygd och byk i två veckor före begrafningen. Tjugu famnar ved uppeldade på fjorton dagar.

Liket på bår i innerstugan, os i de nyuppeldade rummen. Sång vid liket då kistlocket påskrufvas, silfverplåtar på kistan. Hela gården vimlande af gäster.

Allt byalaget i rörelse för att laga i ordning »förning», alla kyrkhattarna uppborstade, allt höstbrännvin utdrucket under grafölet, alla vägar myllrande af folk som vid en marknad.

Åter for gubben upp. Han hade hört dem sitta och tala om honom under grafölet. »Men hur kunde han gå och frysa ihjäl på det sättet?» frågade lagmannen. »Hvad kunde han ha att göra uppe i storskogen?»

Och så svarade kaptenen, att det hade väl berott på julöl och brännvin.

Och detta väckte honom på nytt. Ingemarsönerna voro nyktert folk. Det skulle ej sägas om honom, att han varit oredig i sin sista stund. Han började åter gå och gå. Men han var så trött, att han knappast kunde stå. Han var kommen högt uppåt skogen nu, det märkte han, ty där var en oländig mark, full af stora klippor, sådana som ej funnos längre ned. Han fastnade med foten mellan ett par stenar, så att han knappast kunde komma lös, och under tiden stod han och jämrade sig. Det var alldeles förbi med honom.

Rätt som det var, föll han omkull öfver en stor rishög. Han föll mjukt på snö och ris, så det skedde honom ingen skada, men nu gitte han ej resa sig vidare. Han hade ej lust till något annat i världen än att sofva. Han lyfte undan riset en smula och kröp in under det, som hade det varit en fäll. Men då han sköt in kroppen under kvistarna, kände han, att därinne i högen låg något, som var varmt och mjukt. Här ligger visst en björn och sofver, tänkte han.

Han kände hur djuret rörde sig och hörde hur det vädrade omkring sig. Han låg stilla i alla fall. Han tänkte intet annat än att björnen gärna kunde få äta upp honom. Han orkade ej gå ett steg till för att komma undan honom.

Men björnen tyckte sig väl ej vilja göra något åt den, som sökte skydd under hans tak under en sådan ovädersnatt. Han flyttade sig något längre ned i sin håla liksom för att ge rum åt gästen, och strax därefter sof han med jämna, susande andetag.

*

Under tiden hade de ej mycken julfröjd nere i den gamla Ingmarsgården. De hade sökt Ingmar Ingmarson hela julkvällen.

Först hade de gått rundt i hela boningshuset och i alla uthusen. De hade sökt från vinden till källaren. Sedan hade de gått omkring till granngårdarna och frågat efter Ingmar Ingmarson.

Då de ej funnit honom, hade söner och mågar begett sig ut kring marker och gärden. Blossen, som skulle hafva lyst kyrkvandrarna vid färden till julottan, tändes och buros under det rasande yrvädret omkring på vägar och stigar. Men vinden hade sopat igen alla spår, och dess hvinande förtog ljudet af rösterna, då de sökte ropa och hojta. De voro uppe och ute till långt öfver midnatt, men då insågo de klarligen, att de måste vänta till dager, om de skulle finna den försvunne.

I den första bleka dagningen voro alla på Ingmarsgården åter uppe, och karlarna stodo på gården färdiga att bege sig till skogen. Men innan de hunnit gå, kom den gamla husmodern och kallade in dem i storstugan. Hon bjöd dem sitta ned på långbänkarna i stugan, själf satte hon sig vid julbordet med bibeln framför sig och började läsa. Och då hon efter fattig förmåga sökt efter hvad som kunde vara passande att läsa under en sådan stund, hade hon funnit rätt på historien om mannen, som for från Jerusalem till Jericho och föll i röfvarehänder.

Hon läste långsamt och sjungande om den nödställde, som blef hulpen af den barmhärtige samaritanen. Söner och mågar, döttrar och sondöttrar sutto omkring henne på bänkarna. De voro alla lika henne och hvarandra, stora och tungföra med fula, gammalkloka ansikten, ty alla voro af Ingemarernas gamla ätt. Alla hade rödaktigt hår, fräknig hy och ljusblå ögon med hvita ögonfransar. De kunde väl annars te sig olika nog, men de hade alla ett strängt drag kring munnen, sömniga ögon och tunga rörelser, såsom hade de svårt för allting. Men på hvar och en af dem kunde man dock se, att de hörde till de ypperste i bygden, att de visste med sig, att de voro för mer än andra.

Alla Ingmarsönerna och Ingmarsdöttrarna drogo djupa suckar under läsningen. De frågade sig om någon samaritan hade funnit husbonden och tagit vård om honom. Ty för alla Ingmarsönerna var det som hade de mistat något af sin egen själ, då någon, som hörde till ätten, träffades af en olycka.

Den gamla kvinnan läste och läste och kom till frågan: »Hvilken var nu hans nästa, som för röfvarena kommen var?» Men innan hon hunnit läsa svaret, sköts dörren upp och gamle Ingmar kom in i rummet.

»Mor, far är här,» sade en af döttrarna, och det blef aldrig uppläst, att mannens nästa var den, som hade bevisat honom barmhärtighet.

*

Något senare framåt dagen satt husmodern åter på samma plats och läste i sin bibel. Hon var ensam, kvinnorna hade gått till kyrkan, och männen voro på björnjakt i storskogen. Så snart Ingmar Ingmarson hade ätit och druckit, hade han tagit sönerna med sig och begifvit sig till skogs på björnjakt. Ty det är så, att björnen är det en mans plikt att fälla, hvar och när han råkar honom. Det går ej an att skona en björn, ty förr eller senare får han dock smak på kött, och då sparar han hvarken djur eller människa.

Men sedan de gått bort till jakten, hade den gamla husmodern fått en stor ängslan öfver sig och hade tagit till att läsa. Nu började hon läsa om det, som den dagen predikades i kyrkan, men hon kom ej längre än till detta, »Frid på jorden, och människorna en god vilje!» Hon blef sittande och stirrade på dessa ord med sina slocknande blickar, och allt emellanåt drog hon en tung suck. Hon läste ej vidare, men hon upprepade gång på gång med långsam och släpande röst: »frid på jorden, människorna en god vilje!»

Så kom äldsta sonen in i stugan, just medan hon på nytt höll på att släpa sig igenom orden. »Mor,» sade han mycket lågt.

Hon hörde honom, men vände ej ögonen från boken, då hon frågade: »Är du ej med i skogen?» – »Jo,» sade han än lägre, »jag har varit med där.»

»Kom hit fram till bordet,» sade hon, »så att jag ser dig.» Han kom närmare, men då hennes blick föll på honom, såg hon, att han darrade. Han måste gripa om bordkanten för att kunna hålla händerna stilla. »Har ni fällt björnen?» frågade hon åter. Nu kunde han ej svara mer, han endast skakade på hufvudet.

Gumman steg upp och gjorde hvad hon ej gjort, sedan sonen varit barn. Hon gick till honom, lade smekande sin hand på hans arm, klappade honom på kinden och drog ned honom på bänken. Så satte hon sig bredvid honom och höll hans hand i sin. »Säg mig nu hvad som har händt, gossen min.»

Karlen kände igen smekningen, som tröstat honom i barndomen, då han varit olycklig och hjälplös, och han blef rörd, så att han började gråta. »Jag kan förstå, att det är något med far,» sade hon. – »Ja, men det är värre än så,» snyftade sonen. – »Är det värre än så?» Karlen grät allt häftigare, han visste ej hur han skulle få makt med sin röst. Slutligen lyfte han upp sin grofva hand med de breda fingrarna och pekade på detta, som hon nyss läst. »Frid på jorden.»

»Är det något med detta?» frågade hon. – »Ja,» svarade han. – »Är det något med julfreden?» – »Ja.» – »Ni ville göra en ond gärning i morse.» – »Ja.» – »Och Gud har straffat oss?» – »Gud har straffat oss.»

Hon fick nu ändtligen höra hur det hade gått till. De hade sökt sig fram till björnidet, och då de varit så nära, att de kunnat se rishögen, hade de stannat för att göra i ordning bössorna. Men innan de voro färdiga, kom björnen rusande ut ur idet och rätt på dem. Han såg hvarken åt höger eller vänster, han kom rakt emot den gamle Ingmar Ingmarson och gaf honom ett slag öfver hjässan, som fällde honom, såsom hade han träffats af blixten. Men ingen af de andra anfölls af björnen, utan han bröt sig fram förbi dem och rusade bort genom skogen.

*

På eftermiddagen foro Ingmar Ingmarsons hustru och son till prostgården och anmälde dödsfallet. Sonen förde ordet. Den gamla husmodern satt och hörde på med ett ansikte, som var orörligt som en stenbild.

Prosten satt i sin länstol framme vid skrifbordet. Han hade haft sina böcker framme och antecknat dödsfallet. Han gjorde det litet långsamt, han ville ha tid att tänka öfver hvad han skulle säga till änkan och sonen, ty detta var dock ett ovanligt fall. Sonen hade helt öppet berättat hur alltsammans tillgått, men prosten skulle ha velat veta huru de själfva togo saken. Det var ett egendomligt folk där borta i Ingmarsgården.

Då nu prosten slog ihop boken, sade sonen:

»Vi tänkte också säga prosten, att vi ej vilja hafva några personalier öfver far.»

Prosten sköt glasögonen upp i pannan och såg skarpt forskande öfver till den gamla kvinnan. Hon satt lika orörlig som förut. Hon endast vred något litet på näsduken, som hon höll mellan händerna.

»Vi skola begrafva honom på en hvardag,» fortfor sonen.

»Jaså, jaså,» sade prosten. Det var så, att det svindlade för honom. Gamle Ingmar Ingmarson skulle komma i jorden, utan att någon skulle veta det. Kyrkfolket skulle ej stå på vallen och se ståten, då han bars till grafven.

»Det blir intet graföl efter honom. Vi ha låtit grannarna veta det, så att de ej skola behöfva tänka på någon förning.»

»Jaså, jaså,» sade prosten på nytt. Kunde ej komma sig för med något annat. Han visste väl hvad det var för sådant folk att afstå från grafölet. Han hade sett hur det tröstat både änkor och faderlösa, att de fått hålla ett ståtligt graföl.

»Det blir intet liktåg, bara jag och bröderna mina.»

Prosten såg liksom vädjande bort till gumman. Kunde hon då verkligen vara med om detta? Han undrade om sonen uttalade hennes vilja. Hon satt där ju och lät plundra sig på allt det, som måste vara henne dyrbarare än silfver eller guld.

»Vi skola ej ha klockringning och ej silfverplåtar på kistan. Vi vilja ha det så, mor och jag, men vi tala om det för prosten för att höra om han tycker, att det är orätt mot far.»

Nu talade också kvinnan. »Det är så, att vi vilja veta om prosten tycker, att det kan vara orätt mot far.»

Prosten teg ännu och då fortsatte kvinnan ifrigare: »Jag skall säga prosten, att hade min man brutit mot kung eller fogde eller hade jag måst skära ned honom ur galgen, skulle han ändock fått en hederlig begrafning, såsom hans far före honom, ty Ingemarsönerna frukta ingen, och det är ingen de behöfva gå ur vägen för. Men om julen har Gud satt fred mellan djur och människor, och det arma djuret höll Guds bud, men vi bröto det, och därför äro vi nu under Guds straff. Och det går ej an för oss att fara fram med ståt och uppståndelse.»

Prosten reste sig och gick bort till gumman.

»Det är rätt hvad ni säger,» sade han, »och ni skall följa er egen vilja.» Och ovillkorligen, tillade han, kanske mest för sig själf: »Ingemarerna äro storslaget folk.»

Gumman rätade litet på sig vid dessa ord. Prosten såg henne för ett ögonblick såsom en symbol för hela ätten. Han förstod hvad som sekel efter sekel hade gett dessa tungföra och fåmälta människor makt att vara hela socknens ledare.

»Det tillhör Ingemarsönerna att ge folket ett godt föredöme,» sade hon. »Det tillkommer oss att visa, att vi äro ödmjuka inför Gud.»

* * *

EN HISTORIA FRÅN HALSTANÄS

Någonstädes utmed vägen låg förr i världen en gammal gård, som kallades Halstanäs. Den hade skogsbrynet alldeles bakom sig och var lågbyggd med långa räckor af rödmålade hus. Bredvid boningshuset stod en stor hägg, som öfversållade det röda tegeltaket med svarta bär. En vällingklocka med skärmtak – hängde uppe öfver stallgafveln.

Alldeles utanför köksdörren fanns ett dufslag med små, nätta balustrader vid flyghålen, på kontorsväggen hängde en ekorrbur, som bestod af två små, gröna hus och ett stort ståltrådshjul, och framför den stora syrenhäcken stod en hel lång rad af barktäckta bikupor.

Gården hade en damm, som var full af breda rudor och smärta vattenödlor. Den hade en hundbur vid inkörsporten, den hade hvita grindar vid allén och vid trädgårdsgången och öfverallt, där en grind kunnat anbringas.

Den hade stora vindar med mörka vindskontor, som gömde urmodiga officersfrackar och hundraåriga fruntimmershattar. Den hade stora kistor, fyllda med silkeschalar och »brudgrannlåt», den hade gamla klavér och violiner och gitarrer och fagotter.

I byråar och skåp lågo handskrifna visor och gamla, gulnade bref, på väggarna i förstugan hängde jaktgevär och stora pistoler och skinnklädda jaktväskor, på golfven lågo trasmattor, där spillror af gamla satinklädningar voro sammanväfda med utnötta bomullsgardiner.

Gården hade en stor förstugukvist, där hundrofvan sommar efter sommar kröp uppför ett glest spjälgaller. Den hade stora, gula förstugudörrar, som stängdes med klinka och järnslå, den hade förstuga, som var strödd

med enris, den hade låga fönster med många små rutor och tunga träluckor.

En sommar kom gamle öfverste Beerencreutz resande till just denna gård. Det lär nog ha varit något af åren närmast efter det, då han flyttat från Ekeby. På den tiden var han inackorderad i en bondgård i Svartsjö, och det var blott sällan han begaf sig ut på resor. Han hade kariolen och hästen i behåll, men de fingo merendels vara i stillhet året om. Han sade alltid, att nu hade han blifvit gammal på allvar, och för gammalt folk passar det bäst att sitta hemma.

Beerencreutz hade också svårt att lämna det arbete han hade företagit sig. Han höll på att väfva mattor till sina två rum, stora, mångfärgade mattor i rikt och underfullt utfunderade mönster. Detta tog honom en oändlighet af tid, framförallt därför att han hade sin egen metod att väfva på. Han begagnade nämligen ingen väfstol, utan spände ut garnet tvärs öfver sitt ena rum, från vägg till vägg. Det gjorde han, på det att han skulle kunna öfverse hela mattan på en gång, men att sedan smyga in väften och slå samman trådarna till en fast mattväf, det var intet litet arbete. Och så var det mönstret, som han tänkte ut själf, och färgerna, som skulle passas samman. Det tog mer tid för öfversten än någon kunde tro.

Medan Beerencreutz arbetade på att få mönstret att gå ihop, och medan han arbetade med skel och inslag, satt han ofta och tänkte på Vår Herre. Han satt nog i en än större väfstol, han, och hade ett än underfullare mönster att väfva efter. Och öfversten förstod, att det fick lof att vara både ljust och mörkt i den väfven, för att den skulle taga sig något ut. Men Beerencreutz kunde ibland sitta och fundera på detta så länge, att han tyckte sig se hur hans lif och de människors lif, som han känt och följt, bildade en liten del af Guds stora väf, och han såg det stycket så tydligt utbredt för sig, att han kunde se både konturer och färger. – Och om man nu frågat Beerencreutz riktigt noga, skulle han erkänt, att han väfde in sitt eget och sina vänners lif i mattan i en ringa efterlikning af det, som han menade, att han hade sett framställdt i Guds väfstol.

Men så upptagen öfversten var, brukade han dock göra en tur till några gamla gästvänner hvarje år strax efter midsommar. Han tyckte af gammalt bäst om att resa genom landet vid denna tid, då klöfvern ännu doftade på ängarna, och då blåa och gula midsommarblomster blommade utmed vägkanterna i två långa, obrutna linier.

Detta år hade öfversten knappast hunnit ut på stora landsvägen, förrän han mötte sin gamle vän fänrik von Örneclou. Och fänriken, som året om var ute på resor och kände alla gårdar i Värmland, gaf honom ett godt råd. »Far till Halstanäs och hälsa på fanjunkar Vestblad,» sade han till öfversten. »Jag vill säga bror, att jag inte vet en gård i hela landet, där jag trifs bättre.»

»Hvad är det för en Vestblad bror talar om?» sade öfversten. »Bror kan inte mena den galne fanjunkarn, som majorskan körde på porten.»

»Just den menar jag,» sade fänriken, »men Vestblad är inte den han var förr. Han har blifvit gift med en fin fröken, med ett riktigt durabelt fruntimmer, öfverste, som har gjort folk af honom. Det var en särdeles oväntad tur och lycka för Vestblad, att en så utmärkt dam blef kär i honom. Hon är väl ej så ung just, men ung är ej Vestblad heller. Käre bror bör fara till Halstanäs och skåda på kärlekens underverk.»

Och så for öfversten till Halstanäs för att se om Örneclou talat sanning. Han hade nog ibland undrat hvad det blifvit af Vestblad. I ungdomen hade denne farit fram så vildt, att icke en gång majorskan på Ekeby kunnat ha fördrag med honom. Hon hade ej kunnat tåla honom på Ekeby mer än ett par år, sedan hade hon nödgats drifva bort honom. Vestblad hade varit så djupt förfallen, att en kavaljer knappast velat umgås med honom. Och nu påstod Örneclou, att han ägde en gård och var gift med ett framstående fruntimmer.

Så reste öfversten fram till Halstanäs och såg då vid första ögonkastet, att det var en riktig gammal herregård. Han behöfde bara se björkallén med alla de inskurna namnen och de höga, utgrenade träden. Han

hade aldrig sett sådana björkar annat än på gamla, ansenliga ställen.

Öfversten körde sakta in på gården och för hvarje ögonblick blef han allt nöjdare. Där funnos lindhäckar af den riktiga sorten, så täta, att man kunde gå ofvanpå dem, och där funnos ett par terrasser med stentrappsteg, som legat där så länge, att de halft hade gräft sig ned i jorden.

Då öfversten for förbi dammen, såg han rudornas mörka ryggar skymta i det gulaktiga vattnet. Dufvorna flögo upp från vägen med smällande vingslag, ekorren stannade sitt hjul, bandhunden låg stilla med nosen på frambenen, viftade och småmorrade på samma gång.

Alldeles bredvid förstugukvisten såg öfversten en myrstack, där myrorna gingo ostörda i sina ärenden fram och åter, åter och fram. Han såg på blomlisten i gräskanten, där växte alla de gamla sorterna, narcissa och vintergröna och morgonstjärna och taklök. Men uppe i gräsvallen växte små, hvita bellis, som blifvit så gamla på orten, att de sådde sig själfva och voro hållna som ogräs.

Beerencreutz upprepade det för sig själf. Detta var verkligen en riktig herregård, här hade visserligen både växter och djur och människor den allra största trefnad.

Då han ändtligen körde upp till förstugudörren, blef han mottagen så väl, som han kunde önska, och så snart han borstat af sig resdammet, blef han förd till bords. Och han bjöds på god, riklig, gammaldags mat, och till efterrätt fick han strufvor, sådana som hans mor brukade bjuda honom, då han kom hem från skolan om julen och som han aldrig förr ätit maken till någonstädes i världen.

Och Beerencreutz lade med förvåning märke till fanjunkar Vestblad. Där såg han honom gå omkring stilla och nöjd med lång pipa i munnen och rökmössa på hufvudet. Han hade en gammal hvardagsrock, som han hade svårt för att krypa ur, då han skulle göra sig fin till middagen. Detta var den enda kvarlefva af gammal vildman, som Beerencreutz såg hos honom. Han gick och skötte arbetsfolk, räknade dagsverken, såg efter hur det växte på åker och äng, plockade en ros till sin fru, då han gick genom trädgården, och hvarken svor eller spottade.

Men mest förvånad blef öfversten, då han såg, att den gamle fanjunkar Vestblad förde böcker. Han tog in öfversten på kontoret och visade honom stora böcker med röda skinnryggar. Och dem förde han själf. Han linierade upp dem med rödt bläck och svart bläck, textade konton och namn och skref upp allt ända till ett brefporto.

Men fanjunkare Vestblads fru, som var en född fröken, kallade Beerencreutz för kusin, och de kommo snart att räkna släkt med hvarandra, och talade om alla släktingar. Och till sist fick Beerencreutz sådant förtroende för fru Vestblad, att han rådgjorde med henne om mattväfven.

Det var gifven sak, att Beerencreutz skulle stanna öfver natten. Han blef bäddad i bred sparlakanssäng på ett helt lass bolstrar i det bästa gästrummet till höger i förstugan, alldeles bredvid sängkammaren.

Öfversten somnade godt, så snart han kommit i säng, men frampå natten vaknade han. Han steg då genast ur bädden och gick och skrufvade luckorna från fönstret.

Han hade utsikt åt trädgårdssidan, och nu såg han i den ljusa sommarnatten alla gårdens gamla äppelträd, som stodo knotiga med maskstungna blad och med otaliga stöttor under de murkna grenarna. Han såg den stora vildapeln, där man till hösten skulle kunna skörda hela tunnor af oätbar frukt. Han såg jordgubbarna, som just hade börjat rodna under de täta tufvorna.

Öfversten stod och såg på det, som om han ej hade råd att sofva. Utanför sitt fönster hemma i bondgården hade han en stenig skogsbacke med ett par enbuskar. Det var ej utan, att en sådan man som Beerencreutz

kände sig mera hemmastadd bland klippta häckar och blommande rosor.

När man ser en trädgård en stilla natt, får man ofta en känsla af att den ej kan vara äkta och verklig. Den kan vara så stilla, att man snarast kan tycka sig vara på en teater, man tror, att träden äro målade och rosorna hopklistrade af papper. Och något sådant var det också, som öfversten kände, bäst han stod där. Det kan ej vara möjligt, tänkte han, att allt detta är riktigt. Det är väl en dum dröm.

Men så föllo sakta ett par rosenblad till marken från den stora törnrosbusken, som stod alldeles utanför fönstret, och då kände han åter, att allt var äkta. Allt var äkta och riktigt, dag som natt var det samma frid och belåtenhet öfver alltsamman.

Då han åter gick och lade sig, lät han fönsterluckorna stå öppna. Han låg i sin högbäddade säng och såg gång på gång ut på rosenbusken. Det var ej ord för hvad den behagade honom. Han tyckte nog, att det var märkvärdigt, att en sådan en som Vestblad skulle ha ett sådant paradisbarn utanför sitt fönster.

Ju mer öfversten tänkte på Vestblad, ju mer förvånade det honom, att den fålen hade hamnat i ett sådant stall.

Det hade ej varit mycket med honom på den tiden, då han blifvit bortkörd från Ekeby. Det hade ej varit lätt att förutse, att han skulle bli en stadgad och förmögen man.

Öfversten låg och småskrattade och undrade om Vestblad kom ihåg numera hur han brukade roa sig förr i världen, då han bodde på Ekeby. Så snart det kom en riktigt mörk och ruskig natt, hade han brukat smörja in sig med fosfor, sätta sig upp på en svart häst och rida bort öfver bruksbackarna, där smeder och mjölnare hade sina bostäder. Och om då någon gammal kvinna händelsevis tittat ut och sett en ryttare spränga förbi, lysande af blåhvitt ljus, så hade hon skyndat sig att stänga både lucka och spjäll och sagt, att i natt var det bäst att väl läsa sina böner, ty nu var den onde själf ute på själajakt.

Åja, åja, att skrämma enfaldigt folk på det där sättet, det var det mången, som roade sig med förr i tiden. Men Vestblad dref skämtet längre än någon annan öfversten hört talas om.

Det hade dött en gammal rotegumma i Viksta, som var ett torp under Ekeby. Och Vestblad råkade att få veta det, och likaså fick han veta, att liket var utflyttadt och inburet i en lada. Då det blef natt tog Vestblad på sig eldkläderna, besteg den svarte hästen och red bort i sporrstreck. Och folk på torpet, som varit uppe och ute, hade sett en eldryttare rida upp till ladan, där liket låg, kretsa omkring den tre gånger och så försvinna in genom porten. Man hade också sett ryttaren komma ut, återigen kretsa tre gånger om huset och så försvinna.

Men på morgonen, när man kommit till ladan, för att se till liket, hade det varit borta. Och då trodde man, att den lede fienden hade bemäktigat sig den döda och fört bort henne, och härmed hade man låtit sig nöja.

Men ett par veckor senare fann man liket uppkastadt på höskullen inne i ladan, och så blef det stort bråk om saken. Då spanade man ut hvem eldryttaren var, och bönderna lade sig på lur för Vestblad för att få ge honom en minnesbeta, och majorskan ville ej se honom mer vid sitt bord och i sitt hus, utan fyllde hans matsäcksskrin och bad honom draga annorstädes hän.

Och Vestblad for ut i världen, han, och gjorde sin lycka.

Med ens erfor nu öfversten något helt besynnerligt. Det var nästan något i den vägen, som om han skulle börja bli rädd. Hade just aldrig förr riktigt tänkt på hur otäck den där historien var. Hade nog skrattat åt den till och med, det var ju ej vanligt, att man tog sig så mycket af hvad som hände en gammal rotekäring. Men Gud sig förbarme, så rasande man skulle blifvit, om någon gjort så mot ens egen mor.

Det kom som en kväfvande känsla öfver öfversten. Han andades med svårighet. Det stod skrämmande styggt för honom det där, som Vestblad hade gjort. Det blef till en riktig mara för honom. Han var rädd för att han skulle få se den döda gumman komma fram bakom sängen. Han tyckte, att hon måste finnas här i närheten.

Och från rummets fyra hörn ljöd det till öfversten med en förfärande visshet. Detta förlåter inte Gud. Detta har aldrig Gud glömt.

Öfversten slöt ögonen, men då såg han med ens framför sig Guds stora väfstol, där väfven var väfd af människoöden. Och han tyckte sig se den ruta, som var fanjunkar Vestblads, och såg den omgifven af mörker på tre sidor. Och han insåg, han, som förstod sig på väfning och mönster, att den fjärde sidan också måste beläggas med mörker. Det gick ej an annorlunda, eljes blefve väfven förfelad.

Kallsvetten bröt fram på pannan på honom. Han tyckte, att han skådade ned på det obevekligaste och hårdaste i hela världen. Han såg hur det öde, som en människa skapat sig i sitt flydda lif, förföljde henne. Och det var detta, som en och annan tänkte, att man skulle kunna komma ifrån!

Komma ifrån, komma ifrån! Allt var upptecknadt och uppritadt, och den ena färgen och figuren framtvingade den andra, och allt blef så, som det måste bli.

Öfverste Beerencreutz satte sig med ens rätt upp i sängen, han ville se ut på blommor och rosor och tänka på att kanske ändå Vår Herre kunde glömma.

Då, i samma stund som Beerencreutz satte sig upp i sängen, öppnades sängkammardörren, och en främmande karl stack in hufvudet och nickade till öfversten.

Det var så ljust, att öfversten såg mannen alldeles tydligt. Det var sannerligen det fulaste ansikte han någonsin sett. Han hade grå grisögon och intryckt näsa och ett tunt och borstigt skägg. Inte kunde han säga, att mannen var lik ett djur, ty djur äro oftast vackra. Men han hade dock något djuriskt öfver sig. Hans underkäk var framskjuten, hakan var tjock, och hans panna försvann alldeles under det lurfviga håret.

Han nickade åt öfversten tre gånger, och mellan hvar nickning flinade han till med ett bredt grin. Så sträckte han fram en hand, som var röd af blod, och visade den liksom triumferande.

Ända hittills hade öfversten suttit stilla i någon slags förlamning, men nu rusade han upp och var framme vid dörren i två steg. Men när han kom dit, så var karlen borta och dörren stängd.

Öfversten ämnade just ropa och bulta, då det föll honom in, att dörren måste vara reglad från hans sida, såsom han själf hade gjort det på kvällen. Och när han undersökte den, var det så, och den hade ingalunda varit öppnad.

Och det kom som en slags blygsel öfver öfversten, att han på sina gamla dar hade börjat se spöken. Han gick och lade sig utan vidare.

Då natten ändtligen var öfver och frukosten äten, var öfversten än mer skamsen öfver sig själf. Han hade skrämt upp sig så, att han både darrat och kallsvettat. Han nämnde ej ett ord om hela historien.

Men framme på dagen voro Vestblad och han ute på en promenad kring ägorna. Och då de nu råkade gå förbi en arbetare, som stod och skar upp torf ur ett dike, kände Beerencreutz igen honom. Det var mannen, som han sett på natten, han kände igen honom drag för drag.

»Käre bror, den mannen skulle jag ej behålla i min tjänst en dag längre,» sade Beerencreutz, då de gått ett stycke.

Och nu berättade han Vestblad hvad han hade sett under natten. »Jag berättar detta endast och allenast för att bror skall låta varna sig och drifva bort denna människa ur sin tjänst,» sade han.

Men Vestblad ville ej, han ville ej drifva bort just denne arbetare. Och då Beerencreutz blef allt enträgnare, erkände han till sist, att han ej ville göra den mannen något, därför att han var son till en rotekäring, som dött på Viksta nära Ekeby. »Bror minns nog historien,» tillade han.

»Är det så, då skulle jag hellre fara till världens ända än lefva en dag i närheten af den mannen,» sade Beerencreutz.

Och en timme därefter reste öfversten. Han hade råkat i sådant vredesmod öfver att ej hans varning blef åtlydd, att han ej ville stanna längre.

»Här sker en olycka, innan jag kommer hit igen,» sade öfversten till Vestblad, då han tog farväl.

– – – – – – – – – – – – – – – –

Nästa år vid samma tid gjorde sig öfversten redo att fara till Halstanäs. Men innan han kom fram, fick han höra hemska nyheter därifrån. Just precis ett år efter den natten, då han legat där, hade fanjunkare Vestblad och hans hustru blifvit mördade inne i sin sängkammare af en bland sina torpare, en man med tjock tjurhals och intryckt näsa och grisögon.

* * *

GRAVSKRIFTEN

Nu för tiden lägger visst ingen enda människa märke till det lilla korset, som står i ena hörnet af Svartsjö kyrkogård. Nu för tiden går allt kyrkfolket förbi det utan att ge det en blick. Och det är ju ej underligt, att ingen märker det. Det är så lågt, att klöfver och blåklockor stå det upp till armarna och timotejen växer öfver det. Icke heller bryr sig någon om att läsa inskriften, som står där. De hvita bokstäfverna äro nästan alldeles bortregnade numera, och det tyckes aldrig falla någon in att söka stafva ihop dem till ord.

Men det har ej varit så alltid. Det lilla korset har på sin tid väckt mycken undran och förvåning. En tid kunde ingen sätta sin fot på Svartsjö kyrkogård utan att gå fram till det där korset. Och får någon af de gamla tidernas människor se det än i dag, så ser hon på samma gång för sig en hel historia. –

Hon ser för sig hela Svartsjö socken, försänkt i vinterdvala och betäckt af jämn, hvit snö, som ligger en och en half aln högt. Så där ser ut, det är knappast möjligt att känna igen sig där! Man behöfver gå efter kompass som på hafvet. Det är ingen skillnad på strand och sjö, stubbåkern ligger lika jämn som den jord, hvilken burit hundrade skördar hafre. Kolarfolket, som bor invid stora mossar och nakna bergåsar, kan inbilla sig, att det råder öfver lika mycken afröjd och odlad mark som den rikaste bonde.

Vägarna hafva lämnat sina trygga banor mellan de gråa gärdesgårdarna och äfventyra sig fram öfver ängar och ute på de frusna vattendragen. Till och med inne mellan gårdarna kan man bli förvirrad. Rätt som det är, kan någon komma att upptäcka, att vägen till brunnen blifvit upptrampad tvärs öfver det lilla roskvarterets spireahäck.

Men ingenstädes är det så omöjligt att finna sig till rätta som på kyrkogården. För det första är gråstensmuren, som skiljer den från prästgårdsägorna, alldeles öfversnöad, så att den nu flyter alldeles tillsammans med dessa. För det andra är kyrkogården numera endast ett stort, hvitt fält, icke den minsta ojämnhet i snötäcket förråder dödsåkerns många kullar och tufvor.

På de flesta grafvar stå små järnkors, vid hvilka hänga tunna, små hjärtan, som det är vindens sak att sätta i rörelse. De äro alla öfversnöade nu. Dessa små järnhjärtan kunna ej mer pingla fram sina vemodsfulla visor om saknad och sorg.

Folk, som varit i städerna på arbete, har tagit med sig hem till sina döda sorgkransar med blommor af pärlor och blad af järnbleck, och dessa äro så aktade, att de ligga på grafvarna i små glaslådor. Men nu äro de gömda och begrafna under snön. Nu är den graf, som bär en sådan prydnad, ej förmer än någon annan.

Ett par af snöbärsbuskarna och syrenhäckarna sticka upp öfver snötäcket, men de flesta äro dolda. De glesa kvistar, som synas ofvan snön, äro fruktansvärdt lika hvarandra. De kunna ej lämna mycken ledning åt den, som söker att finna sig till rätta på kyrkogården. Gamla gummor, som ha för sed att hvarje söndag gå och kasta en blick på sina käras grafvar, komma nu ej längre för snöns skull än ett stycke framåt hufvudgången. Där blifva de stående och försöka gissa ut hvar »grafven» kan ligga. Är det vid den busken eller vid den? Och de börja längta efter snösmältningen. Det är som om de döde kommit så orimligt långt bort från dem, då de ej mer se stället, där de äro nedmyllade.

Det finnes också ett par stora stenar, som skjuta upp öfver snön. Men de äro så få. Och snön hänger öfver dem, så att man kan ej skilja den ena från den andra.

En enda väg finnes banad på kyrkogården. Den går utefter hufvudgången fram till ett litet bårhus. Skall någon begrafvas, så bäres kistan in i bårhuset, och där håller prästen liktalet och förrättar jordfästningen. Det är ingen tanke på att kistan kan komma ned i jorden, så länge som denna vinter varar. Den får stå kvar i bårhuset, tills Gud sänder tö, och jorden åter kan bearbetas med hacka och spade.

Nu händer, att just medan vintern är på sitt strängaste och kyrkogården alldeles otillgänglig, dör ett barn hos brukspatron Sander på Lerums bruk.

Det är ett stort bruk, Lerum, och brukspatron Sander är en mäktig man. Han har helt nyligen lagat i ordning åt sig en familjegraf på kyrkogården. Man kommer nog ihåg den, fastän den nu är gömd under snön. Den är omgifven med en kant af huggen sten och en tjock järnkedja; midt på grafven står ett granitblock, som uppbär namnet. Där står det enda ordet Sander inristadt med stora bokstäfver, som lysa öfver hela kyrkogården.

Men då nu barnet är dödt, och det blir tal om begrafningen, säger brukspatronen till sin hustru:

»Jag vill inte, att det där barnet skall ligga i min graf.»

Med ens ser man dem för sig. Där är matsalen på Lerum, och där sitter brukspatronen vid frukostbordet, äter ensam, som han brukar. Hans hustru Ebba Sander sitter i gungstolen vid fönstret, där hon har utsikten öfver sjön och de björkbevuxna holmarna.

Hon har suttit och gråtit, men då mannen säger detta, blifva hennes ögon med ens alldeles torra. Hela den lilla gestalten drar ihop sig af skräck, hon börjar skälfva, som om hon kände en stark köld.

»Hvad säger du, hvad säger du?» frågar hon. Och hon talar, som då man huttrar af köld.

»Det bär mig emot,» säger brukspatronen. »Far och mor ligga där, och det står Sander på stenen. Jag vill ej, att det där barnet skall ligga där.»

»Ah så, detta har du funderat ut,» säger hon alltjämt rysande. »Jag visste väl, att du en gång skulle hämnas.»

Han kastar ifrån sig servetten, reser sig från bordet och står bred och stor framför henne. Det är alls ej hans

mening att trotsa igenom sin vilja med många ord. Men hon kan ju se på honom, där han står, att han ej kan ändra mening. Det är tung, orubblig envishet, hela karlen.

»Jag vill ej hämnas,» säger han utan att höja rösten. »Jag kan bara ej tåla det.»

»Du talar; som vore det endast fråga om att flytta honom ur en säng i en annan,» säger hon. »Och han är ju död, honom kan det väl göra detsamma, hvar han ligger. Men jag blir ju en förlorad människa.»

»Jag har tänkt på det också,» säger han. »Men jag kan inte.»

De, som varit gifta i flera år, behöfva ej många ord för att förstå hvarandra. Hon vet allaredan, att det är alldeles gagnlöst att söka beveka honom. »Hvarför skulle du då förlåta mig?» säger hon och vrider händerna. »Hvarför lät du mig stanna kvar på Lerum som din hustru och lofvade att förlåta mig?»

Han vet med sig, att han ej vill skada henne. Han rår ej för, att han nu kommit till en gräns för sina medgifvanden. »Säg hvad du vill till grannarna,» säger han, »jag skall nog tiga. Hitta på, att det är vatten i grafven, eller säg, att där ej finnes rum för fler kistor än fars och mors och min och din.»

»Och det skulle de tro!»

»Du får reda dig bäst du kan då,» säger han.

Han är ej ond, hon ser, att han ej är det. Det är, som han själf säger. Han kan ej ge med sig i detta.

Hon flyttar sig högre upp i stolen, lägger armarna bakom hufvudet och sitter och stirrar ut genom fönstret utan att säga något. Det förfärliga är, att så mycket skall finnas i lifvet, som är en öfvermäktigt. Framför allt är det fruktansvärdt, att det skall stiga upp makter inom en själf, som man alls ej kan styra. För några år sedan, då hon redan var en sansad, gift kvinna, kom kärleken öfver henne. En sådan kärlek! Det hade ej varit en tanke på att hon skulle kunna styra den.

Det som nu tog väldet öfver hennes man, var det hämndbegär?

Han har aldrig varit ond på henne. Han förlät henne genast, då hon kom och bekände. »Du har varit ifrån dina sinnen,» sade han och lät henne lefva kvar som sin hustru.

Men fast det kan vara en lätt sak att säga, att man förlåter, kan det vara tungt nog att göra det. Framför allt är det svårt för den, som är långsint och tungsint, som aldrig glömmer och aldrig brusar ut. Hvad han än må säga, sitter i hjärtat något, som hungrar och skriker efter att få mätta sig med en annans lidande. En besynnerlig känsla har hustrun alltid haft, att det varit bättre, om han den gången blifvit så ond, att han slagit henne. Då hade han kunnat bli god sedan. Nu går han där och är knarrig och led, och hon har blifvit rädd. Hon går som en häst mellan skacklorna. Hon vet, att bakom henne sitter någon, som håller piska i hand, om han än ej brukar den. Och nu har han brukat den. Och nu är hon en förlorad människa.

– – – – – – – – – – – – – – – –

Människor säga, att de aldrig sett sådan sorg som hennes. Hon ser ut som en stenbild. Under dessa dagar före begrafningen vet man ej, om hon verkligen lefver. Det är omöjligt att se, om hon hör hvad man säger, om hon vet hvem som talar med henne. Hon tyckes ej känna hunger, hon tyckes kunna gå ute i den starka kölden utan att frysa. Men människorna taga miste, det är ej sorg, som förstenar henne, det är rädsla.

Hon tänker ej på att stanna hemma på begrafningsdagen. Hon måste följa med till kyrkogården, måste gå med i likföljet, gå där och veta, att alla, som följa kistan, tro, att liket skall föras till den stora Sanderska grafven. Hon tänker, att hon skall digna under all undran och förvåning, som skall vända sig mot henne, då

han, som går med prestafven i spetsen af processionen, leder den fram till en obemärkt grafplats. Det skall gå ett förundrans sorl från led till led, fastän det är ett liktåg. Hvarför får ej barnet ligga i den Sanderska grafven? Man skall påminna sig de ovissa, obestämda rykten, som en gång varit i svang om henne. Det måtte vara någon grund för de där historierna, skall man säga. Innan liktåget kommer åter från kyrkogården, skall hon vara dömd och förlorad.

Det enda, som kan hjälpa henne, är att vara med själf. Hon skall gå där med ett lugnt ansikte, se ut, som om allt vore riktigt. Kanske de då skola tro hvad hon säger för att söka bortförklara saken.

Mannen reser också med till kyrkan. Han har ombestyrt allt, bjudit begrafningsgäster, beställt kista och bestämt, hvilka som skola bära. Han är nöjd och god, sedan han drifvit igenom sin vilja.

Det är söndag, och efter gudstjänstens slut ställer liktåget upp sig utanför sockenstugan. Bärarna lägga de hvita bärdukarna öfver axlarna, alla ståndspersoner i Lerum gå med i processionen och en stor del af det öfriga kyrkfolket.

Medan processionen ordnar sig, tänker hon, att nu ställa de upp sig för att följa en förbrytare till afrättsplatsen.

Så de skola se på henne, då de komma tillbaka. Hon har kommit dit, för att hon skulle kunna förbereda dem, men hon har ej fått ett ord öfver läpparna. Hon kan ej tala lugnt och sansadt. Hvad hon skulle kunna, vore att jämra sig våldsamt och högt, så att det hördes öfver hela kyrkplatsen. Hon törs ej röra läpparna, för att ej ett högt skri af fasa skall bryta fram öfver dem.

Klockorna börja ringa uppe i tornet, och människorna sätta sig i gång. Och nu skola de komma in i det, utan all förberedelse! Hvarför har hon ej kunnat tala? Hon gör våld på sig för att ej ropa åt dem, att de ej skola gå till kyrkogården med den döde. En död är ju ingenting. Hvarför skall hon fördärfvas för en död? De kunde få lägga den döde hvar de ville, blott ej på kyrkogården. Hon har förvirrade tankar om att hon ville skrämma dem bort från begrafningsplatsen. Den är farlig. Den är full af pestsmitta. Man har sett vargspår där. Hon ville skrämma dem, som man skrämmer barn.

Hon vet ej, hvar barnets graf är gräfd. Hon får veta det tids nog, tänker hon. Då nu tåget skrider in på kyrkogården, ser hon fram öfver snöfältet för att upptäcka en nyuppkastad graf. Men hon ser ej väg och ej graf. Därute är ingenting annat än en oröjd snömark.

Och tåget går upp till bårhuset. Så många, som kunna, tränga sig in där, och därinne sker jordfästningen. Det blir ej ens fråga om att gå fram till Sanderska grafven. Ingen kan veta, att den lille, som nu inviges till den sista hvilan, aldrig skall blifva nedmyllad i familjegrafven.

Om Ebba Sander kommit ihåg detta, om hon ej glömt allt för sin fasas skull, så hade hon ej behöft vara rädd ett ögonblick.

»Till våren,» tänker hon, »då kistan blir nedmyllad, är väl knappast någon annan än dödgräfvaren tillstädes. Ingen kommer att tro annat än att barnet ligger i Sanderska grafven.» Och hon förstår, att hon är räddad.

Hon bryter samman i häftig gråt. Människor se medlidsamt på henne. »Det är förfärligt hvad hon sörjer,» säga de. Men hon vet bäst själf, att hon gråter sådana lättnadens tårar som den, hvilken räddats från nöd och lifsfara.

Ett par dagar efter begrafningen sitter hon vid skymningen på sin vanliga plats i matsalen. Medan mörkret faller på, ertappar hon sig med att hon sitter och väntar och längtar. Hon sitter och lyssnar efter barnet. Nu är ju den tiden, då det brukar komma in och leka. Skall det ej komma i dag? Så far hon upp och tänker. »Det är

ju dödt, det är ju dödt.»

Nästa dag sitter hon åter och längtar i skymningen. Och kväll efter kväll kommer denna längtan igen och blir allt mäktigare. Den breder ut sig, såsom ljuset gör under våren, till dess den till sist regerar öfver alla dagens och nattens timmar.

Det är ju nästan gifvet, att ett sådant barn som hennes skall få mera kärlek som dödt än som lefvande. Modern har under hela dess lif ej tänkt på annat än att vinna tillbaka mannen. Och för honom kunde ju ej barnet vara behagligt. Det måste hållas undan. Det fick ofta känna, att det var till besvär.

Hustrun, som varit svekfull i sina plikter, har velat visa mannen, att hon ändock var något. Hon hade ständigt arbete i gång i kök och väfkammare. Hvad kunde det finnas för plats för den lille gossen midt uppe i allt detta?

Och nu efteråt påminner hon sig, hur hans ögon brukade be och tigga. Om kvällarna ville han, att hon skulle sitta bredvid hans säng. Han sade, att han var mörkrädd, men nu tänker hon, att det kanske ej var sant. Han har sagt så, därför att hon skulle stanna hos honom. Hon kommer ihåg hur han låg och arbetade för att ej somna. Nu förstår hon, att han höll sig vaken för att få ligga länge och känna hennes hand i sin.

Han har varit en listig fyr, så liten han var. Han har brukat allt sitt förstånd för att få litet med af hennes kärlek.

Det är förvånande, att barn kunna älska så. Hon förstod det aldrig förr, medan han lefde.

Egentligen är det nu först hon börjar älska barnet. Nu först är det, hon känner sig tjusad af dess skönhet. Hon kan sitta och drömma om dess stora, hemlighetsfulla ögon. Det har aldrig varit ett rosigt och rundkindadt barn, det var blekt och spädt. Men det var underbart vackert.

Det står för henne som något oändligt härligt, härligare för hvar dag, som går. Barn måtte ju vara det yppersta jorden bär. Tänk bara, att det finnes små människor, som sträcka ut handen mot hvar man och tro alla om godt! Små människor, som ej fråga efter om ett ansikte är fult eller vackert, utan kyssa lika gärna det ena som det andra, som kunna älska gammal och ung, rik och fattig! Och i alla fall äro de verkliga små människor.

För hvarje dag kommer hon barnet allt närmare och närmare. Hon önskar nog, att det lefde, men hon undrar, om hon då någonsin kommit det så nära som nu.

Stundom är hon i förtviflan öfver att hon ej gjorde gossen lyckligare, medan han lefde. Han togs väl bort ifrån mig för den skull, tänker hon. Men det är sällan hon sörjer på det sättet.

Hon har varit rädd för sorg fordom, men hon finner nu, att sorg ej är hvad hon tänkt sig. Sorg är ju att lefva om och om igen i ett förgånget. Sorg är, att lefva sig in i gossens hela väsen, att nu ändtligen förstå honom. Denna sorg gör henne mycket rik.

Hvad hon nu mest fruktar är att tiden skall föra bort honom från henne. Hon har intet porträtt af honom, kanske hans drag skola utplånas ur hennes minne. Hon sitter hvar dag och pröfvar och försöker: »Ser jag honom, ser jag honom riktigt?» säger hon.

Då vintern fortgår vecka efter vecka, öfverraskar hon sig med att längta efter våren, då hon skall få ut honom ur bårhuset och få honom nedbäddad i jorden, så att hon kan komma till grafven och tala med honom.

Han skall ligga åt väster, där är det vackrast. Och hon skall smycka kullen med rosor. Hon vill också ha en

häck och en soffa. Hon vill kunna sitta där länge, länge.

Men människorna skola väl förundra sig! Människorna veta ju ej annat än att hennes barn ligger i familjegrafven. Hvad de skola förvåna sig, om de se henne smycka en främmande graf och sitta där i timtal! Hvad skall hon hitta på att säga dem?

Ibland tänker hon, att hon måste göra på detta sätt. Först gå fram till den stora grafven och lägga ned en stor bukett där och sitta där en stund. Sedan skall hon väl kunna smyga bort till den lilla grafven. Han skall nog vara nöjd med den enda lilla blomma, hon kan spara till honom.

Ja, han kan nog nöja sig med detta, om hon kan det. Men det är, som om hon ej skulle komma i någon gemenskap med honom på detta sätt.

Och han skall då få veta, att hon blygdes öfver honom. Han skall förstå, hvilken brännande skam det var för henne, att han kom till. Hon vill skydda honom för att få veta detta. Han skall tro, att lyckan att äga honom öfvervägde allt.

– – – – – – – – – – – – – – – –

Ändtligen ger vintern vika. Man ser, att det skall bli vår. Snötäcket smälter undan, jorden börjar visa sig. Ännu dröjer det kanske ett par veckor, innan kälen går ur marken, men det ges dock en förhoppning, att de döda skola få komma ut ur bårhuset. Och hon längtar, hon längtar.

Kan hon ännu se honom? Hon pröfvar hvarje dag, men det gick bättre på vintern, på våren vill han ej visa sig för henne. Då kommer hon i förtviflan. Hon måste kunna sitta på grafven för att komma honom nära, för att kunna se honom, älska honom. Kommer han då aldrig ned i jorden?

Hon har intet annat att älska, hon måste kunna se honom, se honom genom hela lifvet.

Till sist försvinna all tvekan och allt klenmod för hennes stora längtan. Hon älskar, hon älskar, hon kan ej lefva utan den döde. Hon känner, att hon ej kan ta hänsyn till någon annan än honom. Och då vårbräckningen är där på fullt allvar, då tufvor och kullar åter framträda på kyrkogården, då järnkorsens hjärtan åter börja pingla, och pärlblommorna lysa i sina glaslådor och då jorden ändtligen kan öppna sig för den lilla kistan, har hon redan låtit förfärdiga ett svart kors, som hon skall sätta upp på kullen.

Tvärs öfver korset från arm till arm står skrifvet med tydliga hvita bokstäfver:

HÄR HVILAR MITT BARN.

Och så nedanför på korsstammen står hennes namn.

Hon bryr sig alls icke om att hela världen får veta hvad hon gjort. Allt annat är fåfängligt, det enda viktiga är att utan förställning kunna få bedja på barnets graf.

* * *

ROMARBLOD

Har ni varit i Rom, så har ni väl lagt märke till de små landtgårdarna utanför stadsmuren. Man har ett par tunnland jord, där man odlar kronärtskockor, ärter och blomkål, allt efter årstiden. Man har ett par låga, halmtäckta boningshus, ett lågt åsnestall, en stor, murad brunn med sadeltak och ett par hönsburar. Man har naturligtvis en mängd fjäderfä och inte bara höns, kalkoner och ankor, utan äfven påfåglar och fasaner.

Och så för att kunna lefva litet bättre, ty grönsaker och höns lämna ingen lysande vinst, skaffar man sig ett par stora fat romerskt slottsvin och lägger upp dem i den ena af de låga stugorna, som ej hafva mer än ett rum hvardera. Därinne ställer man också fram en disk och en hylla med literflaskor och glas, men ute på gårdsplanen mellan brunnen och hönsburarna ordnar man långa bänkar och stadiga bord. Här utom stadsmuren stryka campagnans vindar fram skarpa och ohejdade, därför sätter man upp små skärmtak öfver bänkarna och omger dem med vassväggar, genom hvilka solskenet kommer insilande gult som guld. Till sist låter man också måla en skylt och hänger ut den öfver den lilla murporten, som leder in till gatan och staden. Och så är osterian färdig.

Nino Beppone hade nu i tio år varit kypare på en sådan där liten osteria, men man skall ej tro, att han stannat där så länge för lönens eller drickspengarnas skull, eller därför att han ej dugde till något annat. Tvärtom, Nino var en präktig, ja rentaf en bildad, ung man, om han nöjde sig med att vara kypare på en osteria utanför muren, så var det därför att han var kär i Teresa, äldsta dottern i gården.

Ah, hur Nino älskade henne! Hon var så vacker. Hon var vacker just så, som Nino ville ha det, med stora, starka drag och höga, klara färger. Hennes gång var så stolt och lätt som en drottnings. Hon talade med en klar, klingande röst och så tydligt, att ingen stafvelse af orden kunde tappas bort. Hon skrattade så rent, som en silfverklocka ringer. Hennes händer voro sköna, hvita, fasta, och hennes handtag var så styrkande som en välsignelse.

Alla, som kommo in på osterian, ville beställa af henne och fordrade, att hon alltid skulle vara till hands bakom disken. »Hvar är Teresa?» frågade de ovillkorligen, om de ej sågo henne. Och det kunde Nino väl förstå. Visste han ej själf hur mycket bättre soppan smakade, då hon öst upp den ur grytan, än då den serverades af hennes systrar? Det var alls ej underligt, att hvarenda människa ville ha med henne att göra. Var det ej trygghet och trefnad bara att vara i samma rum som hon?

Han var säker om att folk kom in på osterian långt mindre för att dricka vin än för att få anförtro Teresa alla sina sorger. Om åsnan var död, om man hade blifvit slagen i bollspelet, eller om den galningen Piero hade gått och satt knifven i någon, så var det en lättnad att berätta det för henne. Det kunde ibland hända, att unga, raska karlar, som inga sorger hade, sutto och lagade ihop långa, bedröfliga historier, bara för att hon skulle stå stilla vid deras bord en stund, höra på dem och taga sig litet af dem. Ånej, de voro ej kära i henne, men de ville i alla fall, att hon skulle slå i vinet i deras glas, att hon skulle stoppa till dem en mandarin, då de gingo, och lofva dem, att komma ihåg dem i sina böner.

De andra systrarna gifte sig, så snart de fyllt sina sexton år; en flyttade bort och en stannade kvar hemma med man och barn. Men Teresa ville ej gifta sig, och Nino visste nog hvarför. Han visste väl, att hon hvarken ville taga honom eller någon annan af landtfolket. Teresa var stolt, hon skulle aldrig gifta sig med någon annan än en signor.

Ja, ja, Teresa var mycket stolt. Man såg det af det sätt hvarpå hon satte håret högt uppe på hufvudet, alldeles som en signorina, och på hennes kyrkkläder. Ute på osterian gick hon i grönt förkläde och bar en röd duk om halsen, men då hon gick in i Rom, var hon alltid svartklädd. Och hon hade en stor hatt med brättet i många bukter och en fjäderkrage om halsen, så lång att den räckte ned till klädningsfållen.

Naturligtvis tyckte Nino, att det skulle passat Teresa att bli en signora. Det enda onaturliga var, att hon ej förstod, att hon redan var det.

I självfva verket var Nino mycket nöjd med detta, att Teresa ej ville gifta sig med en Campagnabo. Han själf hade ej något hopp att få henne. Han var rund och tjock som en mjölsäck, och han hade en sådan där grå mjölnarhy. Och endast ett par små streck till ögon! Nino visste, att han var alldeles för ful för Teresa. Men som det nu dröjde, innan hon fick sin signor, och ingen annan vågade försöka sig på att taga bort henne, så

kunde Nino få gå kvar som hennes kamrat år efter år. Och det var ingen liten lycka.

Dagarna därute på landtgården tycktes Nino vara fulla af salighet. Om morgnarna, då Teresa gick och ställde med sina fåglar, bar Nino skålen med majsen åt henne. På förmiddagen hjälpte han henne att rensa bort ogräs och att göra i ordning grönsakerna, som skulle sändas till torget. Och om kvällarna, då arbetsfolk, som gick hemåt, kom in på osterian för att dricka ett glas guldgult Castello romano, stod hon vid fatet och fyllde i måtten, och han tog emot dem af henne. Men var det en stor dag, om det var fest eller marknad, och folk hade strömmat till, och alla sittplatser voro upptagna, och hela gärden vimlade af positivspelare och försäljare af stekta äpplen och kastanjer, och han och hon måste varma och andlösa ila fram mellan borden med sina flaskor och glas, nickade de till hvarandra, då de möttes. De kände sig så kamratlika som soldater, då de draga ut i strid.

Men de kvällar, då inga kunder kommo, satt Nino och berättade Teresa om det han hade läst i sina böcker. Då lät hon honom berätta hela det gamla Roms historia, och framför allt ville hon höra talas om plebejers upphöjande till patricier och om de mäktiga romerska matronorna. Nino visste nog hvarför. Samma blod, hon kände sig af samma blod! Nästa dag bar hon hufvudet mycket stoltare än förr. Nino sade sig, att han handlade som en galning. För hvarje gång han berättade henne om Cornelia, Gracchernas moder, förde han henne längre ifrån sig. Hvarför kunde han ej låta bli att berätta? Hvarför älskade han henne allra mest, då hon lyfte nacken så där högt, och då hennes ögon blixtrade?

Då hon hade fyllt fyra och tjugu år, hörde Nino människor säga, att det snart skulle bli för sent för henne att få en man. Hon var ej vacker mer. – Nino kunde ej förstå hvad de menade. Var hon ej vacker?

En dag märkte han dock, att de hade haft rätt. Hon hade verkligen varit afbleknad, hon hade varit på väg att bli gammal. Han hade ej gett akt till det förut, men nu såg han det, därför att hon började stråla upp igen. All hennes ungdoms skönhet lyste åter upp hennes ansikte. Hvad var detta för ett under? Nino blef nästan rädd, då han såg det.

Hvarje afton kom nu en liten löjtnant ut till osterian. Ack, ack Nino kunde ej neka till att det var det nättaste ting man kunde se! Han hade en uniform i svart och silfver och ett mjukt, barnsligt ansikte. Han hade blifvit kär i Teresa redan första kvällen han sett henne. Och hon, hade hon fått åter sin skönhet för hans skull? Tyckte hon om den lille löjtnanten? Var signorn nu ändtligen kommen?

Den stackars Nino började med ens hata krig och krigare. Italien förde krig med Abessinien, och han tyckte, att det var nog elände, att Italiens krigare drogo öfver hafvet för att ofreda ett främmande folk, som intet ondt gjort, det var nog med det elände de anställde därute. Härhemma kunde de låta bli att vålla folk olycka.

Nino uppsökte likasinnade och kom in i fredsföreningar. Här uppträdde han som talare och yrkade på krigshärens afskaffande. Italien skulle ej bli stort som ett stridens land utan som ett fridens. »Låt oss få slut på det där afrikanska äfventyret! Låt oss få hem våra soldater och sätta dem i landtbruksskola!» Det var Ninos ord.

På dessa föreningsmöten kände sig Nino som en mäktig man. Han satte upp adresser till ministrarna och adresser till kungen. Han blef snart en af de ledande. Han blef en af de mest omtyckta talarna. Stackare, stackare!

Men då Nino kom hem ifrån ett sådant där möte, där han hade afskaffat kriget och krigshären, kom Teresa emot honom. De stannade vid brunnen, där de alltid brukade sitta och prata, och Teresa ville tala krig. Det pågående kriget brydde hon sig icke om, men hon ville veta hvad romarna hade utfört i forna dagar. Nu ville hon höra något om Scipio. Var det ej Scipio, som hade gått till Afrika och besegrat de svarte? Och Nino måste berätta om honom. Nino måste sitta halfva natten och tala krig, krig, krig.

Medan Nino berättade, blef Teresa strålande skön. Lyktan, som hängde på brunnstaket, visade henne för Nino underbart vacker med ett hemlighetsfullt leende öfver läpparna. Nino förstod, att hon endast kunde älska en hjälte. Men han, som ej kunde neka henne att berätta om dessa afskyvärda blodbad, hvad var han? Han var feg. Om hon hade älskat en Nero, skulle Nino hafva låtit tvinga sig att prisa tyrannerna. Nino var en feg usling, han var visst ingen hjälte.

Hon blef till sist förlofvad med löjtnant Ugo, och Nino tänkte allvarligt på att göra sig fri och söka en annan tjänst. Men han kunde ej, hon var så god emot honom just då. Han fick vänta tills efter bröllopet.

Teresa glömde icke Nino ett ögonblick. Hans födelsedag inföll dagen efter förlofningen, och Nino var dyster på morgonen och menade, att detta skulle bli den sorgligaste dagen i hans lif. Men han hade aldrig blifvit så firad förr. Teresa hade sytt näsdukar åt honom med monogram, som räckte öfver halfva duken. Hon hade också bakat honom en tårta, och hon gick till San Antonios af Padua kyrka och bad för Nino till hans skyddspatron. Hela dagen passade hon upp honom och lät honom ej bära fram en enda flaska vin. Hon skämtade med honom och tvang honom att se glad ut. Han måste skratta hela dagen, därför att hon ville det. Nu skulle alla vara lyckliga.

På natten kunde Nino ej låta bli att gråta. Han hade märkt, att hon i de dagarna gaf sina fåglar dubbla ransoner, åsnan hade fått ny halm, och katten fick sitta på hennes axel så länge den ville. Nino hade aldrig förr känt sig så jämnställd med katten, åsnan och fåglarna.

Så glad som hon var öfver att hennes fästman var officer! Näst det att han var en signor, tyckte hon om att han var militär. Nino hörde en gång hvad hon svarade, då man frågade henne, om hon fruktade, att han skulle bli sänd till Afrika.

»Gud, att han finge fara,» sade hon, »så skulle ni få se, att det blefve annat af.»

Nå detta hände just vintern nittiosex, då man gick och väntade på att det skulle bli något af därute i Afrika. Man skickade ut skepp på skepp med trupper, men man hörde aldrig, att de råkade på kejsar Menelik och hans shoaner. Trupperna lagrades upp borta i trakten af Adua, det var allt hvad man visste. Det var som då bin krypa ut ur kupan och bli hängande utanför flustret i en stor pung, och man går och ser på dem dag efter dag och förargar sig öfver att de ej komma sig för att svärma.

Teresa var storartad, då hon hänemot slutet af februari fick veta, att löjtnant Ugo måste afgå till Afrika. Nino såg icke en tår i hennes ögon. Hon tänkte blott på att nu ändtligen skulle det komma till drabbning och seger. Nu skulle hennes arma Italien blifva hulpet.

Hon gjorde en afskedsbjudning för fästmannen och hans kamrater. Det var en härlig fest. Castelloromano-vinet flöt utan hejd. Hon hade slaktat sina fetaste kalkoner och plockat de första kronärtskockorna. Och hon hade lagat till tårtor och sötsaker i oändlighet.

Den stackars Nino hade måst hjälpa henne med alla tillrustningar. Han hade rest en flaggstång på brunnstaket, där hon hade hissat Italiens fana. Han hade också förfärdigat transparanger, på hvilka lästes: Lefve armén! Lycka åt våra tappra soldater! Allt för Italien! och andra höga ord. Ja, Nino var den, som hade hängt upp de kulörta lyktorna under stråtaken, och som hade skaffat sångare, hvilka kunde sjunga de nya krigssångerna. Men han hade svurit, att Teresa ej skulle få honom att hålla tal. Stackars Nino, han blef ej ombedd, hon vågade ej anförtro honom något så maktpåliggande.

Men på kvällen, då de små lustbomberna knallade kring gästernas fötter, då icke blott stråtaken öfver bänkarna, utan ock hönsburarna, brunnen och boningshusen strålade af grön-röd-hvita lyktor, och då Nino antände bengaliska eldar ute bland kronärtskockorna, såg han, om ingen annan, hvad hon menade. Det var

som om hon med hvarje glas vin hon räckte soldaterna ville säga: »Gån, och gören allvar af det! Romas kvinnor vilja se nya triumftåg skrida upp mot Campidoglio.»

Ingen visste bättre än Nino hur Teresa älskade den där lille, nätte mannen, som skulle gå ut emot barbarerna. Och då han såg hur hon lät honom gå utan att beklaga sig, utan att visa ett ögonblicks svaghet, måste han beundra henne nästan mot sin vilja. Hon skulle hafva kunnat vara en af det gamla Roms matronor, tänkte Nino. Det är äkta romarblod i hennes ådror.

Då löjtnant Ugo afreste med sin trupp till Neapel, där den skulle inskeppas till Afrika, följde Nino Teresa till järnvägsstationen.

Det var på natten. Soldaterna kommo tågande i rask takt, rundtom dem svärmade gatpojkar, släktingar och krigsentusiaster. Nere vid stationen inväntades de af Roms sindaco och flera generaler. Där höllos tal, där ropades: »Lefve Italien», där kysstes och blomsterkastades.

Teresa stod blek af hänförelse, hon klagade ej med ett ord. Det var fina damer nere vid stationen, som delade ut blommor till soldaterna, och hon följde deras exempel. Och hon bad de unga krigarna, att de ej skulle komma tillbaka, förr än de hade intagit Meneliks hufvudstad. Löjtnant Ugo omfamnade henne och lofvade att komma åter till henne med den abessiniska kejsarinnans krona. Och så skildes de.

Men löjtnant Ugo hade ej varit borta i två dagar, han hade alls ej hunnit afresa till Afrika, förrän det hände, att den stora svärmen, som varit upplagrad vid Adua, började röra på sig. Den tågade fram mot abessinierna och blef slagen och upprifven.

Det var just då, när ingen tänkte på annat än den seger, som måste vinnas därborta, sedan så oerhördt mycket folk blifvit ditsändt. Kungen själf hade begifvit sig till Neapel för att se de sista truppernas affärd. Ena dagen talade han till dem om den ära de skulle förvärfva åt det älskade Italien, andra dagen kom ett telegram och berättade om förlorad batalj, upprifven här, flykt och panik.

Just egendomligt att tänka hur telegrammen träffade i de dagarna. Meneliks kulor hade endast kunnat fälla en sjutusen man, men telegrammen togo upp kulornas verk, kommo från Aduas högslätt, passerade Medelhafvet och nådde målet. Ack, icke ett italienskt hjärta kom oskadadt undan!

Teresa kom till Nino alldeles tillintetgjord. »Hvad har skett därute, Nino?» frågade hon, »hur har det kunnat gå så illa?»

Och Nino berättade henne, att italienarna hade blifvit slagna, icke så mycket af sina mänskliga fiender som af den öfvermäktiga naturen. Därute måste man klättra i berg, af hvilka de lägsta voro som Sabiner- och Albanerbergen ställda på hvarandra. Där funnos ej vägar, utan man tågade fram på en mark, beväxt med tistlar, så styfva och taggiga, att icke en gång en åsna kunde äta dem. Där var det så ondt om mat, att soldaterna kastade sig öfver mulåsnor, som stupat på vägen, och sleto till sig köttstycken.

Men det var ju icke att sända folk till! Ett land, där man måste äta mulåsnor!

Nej, det var ju också Ninos mening.

Och nu fick Nino sjunga ut. Nu fick han tala om för Teresa hur gräsligt kriget var.

De läste tidningarna tillsammans. De läste om att man fruktade, att de trupper, som nu drogo ut, skulle möta Menelik och shoanerna på hamnkajen i Massaua. De, som foro ut nu, de foro till en säker död.

Teresa läste också, att barbarerna framförallt sköto på officerarna. De togo sikte på deras blåa rangmärke och plockade ned dem från backsluttningen, då de ryckte fram med sina soldater.

Hon läste om alla grymheter och förfärligheter, som dessa svarta människor utöfvade. Hon läste om de förfärliga, gamla kvinnor, som följde krigshären, och som efter ett slag gingo omkring ute på stridsplatsen och plundrade och styckade de döde.

Det var slut med Teresa. Hon var förskrämd. Hon vågade ej läsa mer.

Nino sköt toppmössan tillbaka och frågade hvad hon trott, att folk gjorde ute i krig. Hade hon ej tänkt sig, att man blef dödad där? – Nej, hon visste ej hvad hon hade trott. Hon hade alls ej tänkt detta. Hon hade endast tänkt på att de svarte skulle bli slagna, och att italienarna skulle vinna en stor seger.

Så kom ett bref från löjtnant Ugo, däri han ännu en gång sade henne farväl. Ångbåten, som skulle föra honom öfver till Afrika, skulle afgå nästa dags afton.

På natten voro Teresa och Nino på väg till Neapel. Hvad skulle hon göra där? Nino trodde, att hon ville se fästmannen än en gång, innan han reste, men själf visste hon alls ej hvarför hon for. Hon kunde ej låta vara. Och ingen annan än Nino hade hon velat hafva till sällskap.

På morgonen, så snart de kommit till Neapel, sökte hon upp sin löjtnant i kasernen. Han kom ut emot henne yr och brådskande, men synbarligen smickrad och rörd öfver att hon kommit för att säga farväl. Men Teresa blef dödsblek, då hon fick se honom. Han bar nu en ljus uniform af gulgrått linne med ett bredt, klarblått band öfver bröstet. Det var detta blåa band, som de svarte hade till skottafla.

Han måste genast in igen till sina soldater. Kunde hon då ej få träffa honom på hela dagen? Jo, de kunde äta frukost samman vid ett-tiden. Han kunde vara ifrån två timmar då. Så stämde de möte, och han skyndade bort.

Jo, det var en dag! Nino och hon gingo och satte sig på en bänk nere i »villan», medan de väntade. Hon gjorde ingenting annat än frågade Nino hvad klockan var.

Så snart hon blef ensam med Nino, blef hennes ansikte stelt och blekt som statyernas, som stodo rundt om dem, och hennes ögon tycktes ej se mer än deras. Nino frågade henne hvarför hon stirrade så besynnerligt framför sig. Hon svarade, att hon satt och betraktade hans lik. Hela natten hade hon sett honom ligga död i en bergskrefva. Hon hade också sett de svartes gamla kvinnor, som skyndade till för att plundra och stycka. Nino hade ju sagt, att de styckade liken därborta.

Nino försökte säga henne något, som kunde trösta henne och inge henne en smula hopp. Han påminte henne, att löjtnant Ugo var tapper. Han skulle nog reda sig mot barbarerna.

Hvad hjälpte det, att vara tapper, sade hon, då fienden låg gömd i snåren och siktade på det blå bandet. Hade Nino lagt märke till det blå bandet? Hvarför var det blått det dödsbandet, hvarför var det ej rödt som blod?

De sutto mestadels tysta. Teresa orkade ej tala med Nino, men hon ville, att han skulle sitta bredvid henne hela tiden. Hon tog löfte af honom, att han ej skulle lämna henne. Inte lämna henne på hela dagen.

»Nej då, Teresa.»

Och Nino satt och tänkte på hur underbart det var, att Teresa ville ha honom bredvid sig som ett stöd i sin stora sorg, att hon gaf honom allt sitt förtroende, att han, Nino, egentligen stod henne mycket närmare än den andre.

Han undrade, om det skulle varit mycket annorlunda, om hon älskat honom. Han tänkte till och med, att hon tyckte om honom mer än hon visste. Och det underligaste var, att han tänkte på detta i dag, då han såg hur hon var nära nog vansinnig af fruktan för att det skulle hända den andre något ondt.

Nino var också med om frukosten. Löjtnant Ugo beställde ett enskildt rum och så åto de tre tillsammans.

Till en början visade sig Teresa munter, hon föreföll lika sorglös som om de suttit hemma på osterian, och Nino trodde, att det var hennes mening att kasta ifrån sig all oro under dessa två timmar och endast och allenast vara lycklig. Hon var till och med mycket muntrare än hon brukade, hon koketterade för löjtnant Ugo, så att han blef alldeles yr. Och hon tillät, att han kysste henne. Nino såg ned i tallriken, men han märkte det ändå. Nino såg ibland på henne, och hans små, grå ögon tiggde om att få gå. Men då kom hennes hand, som var alldeles iskall och skälfvande, smygande under bordet och lade sig på hans och höll honom kvar. Löjtnanten fann honom nog mer än öfverflödig, men Teresa ville tydligen ha honom där.

Det serverades både Asti spumanti och Lacrymæ Christi, och Nino drack, som han aldrig druckit förr. Men han lyckades hvarken göra sig döf eller blind.

Till sist då Nino tänkte sig, att löjtnant Ugo borde vara smått tokig af hennes ögonkast och hennes kyssar, lutade hon sig fram emot denne och frågade liksom halft på lek, om han ej kunde låta bli att resa. Kunde han ej på något sätt laga så, att han finge stanna hemma.

Han skrattade åt henne. Nej, han kunde ej komma undan.

Kunde han ej bli sjuk? Göra sig sjuk?

Nej, nej, han kunde ej.

Men hade han då tänkt på hur lång tid det nu skulle dra om, innan de finge fira bröllop?

Löjtnanten förstod knappast, att hon menade allvar. Jo, visst hade han tänkt på detta med bröllopet, men det kunde ju ej hjälpas.

Teresa log ej mer, utan talade med en röst, som skälfde af rörelse. Hon bekände, att hon längtat, sedan han rest. Hon kunde ej vara skild från honom en dag. Kunde han ej hitta på någon förevändning för att få stanna?

»Teresa,» sade han, »jag voro ju en vanärad man. Bed mig icke.»

»Vanärad,» sade hon med inställsam röst, »hur kan du säga något sådant. Du skulle ju ej stanna hemma af feghet, utan därför att jag älskar dig så, att jag ej kan låta dig gå.»

Löjtnanten kysste henne, men han tycktes ej uppfatta hennes böner som annat än ett löst infall.

Då började hon med något annat. – Om det nu skulle bli ett slag, och de svarte började skjuta. Ville han då lofva henne att taga bort det blå bandet?

Nej, det ville han icke, han fick icke.

Öfverhufvudtaget trodde nog löjtnanten, att allt detta var skämt.

Nino såg hur Teresa sänkte hufvudet liksom uttröttad. Då hon såg upp, var hvarje spår af munterhet borta ur hennes ansikte. Hon var sådan hon varit på förmiddagen.

Nu började hon att med en häftig ordström berätta honom allt det hon fått höra om det främmande landet och om de svartes krigföring. Hon talade om bergen och taggväxterna och hungersnöden. Då hon berättade om mulåsnorna, skrattade han och sade, att det ej var sant.

Hon talade om löjtnant Petrini, som blef bränd af shoanernas kvinnor. Visste han det, eller visste han det

icke? Och hvad var det för ära att vinna i strid med barbarer? Och de sköto ned alla officerare, visste han det? De togo sikte på de blå banden och sköto på officerarna.

»Ah, Teresa,» sade han, »vill du skrämma mig? Är det där ord för en romarinna?»

Ja, ja just för en romarinna. Romas kvinnor hade aldrig tillåtit, att man beröfvade dem hvad de älskade. Och nu skulle han veta, att hon kommit endast för att säga honom, att hon säkert visste, att han skulle falla, om han reste nu. Hon såg honom död framför sig. Hon såg honom styckad och blodig framför sig.

Då hon sagt detta, lade hon ej mer band på sig, utan visade honom all sin förtviflan. Hon kastade sig på knä för honom, grät, bad, tiggde.

Han blef mycket rörd, men också något besvärad. Ett ögonblick såg han bort till Nino, liksom undrande hvad han skulle taga sig till. Nino drog fram sin klocka. Ja visst. Det var det enda han kunde göra. Säga att tiden var utlupen och så gå.

»Hvad vill du,» sade löjtnanten, »hvad vill du, att jag skall göra? Jag kan icke komma undan.»

»Låtsa, att du är sjuk. De äro många nog, som resa. Det är styggt att resa. De därute försvara endast hus och hem. Du kan ej vilja strida emot dem.»

»Om jag stannar, är det förbi med mig.»

»Du skall dö därute, och det är intet att dö för. De svarte hafva ej gjort oss något. Låt dem vara i fred. De vilja ej taga vårt land, hvarför skola vi taga deras?»

»Teresa,» sade löjtnant Ugo, »säg nu ett modigt farväl till mig såsom i Roma. Nu måste jag gå.»

»Måste?»

»Ja.»

»Gå då!»

»Teresa!»

»Gå då! Jag skall försöka att ej mer tänka på dig. Du är död för mig.»

Hon steg ej upp, utan låg kvar på golfvet. Hon ej ens såg på honom. Han strök henne öfver det blåsvarta håret. Hon rörde sig ej. Han suckade tungt, visste ej hvad han skulle säga eller göra, utan gick verkligen.

Han tryckte Ninos hand med ett ångestfullt grepp. Det var som om han anförtrott Teresa åt honom.

På kvällen hänemot tiotiden stodo Nino och Teresa nere vid hamnen. Ett par stora ångare lågo ute på redden, färdiga att afgå, och en mängd båtar lågo och väntade för att föra trupperna ut till dem. Några tusen människor trängdes nere på kajen för att åse affärden.

Men det var en stor skillnad på denna affärd mot dem, som försiggått förut under vintern. Förut hade man ej kunnat jubla nog, då soldaterna fördes ombord. Nu, efter nederlaget, var det ingenting annat än dysterhet både öfver de resande och de afskedstagande. Man skulle nu helst hafva velat borra båtarna, så att de ej kunnat föra bort någon Italiens son till det förbannade barbarlandet.

Soldaterna kommo tågande ner till hamnen, så tysta som om de velat smyga sig bort. Ingen musik, intet skjutande, inga lefverop! Från den åskådande mängden hördes ett doft mummel af harm, och man

påskyndade inskeppningen så mycket som möjligt. Man var ej fullt säker på att ej folket kunde falla på den tanken att vilja hindra affärden.

Teresa tycktes hoppas något sådant. »De skola ej tillåta det, Nino,» sade hon. »Alla dessa män skola ej tillåta, att deras söner föras bort för att slaktas af barbarerna.»

Men det ena båtlaget efter det andra fördes ut till ångarna, och mängden lät det ske. En och annan bröt sig in i soldatflocken, men endast för att kyssa och säga farväl. Nino såg löjtnant Ugo stå vid kajen och öfvervaka nedstigandet i båtarna.

Så hvar var Teresa? Nyss hängde hon vid Ninos arm, men nu såg han henne nere vid tillläggsplatsen. Hon slog armarna om löjtnant Ugo. Han kysste henne och ville göra sig fri från henne. Det var hans tur att stiga i.

Hon tycktes också draga sig undan, men så såg Nino något blankt lysa i hennes hand. Det såg ut, som ville hon omfamna fästmannen än en gång. I detsamma vacklade denne och skrek till.

Nino var därnere. Han ryckte till sig Teresa. Han drog henne med sig in i folkhopen.

»Stå stilla här!»

Hon skrattade med ett nästan fånigt skratt. »Han skall ej resa nu, Nino,» sade hon.

Nino grep henne om handleden. »Tig,» sade han och tryckte så, att det gjorde ondt.

»Gendarmerna kunna gärna ...»

Nino tryckte till med ett järngrepp, och hon teg.

Det var en trängsel, ett slitande hit och dit. Nino höll sig ihärdigt kvar inne i denna täta villervalla. Han försökte ej fly.

»Rätt så,» hviskade en neapolitanare till Nino. »Stå bara stilla, så att ej gendarmerna fatta misstankar. Ingen neapolitanare skall förråda er.»

Teresa började med ens snyfta.

»Låt vara med det där,» sade Nino. »Du får inte!»

Och hennes tårar upphörde. Hon stod tyst och stilla, så länge som Nino ville. Han hade allt väldet.

Löjtnant Ugo blef upplyftad och bortburen. Gendarmerna började spana efter den, som sårat honom. Nino och Teresa hörde dem göra frågor bland mängden. »Hvartåt hade kvinnan flytt? Hade någon sett henne?»

Det var en hög signorina, – nej en liten. Här hade man sett henne, nej här! – Hon hade tagit vägen till järnvägsstationen! – Nej till Santa Lucia! Och polismännen spridde sig till höger och vänster.

Om en stund förde Nino Teresa till järnvägsstationen. Och de reste djärft hem. Nino litade på att löjtnant Ugo ej skulle ange Teresa.

Han läste också i tidningen nästa dag, att löjtnanten förklarat, att han aldrig förr sett den kvinna, som sårat honom.

Löjtnantens sår var ej farligt. I nästa vecka kom det ett bref från honom till Teresa.

Alltsedan resan till Neapel lät hon sig i allt styras och ledas af Nino. Nu kom hon också fram till honom med brefvet.

»Läs det, Nino,» bad hon.

Han bröt brefvet, och hon stod skälfvande.

»Är det slut, Nino?» frågade hon.

Nino svarade ja, så ängsligt som om han förkunnat henne en dödsdom.

»Låt mig då höra det,» sade hon och rätade på sig.

Nino läste upp för henne, att löjtnant Ugo ej mer älskade henne. »All min kärlek är död inom mig,» skref han, »min stackars kärlek är död.»

Hon höjde föraktligt på axlarna.

»En signors kärlek tål då icke att se blod,» sade hon.

»Du Teresa,» skref löjtnant Ugo, »du var för mig fäderneslandets stolthet, du var det pånyttfödda Roma, du var forntidens starka kvinna, du var den, som skulle än en gång göra romare till hjältar, du skulle ha själsstyrka nog att sända oss ut för att eröfra världen. Förlåt mig, att jag tog miste, jag vet nu, att de gamla romarinnorna äro döda, det nya Romas döttrar sända ingen man ut för att vinna ära, de hafva endast mod till att hindra honom att göra sin plikt.»

Teresa lade sin hand på Ninos. »Jag vill ej höra mer,» sade hon.

Nino teg.

»Om jag ej gjort det, Nino,» sade hon, »skulle han nu vara död. Jag förstår ej hvad han menar. Jag såg honom ligga död i en bergskrefva. Han skulle legat där nu, om jag ej varit. Hur kunde jag då låta honom resa?»

»Tycker också du, Nino, att jag är feg?» frågade hon. »Är jag vansläktad? Har jag ingen droppe romarblod i mina ådror?»

Nino såg upp på henne, där hon stod framför honom skön och stolt och trotsig. Han älskade henne, som han alltid gjort, och han såg framför sig hela sin framtid. Hon skulle aldrig bli gift, han skulle aldrig kunna lämna henne, och de skulle lefva tillsammans lifvet igenom, hon som härskarinna, han som dräng. Den tid, som nu varit, då han nästan varit härskare, var ej mer. Hon skulle snart återtaga väldet.

»Säg mig, Nino,» frågade hon, »voro det gamla Roms kvinnor vilddjur? Tilläto de, att man beröfvade dem hvad de älskade?»

Aldrig hade Nino insett så väl som just då hvad som gjorde det nya Italien olikt det gamla, men han tillslöt ögonen för alla historiens vittnesbörd, ty han var på nytt blifven Teresas slaf och träl och svarade, som hon önskade, att i hennes ådror flöt romarblod, det ädlaste romarblod.

* * *

BRÖDERNA

Det är stor synd om de döda, som skola begrafvas i städernas kyrkogårdar. Då de sättas upp på likvagnen och köras bort genom gatorna, är det som skulle de knota och klaga inne i sina kistor. Somliga jämra sig öfver att de ej hafva fått panascherna på likvagnen. Somliga räkna öfver kransarna och äro ej nöjda. Och så är det några, som följas af bara en två, tre vagnar och känna sig sårade däröfver.

Sådant borde aldrig de döda behöfva känna och erfara. Men människorna i städerna förstå alls icke huru de böra hedra dem, som skola bäddas ned till den långa hvilan i jorden.

De förstå dylikt bättre på landsbygden, och ingenstädes förstå de det så väl som i Svartsjö socken i Värmland.

Om ni dör i Svartsjö socken, så vet ni, att ni skall få en kista alldeles lika dem, som bestås alla andra, en ärlig, svart kista, af samma slag, som de kistor, hvari häradsdomaren och länsmannen begrofvos härom året. Ty samma snickare gör alla kistor, och han har bara en modell, ingen blir bättre eller sämre än den andra. Och ni vet också, ty ni har ju sett det så många gånger, att ni skall bli körd till kyrkan på en arbetsvagn, som man målat svart för tillfället. Ni behöfver alls icke tänka på några panascher, ty sådana känner man ej till. Och ni vet, att hästarna skola ha hvita dukar fästa vid selen och att man skall köra lika långsamt och högtidligt för er som för en hemmansägare.

Men ni skall alls ej behöfva ängslas öfver att ni ej skall få nog många kransar, ty det lägges icke en enda blomma på kistan. Det hör till, att den skall stå svart och glänsande, och att ingenting skall skymma bort den. Och ni behöfver ej tänka på att ni ej skall hafva nog stort följe, ty de, som bo i er by, de skola nog följa er allesamman. Och icke heller skall ni tvingas att ligga och höra efter om det är gråt eller klagan kring er bår. Det gråtes aldrig öfver de döda, då de stå på kyrkbacken utanför Svartsjö kyrka.

Nej, det gråtes lika litet öfver en ung, blomstrande karl, som fallit för döden, just då han kunde börja sörja för sina fattiga, gamla föräldrar, som det kommer att gråtas öfver er. Ni skall bli ställd på ett par svarta bockar utanför sockenstugudörren, och en hel hop folk skall så småningom samlas omkring er, och alla kvinnorna skola hafva näsdukar i händerna. Men ingen skall gråta, alla näsdukarna skola hållas hårdt hoprullade, ingen skall sättas för ögonen. Ni behöfver ej vara rädd för att människorna inte skola ge er lika många tårar, som andra döda. De skulle gråta, om det passade sig, men det passar sig ej.

Ni kan ju förstå, att om det vore mycken sorg vid en graf, skulle det se illa ut för den, som ingen sörjde. De veta hvad de göra i Svartsjö. De bära sig åt så, som det varit sed och skick därstädes nu i många hundra år.

Men medan ni står där på kyrkbacken, är ni en mäktig och stor varelse, fastän ni hvarken får blommor eller tårar. Ingen kommer till kyrkan, utan att fråga hvem ni är. Och så gå de tyst upp till er kista och ställa sig och betrakta den. Och det faller ingen in att såra den döde med att beklaga honom. Ingen fäller något annat yttrande än att det är godt för den, som fått sluta.

Det är alls inte som i en stad, där ni skulle bli begrafven på hvilken dag som helst. I Svartsjö skall ni bli begrafven på en söndag, så att ni kan ha hela socknen omkring er. Där skall ni ha bredvid er kista både den flickan, som ni dansade med på sista midsommarsvakan, och den mannen, som ni bytte hästar med på sista marknaden. Ni skall ha skolläraren, som vårdade sig om er, då ni var liten pojke, och som glömt er, fast ni så väl kom ihåg honom, och ni skall ha den gamle riksdagsmannen, som aldrig förr gitte hälsa på er. Detta är ej som i en stad, där skulle människor knappast se efter er, då ni fördes förbi.

Då man kommer med de långa bärklädena och lägger dem under kistan, så är det ingen, som ej följer med i handlingen.

Ni kan ej tro, hvilken kyrkvaktare det finnes i Svartsjö. Han är en gammal soldat, och han ser ut som en

fältmarskalk. Han har kortklippt, hvitt hår och vridna mustascher och spetsigt hakskägg, han är smärt och hög och går rak med en lätt och säker gång. Om söndagarna bär han en nyborstad bonjour af fint kläde. Han ser verkligen ut, som den finaste gamla herre man kan råka på. Och det är han, som går först i spetsen för processionen. Efter honom kommer prestafven.

Det är ej sagdt, att prestafven tar sig något ut i jämförelse med kyrkvaktaren. Det kan hända, att hans kyrkhatt är för stor eller gammalmodig. Han är nog generad också, men när är ej en prestaf generad?

Så kommer ni själf i er kista med de sex bärarna och så komma prästen och klockaren och byalaget och hela socknen. Allt kyrkfolket följer er in på kyrkogården, det kan ni vara viss på.

Men, nu skall ni lägga väl märke till något. De se så små och fattiga ut, de som följa er. Det är ju inga ståtliga stadsbor, det är bara enkelt, tarfligt Svartsjöfolk. Det är som funnes där bara en, som är stor och vördnadsvärd, och det är ni i er kista, ni som är död.

De andra, de skola nästa dag stå upp till tungt och groft arbete, de skola sitta i gamla, fattiga stugor och bära gamla, lappade rockar. De andra, de skola alltjämt pinas och plågas och förtryckas och förödmjukas af fattigdomen.

Om en främmande ginge med er fram till er graf, skulle han blifva långt mera vemodig vid att se de människor, som gå med i likföljet, än vid tanken på er, som är död. Ni behöfver aldrig mer syna sammetskragen på rocken för att se om den börjar blekna i kanterna, ni behöfver ej göra ett särskildt veck på silkeduken för att dölja, att den håller på att brista. Ni skall aldrig mer behöfva be landthandlaren att få varor på kredit, ni skall ej känna hur arbetskraften flyr, ni skall ej gå och vänta på den dag, då ni faller socknen till last.

Medan de följa er till grafven, går hvar och en och tänker, att det är bäst att vara död, bättre att sväfva upp till himmelen, buren på förmiddagens hvita moln än att alltjämt pröfva det mångvidriga lifvet.

Då man kommit bort till kyrkogårdsmuren, där grafven är uppkastad, blifva bärklädena utbytta mot starka rep, och bärarna stiga upp på de lösa jordhögarna och sänka ned er.

Och då detta är gjordt, kommer klockaren fram till grafranden och börjar sjunga: »Jag går mot döden».

Han sjunger psalmen alldeles ensam, inte prästen och ingen af församlingen hjälper honom. Men klockaren måste sjunga, och hur hård nordanvind och hur skarp sol, som ligger honom i ansiktet, så sjunger han.

Klockaren är ganska gammal, och han har ej mycken sångröst kvar. Han vet nog, att det ej låter så vackert nu, då han sjunger folk i grafven, som det gjorde i hans unga dagar, men han gör det ändå, eftersom det hör till hans ämbete.

Ty den dag, förstår ni, då rösten alldeles sviker, så att han icke kan sjunga mer, då måste han taga afsked från sin befattning, och detta blir detsamma som att sjunka ned till riktig fattigdom.

Därför står hela församlingen i ängslan, medan gamle klockaren sjunger, och undrar om rösten skall hålla hela versen igenom. Men ingen sjunger med, ingen enda, ty det går ej för sig, det brukar man inte. Man sjunger aldrig vid grafven i Svartsjö. Man sjunger inte i kyrkan heller mer än den första psalmen i julottan.

Dock om någon hörde efter riktigt noga, skulle han märka, att klockaren ej sjunger ensam. Det är verkligen en röst, som följer med, men den ljuder så precis lika, att de två rösterna blanda sig, som om de vore en enda.

Den där andra rösten, som sjunger med, tillhör en liten gubbe i lång, grå vadmalsrock. Han är ännu äldre än

klockarn, men han sätter till allt hvad röst han har för att hjälpa honom.

Och rösten är, som sagdt, af alldeles samma slag som klockarns, de äro så lika, att man ej kan låta bli att förvåna sig.

Men ser man närmare efter, så är också den lille, grå gubben alldeles lik klockarn, det är samma näsa och haka och mun, endast något äldre och likasom värre farna i lifvet. Och så förstår man, att den lille fattige är klockarns bror. Och så vet man ju också hvarför han hjälper honom.

Ty se, det har aldrig gått bra för honom här i världen, och han har ständigt haft otur och en gång gjorde han konkurs och drog då klockarn med sig i olyckan. Han vet, att det är hans fel, att brodern alltid måst ha det svårt.

Och klockarn har ju försökt hjälpa honom på fötter igen, men det har ej lyckats, ty han har ej varit sådan, att man kunnat hjälpa honom. Han har jämt haft olycka med sig, och så har det ej varit den rätta kraften i honom.

Utan klockarn har varit det skinande ljuset i släkten, och det har varit att taga emot och taga emot för den andre, och alls ingenting har han haft att ge igen.

Herre Gud, bara tala om att ge igen! Han som är så fattig! Ni skulle se skogstorpet, där han bor!

Han vet, att han alltid varit tung och sorgsen och bara till en plåga, bara till en plåga för sin bror och för andra människor.

Men se nu på sista tiden har han blifvit en mäktig man, nu står han och ger igen. Det gör han. Nu hjälper han sin bror, klockarn, som varit ljuset och lifvet och glädjen för honom i alla hans dar. Nu hjälper han honom att sjunga, så att han skall få behålla sitt ämbete.

Han går ej i kyrkan, ty han tycker, att alla stirra på honom, som ej har svarta söndagskläder. Men hvarje söndag går han upp till kyrkbacken för att se om det står någon kista på de svarta bockarna utanför sockenstugan. Och om där står någon, då följer han med till grafven, och då ger han sig själf till spillo i sin gamla, grå rock och hjälper brodern med den där eländiga rösten sin.

Den lilla gubben hör mycket väl hur illa han sjunger, han ställer sig bakom de andra och tränger sig ej fram till grafven. Men sjunger gör han, det vore ej så farligt om klockarns röst skulle svika på en eller annan ton. Hans bror är där och stöder honom.

På kyrkogården skrattar ingen åt sången, men då folk kommit hem och fått skaka af sig andakten, så talar man om hur det varit vid kyrkan, och då skrattar man åt klockarns sång, skrattar både åt hans och åt hans brors. Klockarn bryr sig ej om sådant, han är ej af det lynnet, men brodern lider af det och tänker på det. Han ryser för söndagen hela veckan, men han kommer ändå punktligt dit upp på kyrkogården och gör sin plikt.

Men ni därnere i er kista, ni tycker ej så illa om sången. Ni tycker, att det är god musik. Är det ej sant, att man skulle vilja bli begrafven i Svartsjö bara för den sångens skull?

Det står i psalmen, att allting är en vandring mot döden, och då de två gubbarna sjunga det, de två, som lidit för hvarandra hela lifvet, då känner man så som aldrig förr hur besvärligt det är att lefva, och man blir så alldeles nöjd att vara död.

Och så slutar sången, och prästen häller mull på kistan och läser öfver er.

Därpå sjunga de två gamla rösterna: »Jag går mot himlen». Och de sjunga ej denna versen bättre än den

förra. Deras röster bli svagare och mera gnällande, ju längre de sjunga.

Men för er utbreder sig då en stor, vid rymd, och ni sväfvar upp där med ängslande lycka, och allt det jordiska försvinner och förbleknar.

Men det sista, som ni hör af det jordiska, är dock något af trohet och kärlek. Och midt under er bäfvande flykt skall den arma sången väcka minnet af allt sådant, som mött er härnere, och detta skall bära er uppåt. Det skall genomstråla er som en ljusglans och göra er skön som en ängel.

* * *

INNEHÅLL.

DROTTNINGAR I KUNGAHÄLLA.

LEGENDER.

BERÄTTELSER.

* * *